

Секція 13

***Економіка і управління
у промисловості***

ДО ПИТАННЯ ПРО УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Актуальність проблеми ефективного управління запасами обумовлена тим, що стан запасів має визначальний вплив не тільки на перебіг внутрішньовиробничих процесів на підприємстві, а й на його фінансово-економічний стан і результати діяльності.

Запаси визначаються як продукція виробничо-технічного призначення, вироблена народною споживання та інші товари, що знаходяться на різних стадіях виробництва і очікують вступу у процес особистого або виробничого споживання [1].

При побудові системи управління запасами на підприємстві необхідно, в першу чергу, зіставити позитивні і негативні сторони наявності запасів або їх відсутності, встановити компроміс між ризиками і втратами, ліквідністю і оборотністю.

У сучасній ринковій економіці підвищення ефективності управління запасами досягається за рахунок впровадження логістичної концепції, яка передбачає інтегрований підхід до управління ними у межах логістичної системи, а також визначення оптимальної величини запасів матеріальних ресурсів на основі прогнозованих оцінок попиту на продукцію.

З точністю прогнозування продажів безпосередньо пов'язані завдання зниження виробничих і збутових запасів та підвищення їх оборотності. Доведено, що підвищення точності прогнозу на 30-40% може дати підвищення оборотності на 15-20%, а також дозволить збільшити продажі через зниження кількості out-of-stock (відсутнього на складі товарного запасу) [2].

В сучасних умовах прогнозні оцінки попиту на продукцію не завжди достовірні. Але відомими причинами низької якості прогнозів є не тільки мінливі умови загального та специфічного зовнішнього середовища, а й ігнорування явища, який в літературі описаний як ефект хлиста або Bullwhip – ефект. Даний ефект обумовлений ірраціональним прийняттям рішень про поповнення та формування запасів через схильність менеджера до перестрашування, внаслідок чого розміщується замовлення, здатне задовольнити попит з деяким запасом. Коли ж такий завищений обсяг замовлення виконується (природно, через деякий час), сплеск інтересу до товару, як правило, вже поступається місцем спаду, і на складі утворюється надлишок товару. Отже, наступне замовлення відкладається до витрачання запасу або відчутно скорочується в обсязі. Графічна ілюстрація Bullwhip – ефекту наведена на рис.1.

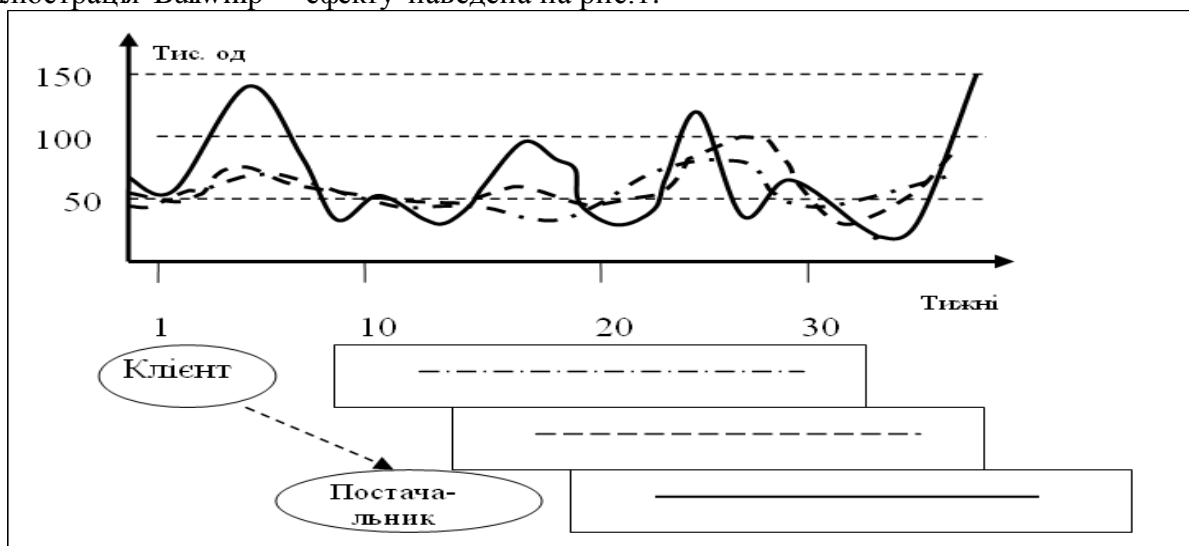

Рисунок 1 - Зростання коливання обсягів замовлення

Відповідає проблемі точності прогнозування попиту й такий «класичний» інструмент управління запасами в умовах багатомножинного виробництва як ABC-XYZ - аналіз. Цей інструмент дозволяє підприємству класифікувати запаси за об'ємно-вартісною ознакою, залежно від характеру споживання і точності прогнозування попиту розділити весь асортимент товарних запасів на групи.

Сьогодні існують спроби удосконалити даний аналітичний інструмент. Деякі підприємства поділяють запаси вже не на три, а на чотири групи, виділяючи групу D, до якої відносять неліквіди, які називають також «мертвим» запасом. Інші компанії для встановлення пріоритетів у закупівлях класифікують товари не за їх часткою в загальній вартості, а за питомою вагою в сумі прибутку або маржинального доходу. Таким чином, грошові засоби, в першу чергу, виділяються на придбання високорентабельних товарів, які приносять підприємству більший дохід, або тих товарів, які швидко обертаються. Можлива й подальша класифікація товарів в залежності від складності їх закупівель. Для дефіцитних товарів, віднесених до групи A за рентабельністю та оборотністю, практично знімаються всі обмеження на закупівлю. Класифікаційною ознакою може виступати й комерційний ризик невиконання підприємством власних договірних зобов'язань внаслідок зриву поставки їй сировини, матеріалів, товарів. Подальша деталізація: розрахунок норм зберігання запасів і розміру замовлення відбувається по мірі накопичення достовірної статистичної інформації та опанування сучасних інструментів (методів) управління запасами.

Розглянуті аналітичні методи потребують порівняно великих витрат на етапі розробки. Однак при правильному використанні витрати швидко відшкодовуються і надалі підприємство отримує вигоду не тільки через оптимізацію запасів, але і мінімізуючи трудові витрати.

Для того, щоб накопичення продукції не відбувалося на одному з складів підприємства, у сучасних умовах керівники та менеджери вищої ланки запобігають до створення розподільних центрів. Розподільний центр – це склад підприємства, з якого йдуть відвантаження на інші склади, безпосередньо ж торгівля з нього не здійснюється. Якщо торгівля і здійснюється, то віртуально розділяють залишки розподільного центру і торгівельного складу (зазвичай же вони розділені і фізично – через відмінності в мінімальній відвантажувальній упаковці). Фактично має місце ситуація, коли один з торгівельних складів знаходиться поруч з розподільним центром.

Складність проблеми оптимізації запасів на підприємстві пояснюється не тільки потребами забезпечення високого рівня логістичного обслуговування. Запаси належать до числа об'єктів, які потребують значних капіталовкладень, і тому являють собою один із факторів, які впливають на вибір політики фінансування підприємства. Якщо підприємство надає перевагу використанню власних засобів для фінансування поточних виробничих потреб, то необґрунтоване зростання обсягів запасів може призвести до необхідності зміни тактики фінансування на більш ризикову. Її особливості уособлює агресивна політика формування оборотних активів, і запасів в першу чергу.

Таким чином, сучасні ринкові умови вимагають спрямування політики управління запасами на оптимізацію їх розміру та структури, зниження витрат з обслуговування, створення системи наскрізного моніторингу за змінами залишків матеріальних ресурсів і готової продукції на складах.

Перелік посилань

1. Швець И.Б. Управление производственными запасами на предприятии [Текст]: Моногр. / И.Б. Швець, И.А. Бондарева / НАН Украины. Ин-т экономики пром-сти. – Донецк, 2003. – 181 с.
2. Чебунин И. Качественное прогнозирование – основа повышения оборачиваемости [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.lobanov-logist.ru/index.php?newsid=7696> .

Бардась А.В., д.е.н., професор; Тимошенко О.О., аспірант кафедри прикладної економіки

(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ РЕАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ РОЗВИТКУ ГІРНИЧОРУДНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Світовий досвід накопичив значну кількість методів і прийомів інвестиційного аналізу. Найвідоміші методи можна поділити на три групи: 1) методи оцінки ефективності інвестицій за допомогою співвідношення грошових надходжень (позитивних потоків) з витратами (негативними потоками). Ці методи на сьогодні є традиційними; 2) методи оцінки ефективності інвестицій за бухгалтерською звітністю; 3) методи оцінки ефективності інвестицій, які ґрунтуються на теорії часової вартості грошей. За допомогою цих методів здійснюється інвестиційний аналіз проєктів, тобто оцінюється і порівнюється інвестиційна привабливість (ефективність) напрямів інвестування, окремих проєктів або об'єктів.

Розрізняють три види оцінки ефективності інвестицій: фінансову (комерційну), бюджетну та економічну. Фінансова оцінка передбачає визначення фінансових результатів реалізації проєкту для його безпосередніх учасників. Вона базується на очікуваній нормі дохідності, яка влаштовує всіх суб'єктів інвестування. При цьому інші наслідки впровадження проєкту не враховуються. Бюджетна оцінка ефективності віддзеркалює фінансові наслідки для різних рівнів бюджетів, тобто очікувані співвідношення видатків, податків та зборів. Показником бюджетної ефективності впровадження проєкту є різниця між податками та видатками певного рівня бюджету, ступінь яких залежить від впровадження конкретного проєкту. Економічна ефективність інвестиційного проєкту – це різниця між результатами і витратами за межами фінансової ефективності безпосередніх учасників проєкту. Економічна оцінка характеризує ефективність проєкту для народного господарства в цілому або для галузі, групи підприємств, регіону тощо.

Залежно від виду оцінки ефективності реалізуються певні методи інвестиційного аналізу. Традиційні методи аналізу застосовуються паралельно з методами, які ґрунтуються на концепції дисконтування. Тобто на основі сформованого потоку платежів оцінюється ефективність інвестицій статичними і динамічними методами [1]. Традиційні методи базуються на обчисленні таких показників, як норма (коефіцієнт) ефективності (дохідності) та період (строк) окупності інвестицій. Динамічні методи: метод чистої дисконтованої вартості, метод внутрішньої норми рентабельності, метод аннуїтетів, побудовані на урахуванні декількох періодів існування інвестиційних об'єктів. Ці об'єкти характеризуються платіжними рядами надходжень і виплат, що очікуються впродовж аналізованого часу. При цьому необхідно детально поетапно опрацювати план реалізації інвестиційної програми [2].

Правління ВАТ «Полтавський гірничозбагачувальний комбінат» постійно проводить моніторинг інвестиційної діяльності і розглядає різні варіанти розвитку підприємства в залежності від зміни найбільш важливих параметрів, які в свою чергу впливають на операційну та фінансову діяльність. Перш за все, при аналізі такого впливу враховувалися зовнішні фактори - особливо різні види прогнозу (від песимістичного до оптимістичного) ринку залізничної сировини, включаючи кон'юнктуру цін, перспективність гірничодобувної галузі та обсяги продажів.

Проголошена стратегія зростання комбінату зумовлює і динаміку капітальних вкладень, основний обсяг яких припадає на період з 2011 до 2014 року, оскільки саме в найближчі роки намічається прискорене нарощування потужностей комбінату. Тому для збереження фінансової стійкості комбінату при настільки значному інвестиційному навантаженні (інвестиції в окремі роки перевищують суму амортизації в три рази) най-

важливіше значення для ПГЗК - як і для великих світових гірничодобувних компаній - має поділ запланованих проектів за категоріями, відповідно до вірогідності їх реалізації (точні, найбільш ймовірні і можливі). Крім того, основною характеристикою ефективності інвестиційних рішень є максимальні вигоди при найменших затратах та врахування впливу фактору часу, що забезпечить порівнянність грошових потоків.

Заплановані до впровадження в гірничому комплексі інвестиційні проекти, що включені до портфелю реальних інвестицій, а також результати розрахунку показників оцінки їх ефективності зведені у таблиці.

Таблиця

Показники оцінки ефективності інвестиційних проектів ВАТ «ПГЗК»

Види проектів	Коефіцієнт перспективності галузі	Чистий дисконтований дохід, млн. грн	Період окупності, роки	Чиста рентабельність інвестицій	Внутрішня норма прибутку інвестицій, %
Заміна зношеного устаткування	0,3	52	0,8	1,300	28
Заміна залізничних колій	0,1	82,5	2,4	2,063	26
Постачання гірничодобувного устаткування	0,7	135	1	1,364	25
Поглиблення горизонту шахтного водовідливу	0,05	90	3,3	1,500	16
Планове продовження гірничо-капітальних робіт	0,6	105	3	1,500	22
Поглиблення робочої зони діючого кар'єру	0,5	62,5	2,4	2,083	23

Отже, для при обґрунтуванні вибору реальних інвестиційних проектів слід обрати такий проект, котрий найбільшою мірою задовольнятиме вимогам інвестора і можливостям підприємства. На підставі проголошеної стратегії зростання комбінату, були розглянуті різні сценарії розвитку ПГЗК, що мають істотні відмінності за ринковою ситуацією, обсягами виробництва та інвестицій. За оцінкою показників ефективності інвестиційних рішень, було сформовано оптимальний портфель реальних інвестицій.

Перелік посилань

1. Поліпшення фінансового стану підприємства в результаті реалізації інвестиційного проекту / Т.К. Хрімлі, В.В. Павлова // Економіка пром-сті. — 2005. — № 4. — С. 156-162.
2. Кучер В.А. Аналіз доцільності практичної реалізації інвестиційного проекту / В.А. Кучер // Економіка пром-сті. — 2006. — № 3. — С. 136-142.

Бойко В.В. к.т.н., професор, Гаврилов Д.Д. студент гр.. МО-12-С

(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

ОРГАНІЗАЦІЯ Й УПРАВЛІННЯ РЕМОНТНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Економічне зростання будь-якої сучасної держави базується на успішному функціонуванні її промислових підприємств, що в свою чергу залежить від структури основних фондів, ефективності використання техніки, технології й інших частин. Тільки постійне оновлення основних виробничих фондів дозволить підприємствам виготовляти конкурентоздатну продукцію, задовольняти попит, який швидко змінюється, пристосовуватися до умов ринкової конкуренції. Це питання особливо гостро стоїть перед Україною. На превеликий жаль у нашій державі досі діє політика «вижимання останніх соків» з промисловості. Згідно матеріалам Державної служби статистики України, опублікованим у 2011 році – рівень зносу основних засобів в економіці сягнув 74,9%. Цей показник не укліно зростає протягом незалежності України. У 2000 році він склав 43,7%, у 2004 – 49,3%, у 2008 – 61,2%, а у 2010 – вже 74,9%. Найгірші показники, згідно даним служби статистики, має сфера «діяльності транспорту та зв'язку», де рівень зносу сягнув 94,4%, до критичної величини ситуація підходить і в багатьох інших галузях. Так у добувній промисловості рівень зносу досягає 47,8%, в обробній промисловості – 66,8%, в енергетиці (виробництво й розподілення електроенергії, газу й води) – 60,7%, в цілому по українській промисловості – 63%. При всьому цьому у підприємств просто немає коштів на оновлення основних фондів і, якщо фінансово-промислові групи можуть акумулювати гроші для оновлення підприємств, які цього потребують, то моно-підприємства можуть тільки підтримувати своє обладнання постійними ремонтами.

У процесі тривалої експлуатації устаткування окремі деталі, цілі вузли і механізми машин поступово зношуються, правильність взаємодії частин порушується, унаслідок чого, машини перестають справно працювати, і знижується їх продуктивність. Тому поряд із правильною технічною експлуатацією і ретельним стеженням за устаткуванням необхідний систематичний його ремонт. Відновлення його працездатності й експлуатаційних властивостей досягається шляхом ремонту й доглядом за устаткуванням.

Економічна значимість ремонту промислового устаткування визначається величиною витрачених на неї трудових і матеріальних ресурсів. За сучасних умов високого рівня механізації виробничих процесів, продуктивності праці у промисловості, якість продукції значною мірою залежить від стану технологічного устаткування, отже, від організації та техніки ремонту.

При незадовільній організації ремонту й низькій якості ремонтних робіт, втрати у виробництві тільки від простою устаткування, через несправність і виконання ремонтних робіт може істотно позначатися на економіці підприємства. Іноді вони досягають 12-15% всіх цілозмісних простоїв устаткування й 10-25% всіх внутрізмісних простоїв. Отже, у сучасних умовах ремонт устаткування сильно впливає на економіку всього промислового виробництва. Це вплив стає дедалі очевиднішим зі збільшенням у складі парку технологічного устаткування високопродуктивних автоматизованих верстатів.

Оснoву при цьому на промислових підприємствах становить система технічного обслуговування і ремонту основних фондів, яка є сукупністю взаємозалежних положень, коштів, організаційних рішень, вкладених у підтримання та відновлення якості експлуатованих машин, механізмів, споруд, будинків та інших елементів основних

фондів. У ході ремонту має не лише відновлюватися початкове становище устаткування, але потрібно і покращувати його основні технічні характеристики за допомогою модернізації.

Сутність ремонту залежить від збереженні і якісному відновленні працездатності устаткування шляхом заміни або відновлення зношених деталей і регулювання механізмів.

На ремонті обладнання народному господарстві працює близько 4 мільйонів людей і понад 25 відсотків% верстатного парку, а загальні витрати на нього більш ніж тричі перевищують обсяги виробництва верстатобудівної промисловості. Тільки в машинобудуванні допустимі видатки на малий ремонт устаткування щорічно досягають 17-26% початкової вартості, що відповідає 5-8% собівартості продукції заводу.

У зв'язку з цим завдання організації ремонту устаткування стають актуальнішими. Основне завдання ремонтного господарства є забезпечення безперебійної експлуатації устаткування при мінімальних витратах на його обслуговування. Це завдання вирішується шляхом раціональної організації поточного обслуговування обладнання, попередженні прогресуючого зносу і своєчасному планово-попереджувальному ремонту устаткування, модернізації застарілого устаткування, підвищенню організаційно технічного рівня ремонтних господарств.

Підвищення якості ремонтного обслуговування, зниження витрат на його виконання, скорочення часу простою устаткування в ремонті може бути досягнуто тільки за рахунок безперервного удосконалення організації ремонтного господарства підприємства, до основних напрямків якого належать:

- організація централізованого ремонту устаткування на спеціалізованих ремонтних підприємствах у порядку внутрішньогалузевого і міжгалузевого кооперування;
- централізоване забезпечення підприємств запасними частинами, кріпильними деталями і вузлами для здійснення ремонту і модернізації устаткування;
- подальший розвиток фірмового обслуговування і ремонту устаткування, здійснюваного верстатобудівними підприємствами;
- централізація виконання технічного обслуговування і ремонту устаткування на підприємствах у спеціалізованих цехах;
- удосконалення організації праці ремонтного персоналу;

Крім зазначених організаційних шляхів, скорочення часу простою устаткування в ремонті забезпечується:

- 1) зниженням трудомісткості ремонтних робіт за рахунок:
  - підвищення рівня механізації й удосконалення технології ремонту устаткування;
  - створення спеціалізованих ремонтних бригад;
  - підвищення спеціалізації ремонтників усередині бригад;
  - поліпшення обслуговування ремонтних бригад (забезпечення кресленнями, змінними деталями і вузлами і т. ін.);
  - підвищення кваліфікації ремонтників.
- 2) збільшенням трудових ресурсів ремонтної служби за рахунок:
  - збільшення чисельності робітників у ремонтних бригадах;
  - підвищення змінності роботи ремонтних бригад.

Для практичної реалізації розглянутих напрямків і шляхів удосконалення організації ремонтного господарства необхідна розробка нових Державних стандартів з організації і управління ремонтним обслуговуванням на промислових підприємствах, в основі яких має бути використаний передовий вітчизняний і закордонний досвід.

Бойко В.В., к.т.н., проф., Лаптінова А.Ю., студентка гр. МЗ-12с
(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м.Дніпропетровськ, Україна)

ЗБІЛЬШЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ НА ОСНОВІ РОЗШИРЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРИКЛАДІ ПАТ «МАРГАНЕЦЬКИЙ ГІРНИЧОЗБАГАЧУВАЛЬНИЙ КОМБІНАТ»

Метою підприємства при виході на зовнішній ринок і здійсненні експортних операцій є одержання прибутку від експорту. Причому даний прибуток повинний бути більше можливого прибутку при реалізації товару на внутрішньому ринку, інакше витрати на організацію експортних операцій є недоцільними і неефективними.

Необхідною умовою для успішного проведення експортних операцій є аналіз їхньої ефективності з метою встановлення найбільш оптимальної структури експорту і прийняття обґрунтованих рішень в області керування.

Основою зовнішньоекономічної діяльності є зовнішньоекономічна операція, яка представляє собою комплекс організаційно-управлінських документарно зафіксованих дій контрагентів різних країн, направлених на забезпечення експортно-імпортного обміну товарами, капіталами, роботами, послугами або об'єктами інтелектуальної власності і здійснюється за допомогою контрактів, розроблених на основі вимог національного законодавства та міжнародних договорів нормативно-правового характеру.

На прикладі ПАТ «Марганецький гірничозбагачувальний комбінат» підвищення ефективності проведення зовнішньоекономічних операцій вирішує такі питання на зовнішньому ринку:

- орієнтація з асортиментом продукції на відповідні ринки;
- нарощування обсягів доходів на ринках;
- підвищення конкурентоспроможності;
- нарощування темпів росту продуктивності праці працівників;
- зменшення собівартості продукції та її збут;
- одержання оптимального ефекту від використання прибутку господарської діяльності;
- заключення ефективних договорів, врахування своєчасної практики ціноутворення.

Одним із способів розширення зовнішньоекономічної діяльності підприємства є диверсифікація. Вона є поширенням його виробничої і комерційної діяльності за межі спеціалізації, що склалася раніше, на безліч галузей економіки і господарських сфер, які не зв'язані між собою прямою виробничою кооперацією і не конкурують один з одним.

Переваги диверсифікації як однією з форм концентрації виробництва і організації продуктивних сил полягає в:

- досягненні синергетичного ефекту (взаємного посилення) в різних видах діяльності. В результаті синергетичного ефекту закладається основа для зниження витрат і збільшення споживчої вартості продукції;
- зниженні підприємницької ризику, завдяки тому, що підприємство заробляє прибуток і розміщує капітал в різних галузях, які в нерівній мірі схильні до кон'юнктурних змін;
- концентрації економічного капіталу підприємства (фінансових і матеріальних ресурсів) при збереженні його мобільності. За допомогою постійного переливу і розподілу капіталу між різними сферами залежно від підвищення і пониження норми прибутку диверсифікація забезпечує не просто рівновагу між попитом і пропозицією на товари, а, що істотніше, рівновагу між виробничим потенціалом кожної галузі і потребами в продукції цієї галузі;
- розвитку підприємства за рахунок самофінансування. Диверсифіковані підпри-

ємства функціонують в галузях і сферах бізнесу, що знаходяться на різних стадіях розвитку. Певні сфери бізнесу, що характеризуються повільним зростанням або падінням попиту, не вимагають капіталовкладень, але можуть генерувати прибуток, перерозподілений і використований для фінансування розвитку в тих галузях, де відбувається зростання попиту;

- створенні передумов для формування на підприємствах замкнутих виробничих циклів, утилізації відходів, розвитку матеріало-, енерго- і працезбережних виробництв;
- можливості прискореного і агресивного проникнення на нові ринки.

Для підприємств, що стикаються з проблемою пошуку шляхів підвищення ефективності зовнішньоекономічних операцій задля аналізу взаємозв'язків та сукупного впливу факторів на витрати та ефективність зовнішньоекономічних операцій, розгляд їх у системі, пропонується: використовувати логістичний системний підхід до операцій; створити інтегровану систему отримання та обміну інформацією; використовувати графічні та табличні методи при обробці інформації у зовнішньоекономічних операціях.

Якщо розглянути економічну діяльність ПАТ «Марганецький ГОК», то на ефективність зовнішньоекономічних операцій можуть впливати наступні фактори: митні платежі, схема митного оформлення, транспортування, нетарифні обмеження, маркетинг, безпека та ризики, тощо. Всі ці фактори та ризики можуть бути мінімізовані за допомогою логістики та системного підходу.

Ефективність зовнішньоекономічної операції з одного боку залежить від вигод, набутих від її здійснення (наприклад, виручки від реалізації продукції на експорт), з іншого боку від витрат на проведення операції (наприклад, собівартості виготовлення експортного товару).

Зовнішньоекономічній операції властива етапність, її необхідно розглядати як сукупність підсистем та операцій, як систему, до якої необхідно застосовувати логістику: маркетингове дослідження ринку; вибір форм та методів роботи на зовнішньому ринку; розробка організаційних та комерційних заходів; проведення ринкової кампанії; підготовка до укладання зовнішньоекономічного контракту; укладання зовнішньоекономічного контракту; організація контролю за виконанням зовнішньоекономічного контракту, тощо.

Для практичного вирішення проблеми підвищення ефективності зовнішньоекономічних операцій підприємство застосовує графічні та табличні методи. Поєднання переваг логістичного підходу, побудови системи управління потоками інформації та професійних і творчих навичок менеджерів підприємства, дозволяє оцінити аспекти зовнішньоекономічних операцій та вплинути на їх ефективність.

Перелік посилань

1. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991;
2. Господарське законодавство України / Л.А.Жук, О.М.Неживець, Ю.В.Белкін – К.Кондор, 2007. – 718с.
3. Богач А. Принципи та напрямки аналізу витрат на функціонування логістичних систем // Логістичні системи. – 2006. – № 2.
4. Грущинська Н.М. Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств України в умовах становлення процесів митного регулювання України // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 7 (49).
5. Звіти підприємства ПАТ «Марганецький гірничозбагачувальний комбінат».

Горпинич О.В., доцент, Григоренко Ю.М, студент гр. М-АМ-11-1

(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ЕКОНОМІЧНИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Процеси глобалізації та регіоналізації суттєво вплинули на підвищення ролі національних регіонів, проявом чого є набуття нових якостей регіонами, однією з яких є конкурентоспроможність, а також надання їм статусу самостійних суб'єктів, що формують власну стратегію розвитку в економічному просторі держави та за її межами. Саме конкурентоспроможність найбільш повно показує потребу в подальшому розвитку регіонів як повноправних суб'єктів ринкової економіки, передбачає їх економічний розвиток та визначає подальші перспективи, формує стратегічні пріоритети.

В основі формування ефективної регіональної політики, що супроводжується удосконаленням відповідної інфраструктури і правових засад, конкуренція є чинником стимулювання ефективного розміщення і регіонального розвитку продуктивних сил, удосконалення економічних структур регіону, розширення асортименту й поліпшення якості продукції та послуг відповідно до сучасних вимог вітчизняного і світового ринків.

Питання соціально-економічного розвитку регіонів і формування їх конкурентоспроможності завжди були одними з найважливіших у стратегічному управлінні, їх дослідження знайшло відображення в роботах вітчизняних та закордонних вчених. Разом з тим багато теоретичних і прикладних питань з формування конкурентоспроможності регіонів, через їх багатогранність і складність, залишаються маловивченими й невирішеними, тому потребують подальшого дослідження і науково-методичного обґрунтування. Недостатньо досліджений та обґрунтований механізм управління конкурентоспроможності економічних регіонів в умовах інноваційного розвитку виробництва.

У 2012 р. в рейтингу конкурентоспроможності в Україні перше місце зайняв Київ, друге місце - Харківська область, третє – Дніпропетровська. Конкурентоспроможними регіонами за період 2008-2012 є Дніпропетровська, Донецька, Харківська, Київська, Одеська, Львівська, Запорізька області. Рівень конкурентоспроможності інших регіонів має "перехідний" характер, що можна пояснити неефективним використанням наявних конкурентних переваг. Порівняльний аналіз отриманих результатів свідчить, що рівень конкурентоспроможності більшості регіонів за період 2008–2012 рр. практично не змінювався.

Дніпропетровська область займає 3-тє місце в рейтингу конкурентоспроможності 12-ти регіонів України й 54-тє місце в глобальному рейтингу конкурентоспроможності країн. Її рейтинг набагато вищий від рейтингу Росії, Туреччини й Аргентини. Конкурентоспроможність Дніпропетровської області порівнянна з Хорватією.

SWOT-аналіз соціально-економічного розвитку регіону дозволив визначити складові сильних та слабких сторін цього розвитку, обґрунтував можливості та загрози щодо підвищення конкурентоспроможності області. Слід відзначити, що до слабких позицій віднесено відсутність взагалі досвіду проектного управління в органах влади, а зокрема недостатня складова в регіональному управлінні управління параметрами конкурентоспроможності територіальної системи.

Забезпечення подальшого розвитку Дніпропетровської області як стійкої економічної системи, здатної до довгострокового розвитку, можливо за умов вирішення ключових проблем в підвищенні конкурентоспроможності економіки, підвищенні якості життя населення, підвищенні екологічної та техногенної безпеки. Визначені проблеми нашли вирішення при формуванні стратегічних цілей розвитку області до 2015р. Стра-

тегічні цілі розвитку (1- підвищення конкурентоспроможності економіки регіону, 2 - підвищення якості життя населення, 3 - підвищення екологічної та техногенної безпеки) містять операційні цілі. Перша стратегічна ціль містить – 5 операційних цілей, друга – 6 цілей, третя – 6 цілей. Зміст стратегічного управління розвитком регіону, орієнтованого на підтримку його конкурентоспроможності, спрямовано на досягнення відповідного рівня показників економічного, демографічного розвитку, природних ресурсів, якості влади, що вплине на відповідний рівень якості життя.

Підґрунтям методології організаційно-економічного механізму управління конкурентоспроможністю регіонів є його комплексність. Усі державні і недержавні механізми управління різних рівнів, які використовуються у регіоні з метою підвищення конкурентоспроможності регіону, становлять комплексний механізм управління конкурентоспроможністю регіону.

Основними елементами комплексного механізму управління конкурентоспроможністю регіону є суб'єкти (носії інтересів щодо підвищення конкурентоспроможності регіону), об'єкти (насамперед, це конкурентні переваги, якими можуть бути будь-які особливості регіону), ресурси, методи (сукупність узгоджених кроків і дій носіїв інтересів щодо підвищення конкурентоспроможності регіону).

Визначені чотири типи конкурентної позиції регіону (висока, перспективна, низька, середня), що базуються на інноваційному підході до їх формування та можуть бути завойовані в процесі конкуренції, досягаються в процесі прогресивного або регресивного напрямку руху.

Встановлено, що в системі органів державної виконавчої влади центрального й місцевого рівнів відсутній орган, який би безпосередньо займався питаннями формування та управління конкурентоспроможністю регіону. З метою удосконалення управління конкурентоспроможністю регіону запропоновано створити новий інституційний механізм - фахові органи, позбавлені політичного й державного тиску: на державному рівні – комітет регіональної конкурентної політики, на регіональному рівні - регіональні комітети конкуренції, на місцевому рівні – центри конкуренції.

Обґрунтування та побудова організаційної структури управління процесами підвищення конкурентоспроможності регіонів держави здійснюється в процесі послідовної реалізації чотирьох етапів (аналітичний, проектний, організаційний, етап реалізації) з корегуванням сутності кожного етапу по оборотному зв'язку. З урахуванням розробленої управлінської структури запропоновано алгоритм розробки програми управління процесом формування конкурентоспроможності регіону, що містить послідовність управлінських дій та рішень відповідного центру прийняття рішення.

Таким чином, подальший розвиток механізму стратегічного планування конкурентоспроможності економічного регіону пропонується базувати на застосуванні чотирьохвекторної моделі вибору стратегії досягнення відповідної конкурентоспроможності територіальної системи. Реалізація одного з чотирьох типів конкурентної позиції регіону досягаються в процесі прогресивного або регресивного напрямку руху.

Горпинич О.В., доцент, Кучерук Д.О., студент гр. М-АМ-1

(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Криза в широкому розумінні, як зміна тенденції невід'ємна характеристика ринкової економіки. Виходячи з цього посилення, будь-яке управління є антикризовим, а зміст і методи ефективного (звичайного) та антикризового управління не відрізняються. Очевидно, що, відштовхуючись від нього, складно знайти специфічне визначення антикризового управління.

Тому необхідно «звизити» поняття кризи та диференціювати його фази. Виходячи з теоретичних положень як українських, так і зарубіжних авторів, виділяється два напрями пояснення механізму розвитку кризи. Перше визначає проблеми лінійного розвитку, функціонування підприємства, як складної відкритої соціально - економічної системи, що складається з кінцевого числа підсистем менеджменту, які зазнають постійну трансформацію на своєму етапі життєвого циклу. Друге розглядає фінансово - економічну сторону розвитку підприємства, де основним параметром ефективності його функціонування є фінансова стійкість

Об'єднавши ці два підходи можна сформулювати більш точне поняття кризи на підприємстві. Кризу можна представити як фазу розбалансованої діяльності підприємства та обмежених можливостей впливу його керівництва на економічні відносини, що виникає в результаті загострення протиріч у системі та виводить її зі стану рівноваги і здатне призвести до неможливості функціонування.

Стан розвитку багатьох суб'єктів господарювання та ряду галузей України фахівці визначають як кризовий. Індикатори кризових явищ, що стали, на жаль, типовими для багатьох підприємств, загальновідомі: спад виробництва, цінові та структурні диспропорції, випуск неконкурентоспроможної продукції, зниження продуктивності праці, масова збитковість та низька рентабельність, незадовільна структура балансу, дефіцит обігових коштів, неплатоспроможність, незбалансованість відтворювальних процесів тощо. Зовнішні показники кризи на рівні окремого підприємства доповнюються внутрішніми проблемами, що також свідчить про розвиток кризових явищ, - надмірно централізована структура та командний стиль управління, відсутність стратегічного та оперативного планування і контролю, відсталі форми та системи оплати праці, незадовільний морально-психологічний клімат у трудових колективах, конфлікти між менеджерами різних рівнів тощо.

Причинами кризового стану підприємств практично усіх галузей та секторів економіки України є не тільки вплив зовнішніх факторів: зниження платоспроможного попиту, втрата налагоджених господарських зв'язків, ринків закупівлі та збуту, суттєве збільшення цін на енергоносії, недосконале правове поле господарювання тощо, а й не адекватний ринковим вимогам стан управління господарсько-фінансовою діяльністю суб'єктів господарювання.

Забезпечення реалізації визначеного курсу на стійке економічне зростання України робить надзвичайно актуальними питання організації протидії кризовим явищам та відродження нормального перебігу господарювання суб'єктів підприємницької діяльності, потребує удосконалення теорії та практики антикризового управління підприємствами. В той же час недостатньо досліджений та обґрунтований механізм реалізації антикризового управління на підставі визначення стратегій розвитку підприємства

Антикризове управління як складова управління підприємством має комплексний характер та спрямовано на попередження, запобігання кризових явищ і виявлення при-

чин кризи, виду, стадії та закономірностей її протікання, можливих сценаріїв розвитку, інструментів по виходу з неї, з метою подальшого функціонування підприємства. Управління містить систему управлінських заходів з діагностики, попередження, нейтралізації та подолання кризових явищ та їх причин, тобто таке управління охоплює всі стадії розвитку кризового процесу.

Встановлено, що загальні принципи системного підходу є основою для обґрунтування принципів формування системи антикризового управління: принцип об'єктивності, принцип комплексності, принцип відповідності, принцип контролю, принцип оптимальності, принцип основної ланки, принцип ефективності.

Обґрунтований механізм антикризового управління промисловим підприємством передбачає здійснення наступних заходів: періодичне дослідження фінансового стану підприємства, визначення масштабів кризового стану підприємства, вивчення основних факторів, що зумовили (і спричиняють в майбутньому періоді) кризовий розвиток підприємства, формування цілей і вибір основних механізмів антикризового управління підприємством у разі загрози банкрутства, запровадження внутрішніх механізмів фінансової стабілізації підприємства, вибір ефективних форм санації підприємства, забезпечення контролю результатів розроблених заходів.

Організацію процесу антикризового управління пропонується здійснювати на підставі реалізації наступних принципів: стратегічність (цілеспрямованість), послідовність розв'язання проблем, своєчасність прийняття управлінських рішень, гнучкість в пристосуванні до швидких змін середовища, оцінка наслідків рішень.

Обґрунтований алгоритм проведення антикризових заходів на промисловому підприємстві охоплює всі послідовні етапи проведення антикризових заходів. Методичні підходи до алгоритмізації процесу антикризового управління враховують визначення множини альтернативних стратегій виходу з кризи з використанням сценарного моделювання. Корегування стратегій здійснюється у відповідності до критеріїв «адекватність стратегії ступеню кризи» та «ступінь збігу стратегії та мети діяльності підприємства».

Структурно-логічна схема процесу формування антикризової програми підприємства як складової механізму антикризового управління містить дев'ять етапів. Критерієм ефективності програми є відношення приросту чистого доходу підприємства, одержуваного за рахунок інвестування програми, до обсягу інвестицій.

Удосконалений механізм антикризового управління підприємством повинна здійснювати антикризова група (постійний структурний підрозділ), формування та діяльність якої базується на підставі реалізації п'яти визначених принципів. Обґрунтовано склад, структура та функції антикризової групи для умов одного з промислових підприємств.

Розроблене організаційно-нормативним забезпечення антикризового управління, що містить Положення про антикризову групу, Посадову інструкцію керівника антикризової групи, Посадову інструкцію менеджера з економічної безпеки, регламентує процедуру створення та функціонування групи як організаційної складової управління.

Таким чином, розвиток методичних підходів до алгоритмізації процесу антикризового управління повинен враховувати визначення множини альтернативних стратегій виходу з кризи з використанням сценарного моделювання. Корегування стратегій здійснюється у відповідності до критеріїв «адекватність стратегії ступеню кризи» та «ступінь збігу стратегії та мети діяльності підприємства».

Горпинич О.В., доцент, Лазутка І.Ю, студентка гр. М-ІД-11-2

(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

Якість освіти є тим показником, за яким визначається ефективність функціонування системи освіти будь - якої держави на будь - якому етапі розвитку. Реформування системи освіти в Україні, що відбувається протягом останніх років під впливом соціально-політичних, економічних та геополітичних процесів значною мірою відбулося в системі загальної середньої освіти країни в тому числі й на системі управління освітою та її якістю.

До першочергових завдань, які має вирішувати держава у сфері загальної системи освіти, увійшли ті, що проголошують необхідність запровадження нових управлінських механізмів розвитку освіти та моніторингу якості освіти, заснованого на науковому підході до аналізу проблем та оперування достовірною статистичною інформацією.

На сучасному етапі моніторинг не застосовується для контролю кінцевого результату, а розглядається як **контроль процесу діяльності, виявлення тенденцій динаміки розвитку освіти**. *Моніторинг розглядається як комплекс процедур спостереження, поточного оцінювання, перетворення керованого об'єкта і спрямування цих перетворень на досягнення заданих параметрів його розвитку.* Спеціалісти науково-методичної лабораторії моніторингу якості освіти та зовнішнього оцінювання (ДОШПО) визначили «логічний ланцюжок» моніторингу «моніторинг = спостереження + оцінювання + прогнозування (м = с + о + п)». На сьогодні Україна є учасником багатьох моніторингових досліджень системи освіти міжнародного рівня, проводяться національні моніторинги за різними напрямками. *Але кожен навчальний заклад, зацікавлений у повній, об'єктивній оцінці освітніх процесів створює свою систему моніторингу.*

Необхідність формування системи автоматизованого моніторингу процесів діяльності навчально-виховного комплексу (НВК) «Дивосвіт» (м. Жовті Води) обумовлена відповідними факторами:

- розвинутою структурою комплексу: у складі НВК «Дивосвіт» функціонують загальноосвітня школа І - ІІІ ступеня з профільними класами, дошкільний навчальний заклад «Барвінок», оздоровчо реабілітаційний центр, інформаційно- освітній і тренінговий центри, еколого - натуралістичний центр «Енергія»;

- значний накопичений досвід, зокрема великі об'єми статистичної інформації, щодо проведення: з 1997 року експерименту обласного рівня «Створення мережі шкіл зміцнення здоров'я, системи неперервної валеологічної освіти і виховання», з 2002 по 2009 рр. - Всеукраїнського експерименту за темою «Створення коеволюційної системи життєдіяльності комплексу - школи сприяння здоров'я», а з 2009 - до нового Всеукраїнського експерименту за темою «Управління розвитком життєвої компетентності особистості в умовах Школи сприяння здоров'ю як школи майбутнього»

Основними функціями системи автоматизованого моніторингу процесів освіти в комплексі як складової менеджменту організації є:

- *інформаційна* - оцінка системи дає можливість з'ясувати результативність педагогічного процесу, отримати відомості про стан об'єкта;

- *пошуково - дослідницька* - передбачає участь у моніторингу різних суб'єктів освітнього процесу. Вона сприяє підвищенню професійної культури, аналізу

педагогічної управлінської діяльності. Дослідницька складова виступає основою педагогічної творчості;

- *формуюча* - впровадження моніторингу в практику роботи комплексу дозволить більш ефективно здійснювати процес формування особистості. Спираючись на результати моніторингової оцінки визначаються методи і прийоми індивідуального впливу, завдяки чому проблемні аспекти формування особистості учня постійно перебувають в зоні уваги педагогів;

- *корекційна* - передбачає виявлення і фіксацію не прогнозованих, несподіваних результатів реалізації освітньої роботи;

- *системоутворююча* - організація і проведення моніторингу здійснюється на основі системного підходу. Освітній моніторинг виступає як складна система, завданнями якої є спостереження за станом розвитку педагогічного процесу з метою найбільш оптимального вибору цілей і задач, а також засобів і методів їх вирішення;

- *прогностична* - моніторинг не лише фіксує поточний стан освітнього процесу на заданому часовому проміжку, але й сприяє прогнозуванню подальших тенденцій його розвитку і внесенню відповідних коректив.

Показники функціонування комплексу за якими проводиться моніторинг об'єднані за чотири напрямки (блоками):

- ефективність навчально - виховного процесу;
- навчально - методична і експериментальна робота;
- рівень санітарно - гігієнічного благополуччя комплексу;
- система державно - громадського управління закладом.

Для кожного блоку визначені основні об'єкти дослідження (за основу були обрані ті, що застосовуються для атестації закладу).

У кожному блоці аналіз предметів вивчення забезпечується коректними методиками, які підібрані за узгодженням із науковими консультантами.

Розроблена система автоматизованого моніторингу дозволяє створювати бази даних з певних питань. Так створена база даних «Навчальні досягнення учнів», в якій автоматично розраховуються середній бал кожного учня, якість і навченість з кожного предмета в кожному окремому класі, визначається рейтинг учня в класі і в школі.

Інформація узагальнюється у вигляді рейтингових таблиць, діаграм якісних показників навчальних досягнень учнів і використовується:

- адміністрацією при вивченні системи роботи вчителя, вивченні стану викладання предметів, класно - узагальнюючому контролі;

- педагогами дана інформація використовується для самоаналізу,
- класними керівниками для аналізу навчальних досягнень учнів класу.

За результатами аналізу навчальних досягнень учнів, що проводиться двічі на рік (за результатами I семестру, року) розробляються заходи по підвищенню результативності навчання.

Аналогічна база даних «Мікрорайон» існує для обліку дітей та підлітків, що проживають в мікрорайоні школи. Вона дозволяє обліковувати дітей мікрорайону і автоматично робити вибірки за роками народження, статтю, навчальним закладом тощо.

Традиційно щорічно в комплексі складається соціальний паспорт школи. Особлива увага приділяється інформації соціально незахищеним категоріям дітей і сімей.

Слід зазначити, що дана система моніторингу є динамічною і в її структуру постійно вносяться зміни у відповідності з потребами часу, новими освітніми вимогами.

Моніторинг питань блоку «Науково-методична і експериментальна діяльність педагогів» має на меті визначення рівня професійної майстерності педагогів, результативності роботи вчителя.

Результати аналізу даного розділу лягають в основу планування роботи з педагогами, розробки системи впливів для підвищення якості навчально-виховного процесу.

В блоці «Рівень санітарно-гігієнічного благополуччя комплексу» відстежуються питання відповідності санітарно-гігієнічних умов приміщення нормативним, стан здоров'я учасників навчально-виховного процесу, сформованість і потреби навичок здорового способу життя, а також рівень адаптації.

Комплексне застосування моніторингових досліджень сприяє розвитку навчального закладу і дозволяє мати: наявність довгострокової освітньої стратегії; сприятливий морально-психологічний клімат у колективі; професійний педагогічний колектив; постійний саморозвиток дитячого, батьківського і педагогічного колективу, об'єднаних спільною справою; розвиток освітньої підготовки учнів, їхньої вихованості, психічних функцій, творчих здібностей, формування здорового способу життя.

Горпинич О.В., доцент, Лукашевич А.О., студент гр. М-ІД-11-2

(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

ОБҐРУНТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ШЛЯХІВ ПРОСУВАННЯ ІТ-ПРОДУКТІВ В УМОВАХ ІНТЕНСИВНОГО РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ

В основу сегментування ринку програмного забезпечення (ПЗ) закладено масовий (недиференційований) маркетинг, а в якості стратегії просування програмного продукту - принцип «першого продажу», який визначає критерій «ефективного покупця» в особі бюджетних організацій. Надалі вагомим аргументом при розповсюдженні програмного забезпечення і впливі на потенційних покупців є база реальних користувачів в особі аналогічних за родом і форматом діяльності підприємств, а також накопичений інформаційний пакет письмових і усних відгуків і рекомендацій.

Важливу роль при просуванні програмного продукту відіграє відомість і компетентність правовласника, можливість оперативно проводити модифікацію програмної системи. Крім функціональних можливостей і ціни користувачів цікавлять питання подальших взаємин з розробниками:

- можливості адаптації з урахуванням вже існуючих у користувачів інформаційних систем і програмно-апаратної платформи;
- супровід системи та її можливої модифікації;
- навчання персоналу і можливості його постійного консультування.

Відсутність необхідних фінансових коштів на проведення рекламної компанії або їх економія згубно впливають на просування ПЗ. Аналогічна ситуація складається і при участі дрібних компаній в виставково-ярмарковій діяльності, оскільки виставки відвідують переважно розробники ПЗ і ціни на участь у таких заходах часто бувають неприйнятними для дрібних і середніх фірм. Єдиним прийнятним каналом реклами своєї продукції є інтернет. Основні проблеми при виборі програмного продукту споживачем полягає в наступному:

- відсутність, як правило, сформованого попиту на програмне забезпечення і чіткого уявлення про технології використання програмних продуктів в практичній діяльності;
- слабе уявлення споживачів про ринок пропонованого програмного забезпечення, нездатність чітко сформулювати вимоги до ПЗ: при їх виборі за критеріями «ціна» або «якість» перевага віддається першому;
- незнання, а найчастіше ігнорування, економічних і нормативно правових механізмів цивілізованої роботи на ринку;
- приховане протистояння програмістів споживачам ринкових програмних продуктів, пов'язане з втратою власного іміджу;
- важке фінансове становище, велика невідповідність між високими цінами на програмне забезпечення і «вигодами» від його використання і, як наслідок, масове використання нелегальних копій.

Згідно моделі Вебстера і Уінда на прийняття рішення про придбання товару впливають наступні співробітники організації-покупця: користувачі; особи, які впливають на рішення про покупку; особи, які приймають рішення про придбання. Стосовно до ринку інформаційних технологій рішення про придбання ПЗ на ринку корпоративних продажів приймають наступні спеціалісти організації-замовника: - безпосередні користувачі програмного продукту; - фахівці ІТ-служб, що відповідають за установку, адаптацію та технічну підтримку програмного продукту; - перші керівники компанії.

При прийнятті рішення про придбання ПЗ повинні враховуватися особливості програмного продукту як товару, що обумовлює залучення до цього процесу досить

широкого кола фахівців.

З точки зору соціально-психологічних особливостей учасників про процесу ухвалення рішення про придбання ППЗ існує кілька варіантів класифікації споживачів:

- новатори, благополучніші, оптимісти, розважливі, престижні, молоді, фаталісти, аутсайдери;

- незалежні, престижні, конформісти, економні, звичайні;

- інноватори, першопрохідці, активне більшість, спізніле більшість;

- першопрохідці, прагматики, консерватори.

При прийнятті рішення про придбання ПЗ для кожної групи споживачів характерна своя власна поведінка, яку необхідно враховувати маркетологам.

У разі якщо програмний продукт є недорогим, основне зусилля з вирішення питань про його придбання слід направляти на безпосередніх користувачів. Користувачі в основному виявляють зацікавленість до можливостей застосування програмного забезпечення, його продуктивності і результатів використання. З цієї точки зору користувача можуть цікавити такі питання:

- повнота функціональності запропонованого ПЗ, що дозволяє вирішувати конкретні проблеми користувача, і можливості її розширення, відповідність алгоритму обробки необхідним стандартам, положенням, регламентам існуючих бізнес-процесів;

- можливість скачати повнофункціональну демоверсію програмного продукту і самим протестувати його працездатність;

- надійність програмного забезпечення, наявність тестів і контрольних прикладів до «критичним» процедурам обробки;

- зручність при використанні ПЗ, простота і зрозумілість інтерфейсу, якість документування, прийнятна швидкість роботи ПЗ.

Фахівці IT-служби розглядають програмний продукт з точки зору трудомісткості впровадження та подальшого супроводу ПЗ. Дану групу спеціалістів повинні цікавити такі питання:

- види послуг з постачання програмного забезпечення;

- можливість експлуатації запропонованого ПЗ на наявній платформі, можливість перенесення на інші програмно апаратні платформи;

- простота інсталяції ПЗ, якість документування;

- трудомісткість майбутніх витрат на супровід і технічну підтримку;

- можливість інтеграції продукту з іншими додатками;

- необхідні потужності обчислювальних ресурсів для впровадження ПЗ, час відновлення при порушенні працездатності та цінності ПЗ;

- ступінь захищеності від несанкціонованого доступу, можливість моніторингу дій зловмисника;

- наявність у розробника кваліфікованої служби підтримки програмного продукту, вартість підтримки користувача;

- якість продукту, підтверджену документально сертифікатами і іншими документами.

Керівники компанії виходячи з економічних міркувань цікавлять ся насамперед розміром пайового внеску придбаного ППЗ в підвищення ефективності функціонування компанії.

Запропоновані характеристики позиціонування програмного продукту для кожної групи користувачів не претендують на повноту, але в практичному плані дозволяють: розробникам ПЗ доповнити і конкретизувати технічну документацію; маркетологам при розробці рекламних матеріалів та просуванні ПЗ викладати конкурентні переваги тиражованою програмного про продукту на мові, зрозумілій всім учасникам процесу ухвалення рішення про придбання ПЗ.

Горпинич О.В., доцент, Никитюк О.О., студентка гр. МЛ-12-м
(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

ОБГРУНТУВАННЯ ПРИНЦИПІВ ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ ВИДОБУТКУ ТА ВИКОРИСТАННЯ ШАХТНОГО ГАЗУ МЕТАНУ

Промисловий видобуток і використання шахтного метану позитивно впливають на економіку гірничого підприємства, стан навколишнього середовища і в цілому на роботу вугільної промисловості. Виконання комплексної програми освоєння запасів шахтного метану дозволить досягти наступних результатів:

- освоєння альтернативного виду палива, яке зменшить залежність України від імпорту енергоносіїв, насамперед природного газу з Росії та інших країн СНД;
- зниження обсягів викидів метану (одного з найбільш сильних «парникових газів») в атмосферу вугільними підприємствами України;
- зростання обсягів виробництва основної (товарне вугілля) і додаткової (газ, тепло, електроенергія) продукції;
- підвищення безпеки гірничих робіт.

Рішення проблеми проектування видобутку, планування і управління розробкою газовугільного родовища, створення і реалізація продукту з газу метану носить комплексний, системний характер. Взаємопов'язаними складовими проблеми виступають науково-практичні завдання технологічного, економічного, організаційного, управлінського, екологічного характеру.

Промисловий видобуток і використання газу метану носить ознаки логістичної системи організації, планування, управління і контролю матеріальними, фінансовими та інформаційними потоками в просторі і в часі від видобутку газу, виробництва продукції та доставці її споживачеві. З позиції менеджменту організації логістику видобутку та використання шахтного газу метану необхідно розглядати як реалізацію стратегічного, поточного, оперативного управління матеріальними потоками в процесі підготовки, видобутку, транспортування, переробки даного виду енергетичного ресурсу, продажу і доставки продукції споживачеві.

Логістика направлена на оптимізацію витрат і раціоналізацію процесу видобутку газу і використання метану як в рамках одного гірничого підприємства, так і в рамках вертикально інтегрованої компанії. Організаційні форми та економічні методи логістичного управління таким видом матеріального потоку, методи та засоби його інформаційного та кадрового забезпечення, технічні засоби управління покликані максимально скоротити сукупні витрати на всіх стадіях логістичного ланцюга.

Логістична ланцюг процесу видобутку та використання шахтного газу метану складається з лінійно впорядкованої множини юридичних осіб (виробників, дистриб'юторів, дилерів), що здійснюють послідовно по ходу технологічного процесу логістичні операції по матеріалоруху і доведенню матеріальних потоків від однієї логістичної підсистеми до іншої і до споживача продукції. При формуванні логістичного ланцюга віддається перевага модульним принципам управління на всіх рівнях з достатньою самостійністю модулів. Від модульного принципу побудови та управління окремими робочими місцями, ділянками переходять до модульного формуванню виробничих, транспортних, комерційних підсистем гірничого підприємства і вертикально інтегрованої компанії, до складу якої і входить це підприємство.

Для виконання цілей і завдань логістики вугільна шахта, що здійснює видобуток і використання газу метану, вибудовує логістичну систему на наступних принципах.

Принцип системного підходу. Елементи (підсистеми) логістичної системи розглядаються як взаємопов'язані і взаємодіючі для досягнення єдиної мети управління. Мак-

симальний ефект можна одержати тільки у випадку, коли матеріальний газовий потік оптимізується на всьому протязі технологічного ланцюжка: від місця видобутку до кінцевого споживача продукції з газу метану, а не в рамках окремого підрозділу або підприємства. Тому всі підсистеми логістичної системи необхідно розглядати як цілісну систему, щоб узгодити економічні інтереси окремих її елементів, технічні питання, технологічні процеси. Таким чином, системний підхід передбачає оптимізацію функціонування не окремих елементів, а логістичної системи в цілому.

Принцип загальних витрат обумовлює мінімізацію сукупних логістичних витрат управління матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками протягом усього логістичного ланцюжка. Необхідною умовою ефективного розв'язання цієї задачі є можливість точного вимірювання логістичних витрат за умови, якщо система обліку витрат виробництва та обігу дозволяє виділяти витрати на логістику.

Принцип глобальної оптимізації. В процесі оптимізації структури або управління логістичною системою необхідне узгодження приватних цілей функціонування підсистем системи для досягнення глобального оптимуму.

Принцип логістичної координації і інтеграції. В процесі логістичного менеджменту необхідно досягнення узгодженої, інтегральної участі всіх ланок логістичної системи (ланцюга) в управлінні матеріальними, інформаційними, фінансовими потоками при реалізації цільової функції.

Принцип моделювання і інформаційно-комп'ютерної підтримки. При аналізі, синтезі і оптимізації процесів у логістичній системі необхідно застосовувати математичні, графічні, фізичні, імітаційні моделі. Реалізація логістичного менеджменту здійснюється за допомогою відповідних інформаційних технологій.

Принцип загального управління якістю (TQM - total quality management). Забезпечення надійності функціонування і високої якості роботи кожної підсистеми логістичної системи забезпечує якість кінцевої продукції.

Принцип стійкості і адаптивності. Зовнішня середа газо-вугільних гірничих підприємств характеризується високим ступенем невизначеності і коливаннями ринкового попиту на товарну продукцію, недосконалістю нормативно-правового забезпечення видобування та використання газу метану, зміною умов поставок і закупівель сировини, коливаннями якісних і кількісних характеристик матеріального потоку (газової сировини, продуктів переробки цього ресурсу) тощо. У цих умовах логістична система повинна вміти перебудовуватися, змінюючи мету, параметри, критерії оптимізації, програму функціонування, тобто адаптуватися до відхилень параметрів і факторів зовнішнього середовища.

Таким чином, метою логістичної системи видобутку та використання шахтного газу метану є організація в просторі і в часі матеріальних потоків з мінімальними витратами ресурсів, забезпечує максимальне задоволення попиту споживачів на продукцію даного виду енергетичного ресурсу. Основними завданнями логістичної системи є:

- організація матеріальних, фінансових, інформаційних потоків гірничого підприємства і вертикально інтегрованої компанії, до складу якої воно входить;
- оптимізація використання виробничих потужностей з видобутку вугілля та газу метану;
- економія матеріальних ресурсів на всіх стадіях матеріальних потоків;
- оптимізація витрат на підготовку, видобуток енергетичної сировини, виробництво і реалізацію готової продукції.

Горпинич О.В., доцент, Панкратова Э.І., студентка гр. М-АМ-11-2

(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГІРНИЧОПРОМИСЛОВОЇ ТЕРИТОРІЇ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

На всесвітній конференції в Ріо-Де-Жанейро в 1992 році сталий розвиток (sustainable development) визнано як створення соціально-орієнтованої економіки, яка базується на обачному використанні ресурсної бази та охороні навколишнього середовища, що не ставить під загрозу існування майбутніх поколінь і відповідного задоволення їх потреб. При цьому сталий розвиток, розглядається як такий, що базується на системному поєднанні економічних, соціальних, екологічних й історико-культурних, а також інших інтересів суспільства, забезпечує задоволення сучасних національних та міжнародних потреб і ставить під загрозу можливість задоволення своїх потреб майбутніми поколіннями.

Для України питання формування стратегії екологічного сталого розвитку є актуальним і водночас - надзвичайно специфічним, оскільки вимагає проведення фундаментальних досліджень усіх аспектів цієї проблеми. Провідну роль в успішному втіленні ідеї сталого розвитку в Україні відіграватиме так званий регіональний фактор. Для такої диверсифікованої в історичному, демографічному, екологічному, економічному відношеннях держави, як Україна, це принципово важливо.

Сьогодення економічного розвитку України ставить питання переходу від економічного спаду до стабілізації економічних процесів, оцінки та аналізу передумови формування чинників, що створюють умови сталого розвитку. Процес інтеграції України в глобальну економічну систему неможливий без становлення і розвитку системи сталого розвитку економіки. Одним із стратегічних напрямків розвитку регіональної політики на сучасному етапі повинна стати реалізація нової, активної ролі регіону як суб'єкта сталого розвитку. При цьому сталий розвиток, розглядається як такий, що базується на системному поєднанні економічних, соціальних, екологічних й історико-культурних, а також інших інтересів суспільства, забезпечує задоволення сучасних національних та міжнародних потреб і ставить під загрозу можливість задоволення своїх потреб майбутніми поколіннями.

Реалізація такого підходу вимагає докорінного перегляду методологічних засад екологічної політики, утвердження шляхів її поєднання з іншими національними секторальними політиками, удосконалення інституційного забезпечення діяльності з їх реалізації, внесення відповідних змін до національного законодавства, процедур прийняття управлінських рішень, оцінки їх ефективності.

Разом з тим багато теоретичних і прикладних питань з формування конкурентоспроможності регіонів, через їх багатогранність і складність, залишаються маловивченими й невіршеними, тому потребують подальшого дослідження і науково-методичного обґрунтування. Недостатньо досліджено та обґрунтовано організаційно-фінансові складові механізму екологічного управління територіальними системами в умовах забезпечення їх сталого розвитку.

Одним із стратегічних напрямків розвитку регіональної політики гірничопромислової території на сучасному етапі повинна стати реалізація нової, активної ролі регіону як суб'єкта сталого розвитку, що дає можливість побудувати соціально-орієнтовану економіку, яка базується на раціональному використанні ресурсної бази, охороні навколишнього середовища та не ставить під загрозу існування майбутніх поколінь і відповідного задоволення їх потреб.

Екологічна ситуація в промислових районах і центрах України з надмірною кон-

центрацією підприємств важкої індустрії характеризується як складна. Гірничо-металургійна галузь, що включає чорну та кольорову металургію, коксове та прокатне виробництво, а також суміжні допоміжні об'єкти і процеси, є однією з найбільш забруднюючих галузей промисловості. У 2011 р. частка забруднювальних речовин від металургії склала 29 %.

В Дніпропетровській області яка є, в першу чергу, гірничопромисловою територією, обсяги валових викидів забруднюючих речовин в атмосферу становлять 18% від загальнодержавних, а обсяги скиду зворотних вод - 14,6%. За 2011 рік підприємства Дніпропетровщини викинули в повітря 1,2 мільйона тонн відходів - це шоста частина від загальної цифри забруднення по Україні. Найгірша екологічна ситуація залишається в Кривому Розі, Дніпропетровську та Дніпродзержинську.

Встановлено, що, незважаючи на підвищення об'єму витрат на охорону навколишнього середовища від загальної суми витрат Дніпропетровського обласного бюджету, цей показник остається дуже малим (0,7-1.1% від загального бюджету). А значні річні коливання показника привели до значного діапазону, в якому можуть змінюватися прогнозні параметри показника. Роста рівень виконання плану витрат Дніпропетровського обласного бюджету на охорону навколишнього середовища, але таке підвищення дуже повільно та остається недостатнім – 60-70%. Значні річні коливання показника також привели до значного діапазону, в якому можуть змінюватися прогнозні параметри показника.

Під екологічним забезпеченням гірничопромислового регіону пропонується розуміти безперервний системний випереджаючий процес впливу суб'єктів управління на об'єкти управління, спрямований на дотримання вимог природоохоронного законодавства, розробку та реалізацію екологічних цілей, проектів та програм для досягнення оптимальних соціоекологічних результатів при мінімізації економічних витрат на територіальному рівні. Результати такого управління відповідають завданням сталого розвитку.

Узгодження еколого-економічних інтересів суб'єктів екологічного управління різних ієрархічних рівнів шляхом усунення протиріч між загальнодержавними цілями та практичними прагненнями окремих підприємств ґрунтується на науково-методичних засадах створення екологічного трасту як публічного (відкритого) акціонерного товариства. Екологічний траст гірничо-промислового регіону як організація, що взяла на себе обов'язок управляти коштами або іншою власністю, дорученими їй державою, фізичними та юридичними особами сприяє запобіганню та зменшенню шкідливого впливу на навколишнє природне середовище, отриманню від цієї діяльності додаткового прибутку, який в свою чергу спрямовується на природоохоронні цілі.

Розроблена організаційна структура трасту містить три підрозділи – екологічний, резервний, підприємницький - дозволяє раціонально управляти використанням коштів при фінансуванні екологічного забезпечення території. Встановлено джерела фінансування діяльності екологічного трасту.

Організація фінансових потоків екологічного трасту здійснюється на підставі продажу суб'єктам господарсько-екологічної діяльності екологічних облігацій і векселів за екологічні послуги, при цьому розрахунок ефективності діяльності трасту базується на урахуванні взаємопов'язаних безпосередніх, проміжних, кінцевих результатів екологічного управління гірничопромисловими територіями.

Горпинич О.В., доцент, Щербина Д.С., студент гр. М-ІД-11-2

(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ІТ-ПРОЕКТАМИ НА ОСНОВІ ІННОВАЦІЙНОЇ МЕТОДОЛОГІЇ AGILE

Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 - 2020 рр. містить такі основні пріоритети розвитку інноваційної діяльності:

- адаптація інноваційної системи України до умов глобалізації та підвищення її конкурентоспроможності;
- переорієнтація системи формування інновацій на ринковий попит і споживача;
- створення привабливих умов для розробників інновацій, стимулювання інноваційної активності підприємництва;
- системний підхід в управлінні інноваційним розвитком, інформатизація суспільства.

Аналіз ситуації на ринку України з розробки та впровадження інновацій, свідчить про те, що, хоча проекти є в будь-якій організації, більшість вітчизняних фірм це не завжди усвідомлюють. Практика показує, що в країні проектний менеджмент у багатьох випадках асоціюється з розробкою, і рідко з практикою впровадження корпоративних інформаційних систем. Причинами такого становища слід вважати «молодість» українського бізнесу, гострий дефіцит кваліфікованих кадрів на ринку формування та управління проектами, недостатній рівень освіти керівників, загальну неефективність організаційних і керуючих структур підприємств, високий маржинальний прибуток, що одержували компанії в докризові роки, що, в свою чергу, не сприяло необхідності пошуку ефективних інструментів управління.

Таким чином, за ступенем розвиненості проектного менеджменту наша країна знаходиться на рівні США початку 1970-х років. Це, однак, не означає, що проекти у нас взагалі не реалізуються. Вони є, але їх якість, відсоток успішності, кінцеві результати рідко відповідають світовим потребам сьогодення. Якщо є проекти - то ними потрібно управляти. Складність управління ІТ-проектами відбивається у відносно високому відсотку невдач для проектів інформаційних технологій. Звіт STANDISH GROUP від 2009р., показує, що лише 32% проектів інформаційних технологій, розроблених компаніями, були визнані успішними.

Майже чверть усіх ІТ-проектів провалилася, тоді як 44% були визнані "неповноцінними," тобто вони співнилися, перевищили бюджет або не відповідали всім проектним вимогам. При такому вигляді відсотка невдач ясно, що для ефективного ведення проектів необхідні відповідні навички.

Причини невдалої розробки та подальшої реалізації ІТ-проектів полягають у наступному:

- відсутність або недостатня кількість фахівців з досвідом управління проектами ІТ;
- ускладнення через несумісність технології або несправного обладнання;
- відсутність або недостатнє розуміння специфіки проблем формування та впровадження проектів інформаційних технологій людьми, які відповідальні за їх планування, організацію і управління.

Фази успішного проекту розробки інформаційних продуктів повинні містити: аналіз, проектування, реалізацію, тестування, випуск, обслуговування, вимірювання і відстеження процесу.

Методологія управління проектами - підхід до формування набору методів, який структурує систему управління проектами і відбивається у відповідних нормативних

документах.

Існує кілька методик управління проектами, найбільш відомі з них - PMBOK (Project Management Body of Knowledge) та PRINCE2 (PRojects IN Controlled Environments) і Agile (Agile software development).

Найбільш ефективними є Agile, або гнучкі методології, що базуються на розробці програмного забезпечення короткими циклами. Кожен етап - це зменшений варіант IT-проекту: проводиться планування, аналіз вимог, проектування, кодування, тестування і документування. По закінченні етапу замовник отримує працюючу версію IT-системи, якщо потрібно - переглядає подальші пріоритети проекту, і цикл розробки запускається знову. У результаті створюється рішення, яке на 100% відповідає очікуванням компанії.

Переваги Agile як гнучкої методології розробки програмного забезпечення полягають в наступному:

- швидкий і постійний зворотний зв'язок команди розробників з замовником - зміни у вимогах користувачів враховуються оперативно;
- гнучкий графік реалізації функціональності - процес розробки легко перебудовується для кращої реакції на потреби замовника;
- акцент на ергономічність IT-системи - вимоги замовника до ергономіки системи мають рівний пріоритет з вимогами до її функціональності;
- відсутність витрат на формалізацію процесів і документації - Agile дозволяє уникнути витрат на роботи, які не завжди потрібні (наприклад, складання і узгодження докладної технічної документації);
- можливість зупинки проекту без шкоди для здійснених вкладень в розробку IT-системи - кожна стадія проекту (за винятком початкових) закінчується створенням цілком готової версії IT-системи. Завжди є можливість (наприклад, при заморожуванні бюджету) зупинити проект і при цьому отримати працездатне рішення.

Методологія Agile має достатньо переваг застосування, особливо при чисельності проектних команд 6-10 чоловік.

Агресивне зростання бізнесу часто змушує компанії в стислі терміни модернізувати IT-рішення або розробляти нові інформаційні системи. Для успішного конкурування на внутрішньому і зовнішньому ринках просування інформаційних технологій та продуктів, необхідно відмовитися від використання застарілої системи та здійснювати діяльність на основі методології Agile.

Класичні методи управління проектами неефективно діють в випадках, коли структура і властивості об'єкта управління не відомі і / або змінюються з часом. Впровадження інноваційного механізму розробки і просування інформаційних продуктів для організацій, дозволить вирішити управлінські проблеми, які виникають під час роботи. Завдяки цьому знижуються ризики, підвищується ефективність проектною команди, збільшується прибуток.

Впровадження методології Agile при розробці та просуванні програмного продукту дозволить реалізувати принцип гнучкості к вимогам зовнішнього середовища, принцип адаптації до кон'юнктури ринку. Впровадження методології не займає багато часу і ресурсів, так як добре сприймається всіма учасниками процесу.

Довгань С.М., к.т.н., професор, Юргель Є.Р., ст.гр. МКрм-08

(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ РИНКУ САЛОННИХ ПОСЛУГ ДЛЯ ЖІНОК М. НОВОМОСКОВСЬК

Ринок салонів краси пропорційно залежить від різних зовнішніх впливів, таких як зростання добробуту населення, фінансова економічна ситуація, курсова нестабільність. Слід розуміти, що важливим фактором, що впливає на розвиток салонного бізнесу є те, що ринок салонів краси розвивається не тільки самостійно, але і в комплексі з іншими ринками, тому загальна економічна і політична ситуація в країні, так чи інакше впливає на стан окремо взятого салону краси.

Ринок послуг салонів краси маленьких міст відрізняється від режиму функціонування мегаполісів. Різні міста, різні споживачі, різні смаки і уподобання споживачів; інший спектр послуг, менш різноманітні, ніж у великих містах.

Ринок послуг салонів краси Новомосковська перебуває в стані насичення. Відкрито понад 45 перукарень та салонів краси, які надають схожий спектр послуг, як і салон краси Афродіта. Дані організації функціонують на ринку досить тривалий час протягом 10-2 років. За такий тривалий час у кожного з закладів з'явилися свої постійні споживачі, які не хочуть змінювати майстра з салону або змінювати салон. На даному етапі розвитку ринку салони краси, перукарні можуть конкурувати між собою тільки за рахунок ціни і якості наданої послуги.

При цьому спостерігаються різні смаки та уподобання в поведінці споживачів на отримання наданих послуг салоном або перукарнею. У 2011 році було проведено дослідження, в ході якого стало відомо, що 64% опитаних жінок міста хочуть поліпшити свою зовнішність. При цьому споживачі витрачають гроші не бездумно: вони завжди намагаються розібратися, що їм пропонують, більш вимогливі до продуктів і послуг салонів краси. Споживач салону краси, один з найбільш освічених і вимогливих: вищу освіту мають 76% жінок.

Процедури, які проводяться в салонах, можна розбити на три групи:

- Іміджеві (перукарські послуги, манікюр, педикюр, засмага, тату, пірсинг і інші).
- Медичні (корекція недоліків особи і фігури, омолодження, антицелюлітні програми та інші).
- Релаксація (масаж, SPA, ароматерапія та інші).

При цьому 87% жінок відвідують іміджеві процедури, 62% жінок відвідує медичні процедури і 17% жінок відвідує процедури релаксації.

З кожним днем задовольнити споживача стандартним переліком послуг стає все складніше. У свою чергу, споживач очікує від салонів краси нових цікавих пропозицій. У сформованій ситуації на ринку салони краси зрідка використовують рекламу і стимулювання збуту. Але, тим не менш, при використанні інструментів маркетингу підвищується лояльність споживачів і відповідно, прибуток салону.

Дуб Б. С., студентка гр. ФК-09-1

(Дніпропетровська державна фінансова академія, м. Дніпропетровськ, Україна)

БЮДЖЕТНІ ВАЖЕЛІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Бюджетне регулювання динаміки економічного зростання є системою заходів регуляторного, нормативного, законодавчого та соціального характеру, яка має можливість адаптуватися до зміни економічної та соціальної ситуації у країні, постійно вдосконалюватися та контролювати досягнення основних цілей державного регулювання ринкової економіки [2, с.193]. На сучасному етапі цивілізаційного прогресу стратегія бюджетної політики країн світу як складова державної економічної стратегії є засобом стимулювання економічного зростання й ефективної перебудови економічної структури суспільства [5, с. 85].

Бюджетний механізм – це система економічних заходів впливу на забезпечення мобілізації оптимальних обсягів фінансових ресурсів бюджету, їх ефективного та результативного використання з метою забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства, визначеного економічною політикою держави.

До структури бюджетного механізму входять взаємозалежні елементи, діапазон дії яких обмежений бюджетним законодавством (табл.1) [6, с. 10-11].

Таблиця 1

Складові бюджетного механізму

Методи	Інструменти	Важелі
виступають як засоби впливу на процес формування оптимального обсягу ресурсів бюджету та їх ефективного і результативного використання	це засоби, що застосовуються для виконання завдань, передбачених бюджетною політикою, вони вказують на економічний зміст окремої сукупності бюджетних відносин	діють у межах бюджетного інструменту, з їх допомогою здійснюється стимулювання або обмеження впливу на процес формування і використання фінансових ресурсів
Бюджетне прогнозування і планування Оподаткування Фінансове забезпечення Бюджетне регулювання Бюджетний контроль	Бюджетні плани, бюджети Податки і збори Бюджетні норми, нормативи Бюджетні санкції, стимули, міжбюджетні трансферти Форми та методи контролю	Методи планування і прогнозування, бюджетний контроль Податкова база, об'єкт оподаткування, податкова ставка Ставки заробітної плати, стипендії, норми витрат Пільгова політика, штрафи Ревізія, аудит, моніторинг

Бюджетна політика – сукупність організаційних і методологічних заходів держави щодо мобілізації бюджетних ресурсів, їх розподілу і використання у відповідності з потребами соціально-економічного розвитку суспільства.

В умовах сталого економічного розвитку бюджетна політика відіграє важливу роль, адже сприяє зростанню національної економіки; впливає на макроекономічні процеси в країні; забезпечує фінансову і соціальну стабільність в суспільстві; сприяє оптимізації структури доходів і видатків бюджету; зміцнює міжбюджетні відносини; створює інституціональні умови для оптимізації бюджетної і податкової системи; за-

безпечує довгострокову динаміку стабільності соціально-економічного розвитку; відіграє важливу роль в модернізації економіки; повинна реалізовуватись і формуватись на наукових засадах, відповідати національним інтересам і соціально-економічній стратегії держави [4].

Економічне зростання - це найважливіша макроекономічна категорія, яка є показником не лише абсолютного збільшення обсягів суспільного виробництва, але і здатності економічної системи задовольняти зростаючі потреби, підвищувати якість життя. Саме тому економічне зростання включається до числа основних цілей суспільства поряд з економічною свободою, економічною ефективністю тощо [1, с. 239-242].

Економічне зростання розглядається економічною наукою як складова частина й одна з найважливіших характеристик економічного розвитку країни. Це поняття пов'язане з кількісною зміною обсягів виробництва і споживання ВВП. Поняття “розвиток” і “зростання” співвідносяться між собою, як правило, так: зростання валового внутрішнього продукту супроводжується змінами в технології виробництва, пов'язане з появою нових видів продукції і цілих галузей. Тобто зростання викликає якісні зміни в економіці, сприяє її загальному розвитку. Зі своєї сторони позитивні якісні зміни у відносинах власності, розподілу і перерозподілу доходів, фінансової стабілізації активно впливають на економічне зростання [3].

При розробці бюджетної політики необхідно визначити, перш за все, цілі та пріоритети держави і висловити їх в конкретних показниках результативності бюджетних витрат, потім встановити частку державних інвестицій у величині державних витрат і тільки після цього прийняти рішення про зниження або збільшення податкового навантаження в залежності від того, в якому випадку економічне зростання буде більше.

Так як основу економічного росту складають наукові знання та їхнє ефективне використання, одним з головних пріоритетів бюджетної політики стає вирішення питань фінансування науково-дослідної роботи, виділення коштів на пріоритетні напрямки і скорочення чи закриття проєктів, що стали менш важливими. Ефективне використання досягнень науки і техніки і потужний науково-технічний потенціал дозволяють вирішити багато суспільних проблем, визначають високу конкурентоспроможності країни та забезпечують сильні позиції у світовій економіці

Перелік посилань:

1. Білецька Л.В., Білецький О.В., Савич В.І. Економічна теорія: навч. посіб. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 688 с.
2. Кабаці Б.І. Економічне зростання та проблема формування оптимальних інструментів державного регулювання впливу // Науковий вісник: Збірник науково-технічних праць. – Львів: НЛТУУ. – 2007, вип. 17.4. – С. 190-196.
3. Кропив'янська О. О., Шапка І. В. Економічний розвиток та економічне зростання: аспекти з позицій економіки України http://www.rusnauka.com/13_NPN_2010/Economics/65465.doc.htm
4. Соловійова Ю.М. Роль бюджетної політики в умовах сталого розвитку економіки // Сталий розвиток економіки. – 2012. - № 2. – С. 316-320.
5. Соловійова Ю.М. Світовий досвід бюджетної політики // Торгівля і ринок України. – 2011. - №32. - С 85-92.
6. Чубак А.Ю., Роменська К.М. Бюджетна система: навчальний посібник в схемах та таблицях для студентів, які навчаються за галуззю знань 0305 «Економіка та підприємництво» за напрямом підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит» – Дніпропетровськ: Дніпропетровська державна фінансова академія, 2012. - 181 с.

Жаран К.С. аспірант кафедри «Економіка та управління підприємствами»
(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

АНАЛІЗ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Швидкоплинність зміни економічної ситуації у країні та її тісний вплив на діяльність промислових підприємств спонукає їх адаптуватися до конкурентоздатних вимог ринкового середовища. При цьому на перший план виступає оптимізація виробничих процесів: раціоналізація використання ресурсів на всіх етапах виробництва, удосконалення виробничого процесу, технологічне та технічне переоснащення, оптимізація системи управління та удосконалення логістичних процесів. Останнє, в свою чергу, виступає на основні позиції через глобалізацію світової торгівлі, стрімкого розширення географії ведення економічної господарчої активності та розгалужену структуру взаємозв'язків на всіх етапах діяльності.

Ціль статті - проаналізувати діяльність підприємств машинобудівної галузі України на прикладі ПАТ «Дніпроважмаш», визначити пріоритетні напрями діяльності, установити вплив діяльності логістичної системи на ефективність функціонування підприємства в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить про те, що основна увага питанням оптимізації виробничих процесів на промислових підприємствах висвітлювалась авторами А.В. Ткачовою, О.С. Галушко, Ю.В. Никифоровою, Л.С. Коряшкіною, Семеновою Г.А. та Івановою М.І. та іншими. Перед тим як почати досліджувати виробничий потенціал будь-якого підприємства необхідно проаналізувати та оцінити фінансово-економічний стан підприємства використовуючи основні форми звітності (№1 «Бухгалтерський баланс» та №2 «Звіт про фінансові результати»). Результати розрахунків основних показників оцінки структури балансу підприємства представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні показники оцінки структури балансу 2006-2011рр.
(за матеріалами ПАТ «Дніпроважмаш»)

Показник/Рік	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Власні оборотні кошти підприємства, тис.грн.	72 895	69 607	55 022	81 313	99 413	91 338
Доля власних оборотних коштів у загальній структурі балансу,%	29,8	24,8	14,5	27,8	33,2	19,5
Коеф. поточної ліквідності	1,97	1,68	1,29	2,03	1,65	1,45
Коеф.забезпеченості власними коштами	-0,59	-0,52	-0,47	-0,37	-0,18	-0,13
Розрахунковий коефіцієнта поточної ліквідності	1,02	1,16	1,35	0,98	1,18	1,28
Коеф.відновлення (втра-ти) платоспроможності	1,01	1,08	1,18	0,99	1,09	1,14

Аналізуючи дані показники можемо сказати, що доля власних оборотних коштів у структурі балансу коливається від 14,5 у 2008 році до 33,2 у 2010 році – це свідчить

про недостатню платоспроможність та слабку фінансову стійкість. Але так як розрахунковий коефіцієнт поточної ліквідності у кожному році окрім 2009 більше 1, то у підприємства є реальна можливість відновити платоспроможність.

Рис.1. Динаміка власних оборотних коштів ПАТ «Дніпроважмаш» за 2006-2011рр.

Причинами низької платоспроможності та недостатньою фінансовою стійкістю є нестабільний попит на ринку на продукцію машинобудування, високий рівень собівартості який викликаний застарілим обладнанням, технологією виробництва, високою вартістю сировини та матеріалів, великою часткою постійних витрат порівняно з обсягами реалізації та інше.

Для удосконалення діяльності виробничого процесу на промислових підприємствах розроблено ряд заходів, запобіжних та модернізацій:

- 1) злагодженість на всіх етапах виробничого процесу: аналог системи «just in time» - передача інформації сільовим способом (від однієї виробничої одиниці під час проходження технологічного процесу до іншої);
- 2) планування показників економічної, фінансової, виробничої, збутової активності використовуючи економіко-математичний апарат;
- 3) покращення логістичних процесів на підприємстві частково за рахунок нових систем завантажувального та розвантажувального комплексу, частково – розробка чіткої та злагодженої ієрархії послідовності виконання завдань.
- 4) технологічне та технічне оновлення, використовуючи інноваційні продукти галузі машинобудування.

Перелік посилань:

1. Галушко, О.С. Вибір ефективних напрямів розвитку промислового підприємства в умовах глобалізації на основі економіко-математичного моделювання / О.С. Галушко, Ю.В. Никифорова, Л.С. Коряшкіна. – Економічний вісник НГУ– 2012. –№3. – С.103-115.
2. Семенов, Г.А. Ефективні методи управління оборотними коштами на промислових підприємствах / Г.А. Семенов, М.І. Іванова. – Монографія – Запоріжжя: ЗЦНТЕІ. – 2009. – 230 с.
3. Ткачова, А.В. Трансформація організаційних форм логістичної діяльності: від системної до сільової концепції / А.В. Ткачова. – Економічний вісник НГУ. – 2012. –№3. – С.93-102.

Іванова М.І., к.е.н., доцент, Олексенко К.М. студентка гр. МН-09-2
(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ

Стратегічного планування – це система дій, операцій, способів досягнення порівняльних переваг підприємства у різних сферах (економічній, технологічній, кадровій, товарній, ринковій тощо), формування для нього більш стійких позицій на певному ринку у відповідний період порівняно з визначеними конкурентами та з урахуванням змін середовища функціонування.

На цей час можна виділити кілька підходів до стратегічного планування.

По-перше, класичний підхід, при якому стратегічне планування бізнесу лежить в основі успіху.

По-друге, «проникливий керівник». У таких компаніях головний стратег і основний генератор ідей – вищий керівник, а підприємство реалізує його ідеї і плани. Найбільшою загрозою для подібних організацій є диверсифікація, коли досвід топ-менеджера не вистачає для просування продукції на нових ринках.

По-третє, стратегія як компроміс інтересів різних внутрішніх впливових сил.

В-четвертих, емпіричний підхід, коли підприємства рухаються на дотик, короткими кроками; діяльність уподібнюється броунівському руху.

По-п'яте, пристосування, коли організації адаптуються під мінливі умови зовнішнього середовища. Вони досить гнучкі, а стратегічне планування замінюється політикою виживання.

На наш погляд, заслуговує уваги Модель стратегічного планування на основі «стратегічної прогалини». Більшість зарубіжних підприємств використовують стратегічне планування як інструмент досягнення високих економічних показників у своїй діяльності – доходу, прибутку, рентабельності. Економічний аналіз можливостей еволюційного розвитку підприємства дає змогу розрахувати так звану нижню межу «стратегічної прогалини», тобто показники діяльності, яких можна досягти на основі трендів, що склалися у попередні періоди. Однак, як правило, пасивна реєстрація та наслідування тенденціям не влаштовують підприємства, які намагаються забезпечити своє прибуткове існування в довгостроковій перспективі. Фірмам потрібні додаткові власні кошти для розвитку (самоінвестування на розширення), а також залучення зовнішніх інвестицій, а тому підприємство повинно мати репутацію прибуткового. За встановленими параметрами прибутковості, доходності тощо, які розраховуються за принципом «від необхідного», можна визначити верхню межу «стратегічної прогалини».

«Стратегічна прогалина» – це «поле стратегічних рішень», які мають прийняти керівники підприємства для того, щоб перетворити наявні тенденції у належному напрямку з метою досягнення потрібних параметрів розвитку підприємства (верхня межа «стратегічної прогалини»). Такий підхід робить акцент на приведення у відповідність «того, що можливо» з «тим, чого треба досягти». Поле стратегічних рішень може охоплювати широкий спектр пропозицій щодо освоєння нових ринків, продуктів, додаткових послуг, а також сприяння розвитку сильних і пом'якшення (усунення) слабких сторін діяльності підприємства. Для цього використовується весь арсенал моделей і методів обґрунтування стратегічних рішень, які допомагають заповнити «стратегічну прогалину», насамперед на основі розробки нових продуктово-товарних стратегій.

На рис. 1 наведений механізм застосування технологій стратегічного планування, який дозволяє оптимізувати вибір інструментарію стратегічного менеджменту при врахування факторів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища.

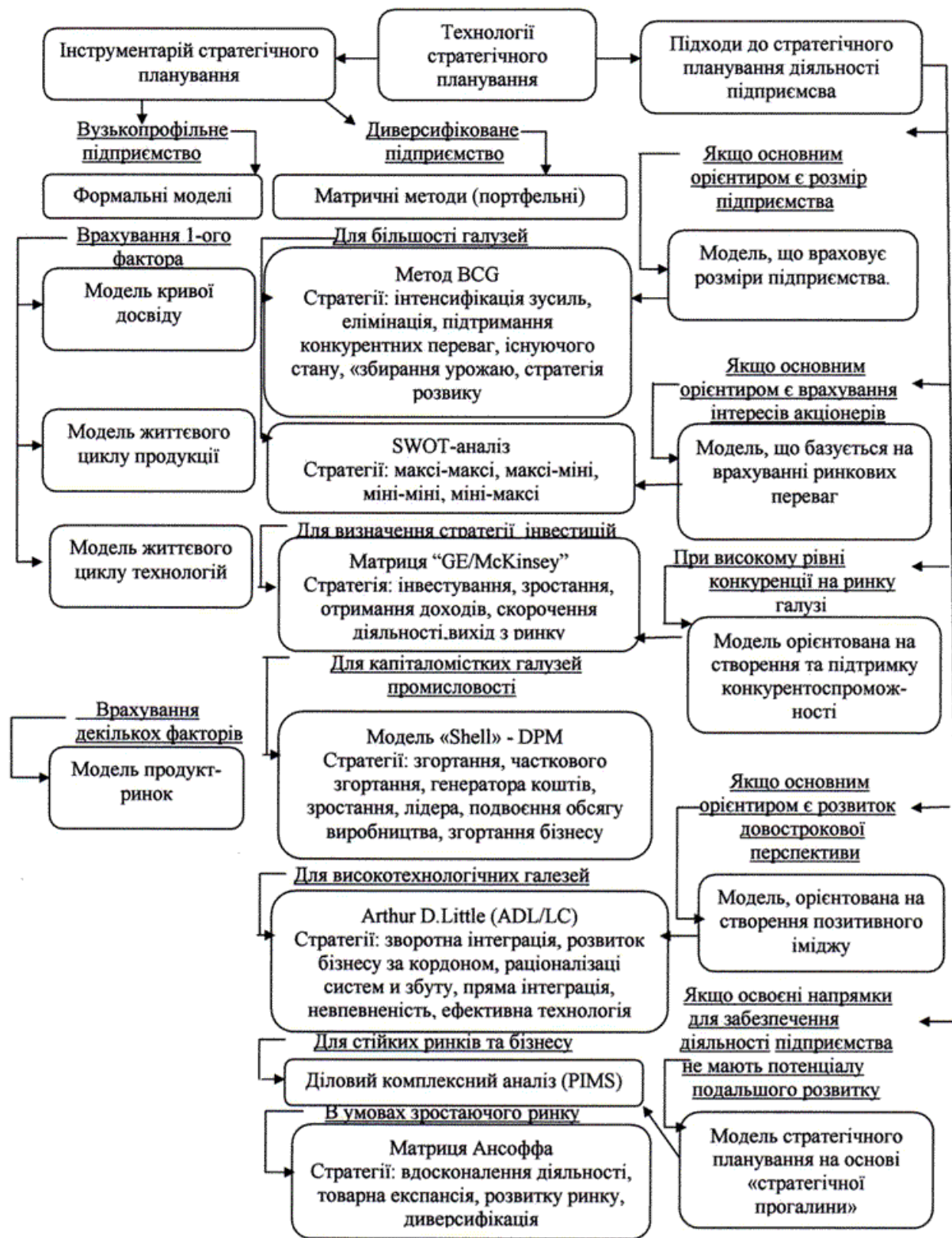

Рис. 1 – Механізм застосування технологій стратегічного планування [1]

Перелік посилань

1. Гедройц Г.Ю., Маслак О.І. Сучасні технології стратегічного планування на машинобудівних підприємствах України // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» – 2011 р. – № 5.

Іванова М.І., к.е.н., доцент, Фаргух М.А. студентка гр. МН-09-1

(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

ПЛАНУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ

Базою кадрового планування є аналіз потреб у персоналі і вивчення інформації про продуктивність працюючих і витрат на їх утримання. Успіх діяльності будь-якого сучасного підприємства прямо залежить від ефективності роботи його персоналу та повноти використання його трудового потенціалу. У зв'язку з цим питання, що стосуються професійної підготовки кадрів є дуже важливими і актуальними для багатьох підприємств незалежно від сфери діяльності та організаційної форми господарювання.

У зв'язку з постійним підвищенням вимог до працівників, кадрове планування стало в багатьох організаціях інтегруючою складовою частиною підприємницького планування. Сьогодні кадрове планування чи планування людських ресурсів виділяють як самостійний вид діяльності кадрових служб. Зміни, що відбуваються, пов'язані з необоротністю економічних реформ і рухом до здорової конкуренції, змушують організації України приділяти значну увагу довгостроковим аспектам кадрової політики, що базується на науково обґрунтованому плануванні.

Кадрове планування є найважливішою функцією управління роботою з кадрами на виробництві, яка повинна забезпечити підприємству нормальне функціонування. Воно має дати відповіді на такі конкретні питання: скільки працівників, якої кваліфікації, коли і де необхідно (планування потреби в кадрах); яким способом можна залучити необхідний і скоротити зайвий персонал, враховуючи соціальні моменти (планування скорочення або збільшення персоналу); як краще використати працівників відповідно до їхніх здібностей (планування використання кадрів); якими методами можна систематично й цілеспрямовано сприяти розвитку кадрів для виконання кваліфікованих видів робіт і пристосувати їхні знання до постійно змінюваних умов (план кадрового розвитку); скільки засобів необхідно для здійснення запланованих кадрових заходів (витрати на утримання персоналу).

Кадрове планування започатковане на основних загальних для всієї системи планування принципах, найважливіші з яких є (рисунки 1): достовірність припускає використання в планових розрахунках тільки багато перевірених і абсолютно достовірних початкових даних; раціональність припускає планування трудових показників на основі оптимізації трудових ресурсів; науковість припускає використання сучасних методів, методик і технологій, що забезпечують підвищення якості та скорочення термінів планування кадрів; компактність припускає створення мінімальної і достатньої кількості трудових показників в плані відповідно до цілей кадрового планування; гнучкість припускає формування показників кадрового плану в коридорі значущості від мінімуму до максимуму запланованої величини.

Теоретичною і правовою основою планування кадрової роботи є урядові рішення з питань соціально-економічної політики, а також результати господарської діяльності та наукових досліджень у галузі добору, підготовки та використання кадрів. Практичною основою кадрового планування є плани економічного та соціального розвитку колективів підприємства. Головне призначення кадрового планування полягає у забезпеченні реалізації планів підприємства з погляду людського чинника виробництва, тобто працівників - їхньої чисельності, кваліфікації, продуктивності, витрат на найм тощо.

Місце кадрового планування в системі управління роботою з персоналом на підприємстві наведено на рисунку 2.

Рисунок 1 – Принципи кадрового планування

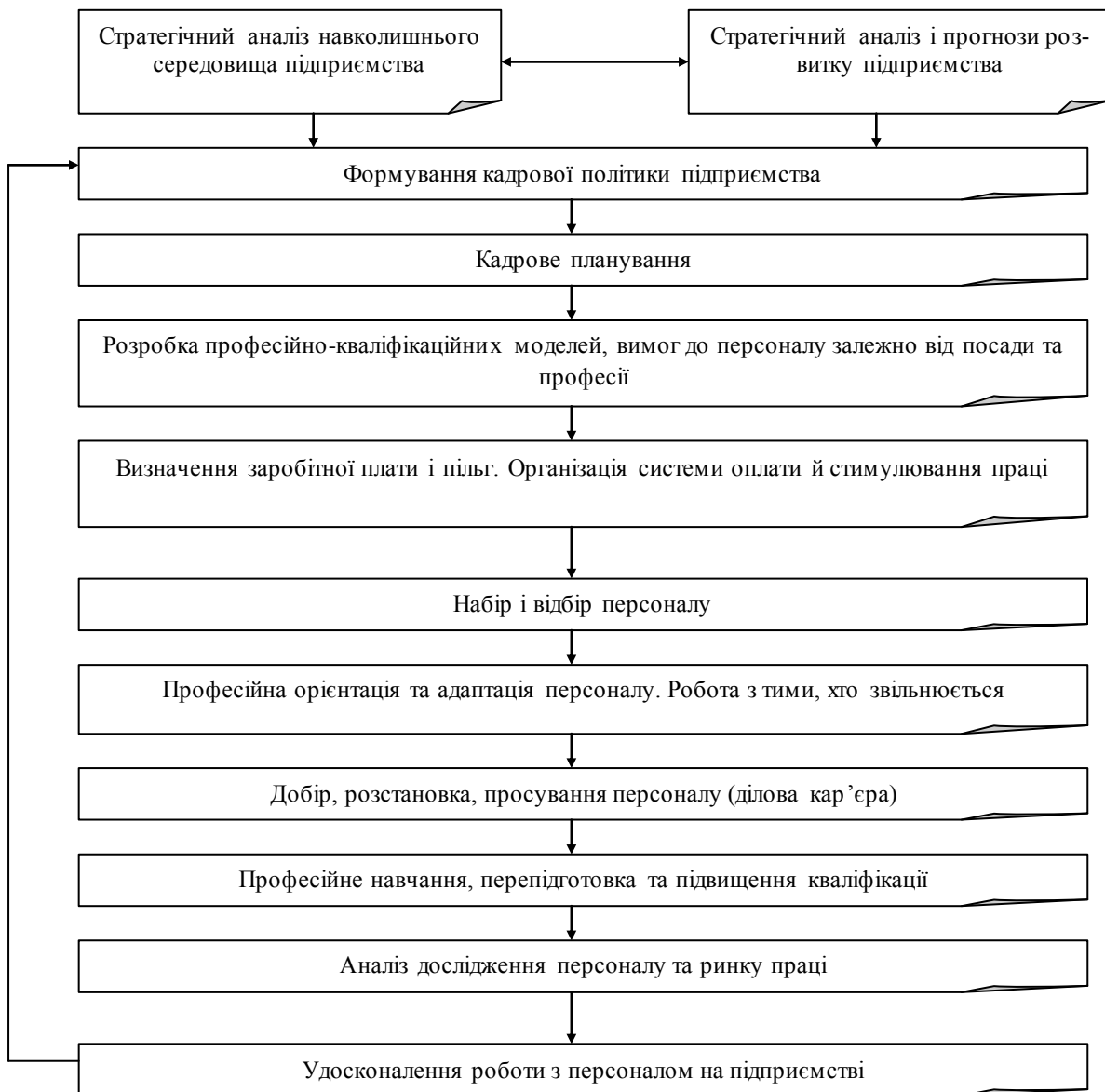

Рисунок 2 – Місце кадрового планування в системі управління роботою з персоналом

Головна мета кадрового планування полягає в поєднанні ефективного навчання персоналу, підвищення кваліфікації та трудової мотивації, які спрямовані на розвиток здібностей працівників заради розв'язання завдань, що стоять перед підприємством та його підрозділами.

Іванова М.І., к.е.н., доцент, Якімов Е.С. студент гр. МН-09-1

(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ОПТИМАЛЬНОГО АСОРТИМЕНТНОГО ПОРТФЕЛЯ

Асортимент – це сукупність асортиментних груп товарів, що пропонує підприємство.

Можна виділити певні ознаки, за якими визначають асортимент:

- реалізація через конкретні типи торгівельних закладів;
- категорія споживачів;
- продаж у певному діапазоні цін;
- область застосування

Формування асортименту здійснюється з урахуванням необхідних ресурсів, рівня техніки та технології її виробництва, можливостей створення нового виробництва в оптимальні терміни, наявності патентів; очікуваної рентабельності виробництва та термінів окупності інвестицій; наявності управлінських кадрів та кваліфікаційного персоналу на всіх ланках виробничого циклу; наявності стійких зв'язків із постачальниками; ступеня ризику, пов'язаного із сезонністю попиту. Формування асортименту спрямоване на оптимізацію використання технологічних знань та досвіду своєї фірми, оптимізацію фінансових ресурсів з точки зору рентабельності товарів, які випускають.

До причин, які зумовлюють зміни у товарному асортименті слід віднести власні науково-дослідні і дослідно-конструкторські розробки; зміни в товарному асортименті конкурентів; необхідність збільшення збуту; наявність вільних виробничих потужностей; необхідність використання побічних продуктів виробництва.

Визначення оптимального асортименту, забезпечення належної якості, наявність відповідного дизайнерського оформлення передбачає включення у виробничу програму підприємства товарів, виробництво та збут яких орієнтовано на ринкові потреби, які позитивно впливають на розвиток підприємства, дають прибуток, сприяють досягненню стратегічних цілей. Отже, сутність маркетингової товарної політики полягає у визначенні та підтримці оптимальної структури асортименту товарів з урахуванням поточних і довготривалих цілей підприємства.

Формування асортиментного портфеля здійснюється за певною послідовністю, алгоритм якої наведений на рис. 1.

Рішення про товар є найбільш важливими в рамках діяльності підприємства. Оптимальний товарний асортимент є індивідуальним для кожного окремого підприємства і залежить від ринків збуту, попиту, виробничих, фінансових та інших ресурсів. Здебільшого він складається з виробів, що мають попит і успішно реалізуються на ринку. Визначення оптимального набору товарів здійснюється за допомогою низки методів (матриць BCG, McKinsey або ABC аналізу).

Навіть бездоганно сформований асортимент не залишається таким постійно, він потребує удосконалення в зв'язку із змінами у макро- і мікросередовищі маркетингу. Управління асортиментом націлене на задоволення попиту цільових груп споживачів, гнучке реагування на вимоги ринку, забезпечення прибуткової діяльності підприємства. Вирішення цих завдань здійснюється шляхом включення нових виробів в асортимент, виключення із асортименту застарілих або нерентабельних виробів, модифікації існуючих товарів.

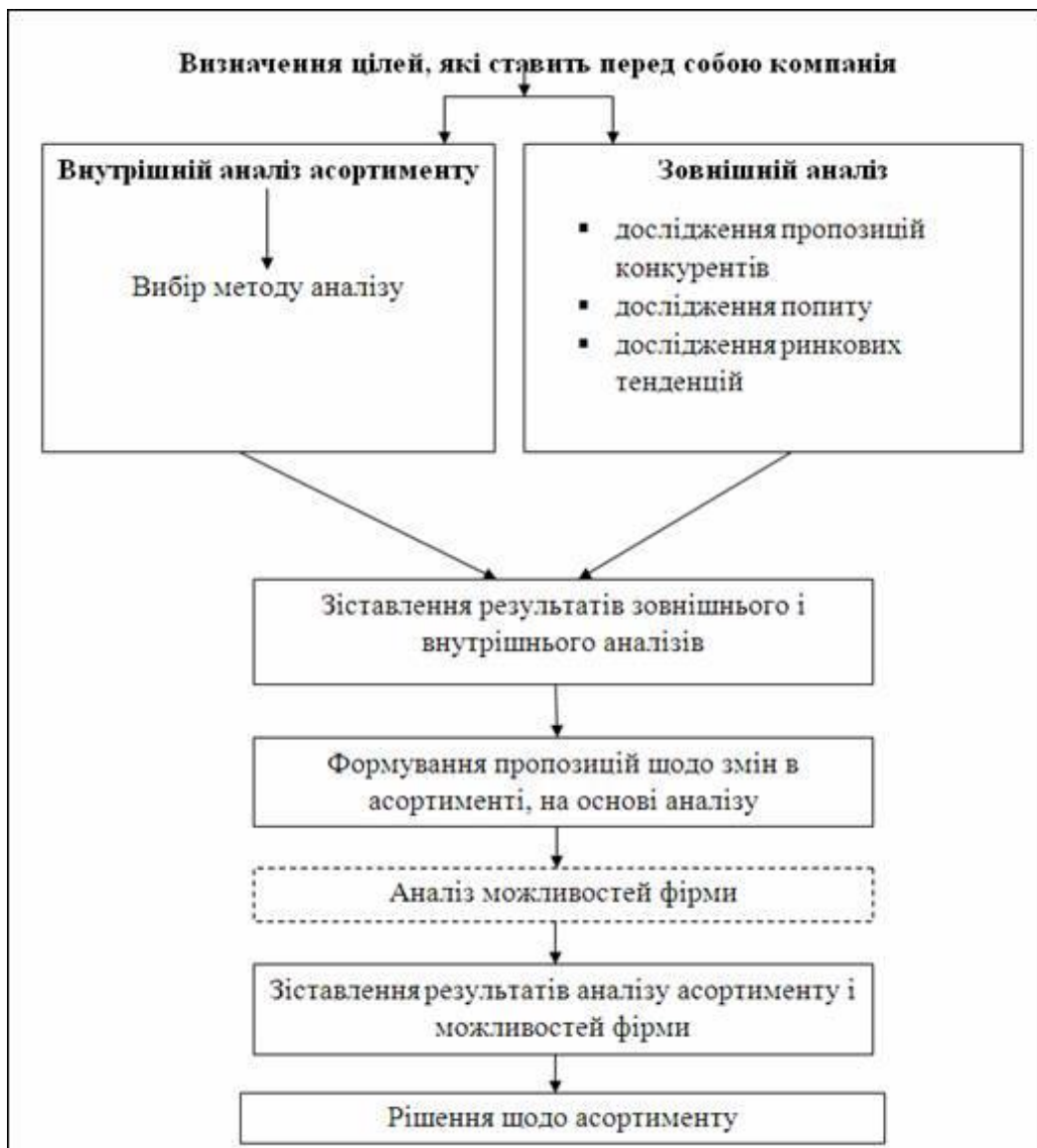

Рисунок 1 – Формування асортиментного портфеля

Однією із проблем управління асортиментом є визначення доцільності пропозиції стандартного товару, придатного для всіх цільових ринків або пристосування товару до специфічних особливостей кожного окремого сегменту із створенням для цього певної кількості модифікацій базового виробу. Обидва напрямки мають свої переваги і недоліки.

В залежності від фінансових можливостей і ринкових стратегій існує два підходи до управління асортиментом підприємства. Перший підхід передбачає оптимізацію асортименту шляхом звуження його широти і зменшення глибини та зосередження підприємства на найбільш популярних і ходових асортиментних групах, а в межах асортиментних груп – на найбільш популярних асортиментних позиціях. Такий підхід дає можливість спрямувати всі кошти на підтримку товарів, які сприймаються споживачем, а не розтрачуватися на товари, які погано реалізуються. Другий підхід полягає в тому, що підприємство намагається випускати всі різновиди товарів, яким би незначним попитом вони не користувалися. При цьому низька прибутковість або навіть збитковість деяких асортиментних позицій покривається за рахунок збільшення прибутку, одержаного від виробництва і реалізації найприбутковіших асортиментних груп.

Іскандарьянц В.Г. студентка гр. АМ – 12м

(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В останні роки питання ефективності управління персоналом досліджувалось багатьма вченими. Важливим фактором у процесі виробництва будь-якого виду послуг або продукції є персонал підприємства. В наш час персонал розглядають як найбільш важливий капітал, яке має підприємство [1]. Вважається, що працювати ефективно – це домагатися більших результатів при менших затратах праці, часу, коштів. Ефективне управління персоналом на підприємстві як найважливіша функція управлінської діяльності, має великий зв'язок з найманням працівників, їхнім навчанням, професійною підготовкою, й оплатою праці, що є важливою передумовою для ефективного функціонування підприємства [2].

Управління персоналом - цілеспрямована діяльність начальницького складу організації, і навіть керівників і спеціалістів підрозділів системи управлінської, персоналом, яка включає розробку концепції, й стратегії кадрової політики, принципів, і методів управлінської діяльності [3].

Ефективність управління, на наш погляд, є дуже багатогранною економічною категорією, тому що вона оцінює не тільки результат якоїсь діяльності, але й витрати, яких зазнали для досягнення цього ефекту. Проте, існує таке протиріччя: з одного боку, основною метою діяльності є максимізація ефекту; з іншого, при недостатності ресурсів та високій їх вартості слід домагатися раціонального зменшення обсягу їх використання. Але ж не можливо досягнути високих результатів при зменшенні всіх витрат. Тому, основною умовою отримання позитивного результату (ефекту) є оптимізація структури використання трудових ресурсів у розрізі співвідношення постійних та змінних витрат. В свою чергу, ефективність системи управління персоналом спрямована на підвищення продуктивності праці. Зростання продуктивності праці на будь-якому підприємстві залежить від багатьох зовнішніх і внутрішніх факторів, які можна об'єднати в три групи:

- 1) Техніко-технологічні фактори, що визначаються рівнем розвитку та ступенем використання засобів виробництва;
- 2) Організаційні фактори, що відображають рівень організації виробництва;
- 3) Соціально-економічні фактори, що залежать, насамперед, від людського потенціалу [4].

З трьох наведених груп слід докладніше розглянути соціально-економічні фактори, тому, для чого їх можна розділити на фактори морального і матеріального стимулювання працівників, що є найвагомішими факторами стимулювання. В обох випадках вони стимулюють зацікавленість працівників у підвищенні своєї працездатності (продуктивності). Серед таких факторів можна виділити зростання заробітної плати, премії та допомоги, можливість самовираження і творчої реалізації, розвиток кар'єри, підвищення кваліфікації та інше [4].

На думку автора, щоб визнати, наскільки система управління персоналом є ефективною, необхідно розробити певний механізм управління, оцінки та контролю по відношенню до цілей і стратегій організації, це дозволить виявити справжню ситуацію в організації стосовно управління трудовими ресурсами виявити слабкі місця й запропонувати комплекс дій що до усунення їх.

Отже, як висновок можна дійти такого результату : управління персоналом це галузь і з практичної діяльності, спрямована на забезпечення організації "якісним" персоналом

й оптимальним рівнем його використання. Цей рівень з погляду "управління персоналом" досягається за рахунок виявлення позитивних і негативних мотивів індивідумів і груп в організації, відповідного стимулювання позитивних мотивів і "погашення" негативних мотивів і, навіть, аналізу таких впливів. Ефективність системи управління персоналом багато чому залежить від успішно функціонуючої системи стимулювання і мотивації виробничого персоналу організації.

Перелік посилань

1. Базарів Т. Ю., Маліновський П. В. Управління персоналом в умовах кризи. – К.: Либідь, 2006. – 250 с.
2. Иванцевич, Дж. Человеческие ресурсы управления [Текст] / Дж. Иванцевич, А.А. Лобанов. – М. : Дело, 1993. – 304 с.
3. Базарова,Т.Ю., Єрмоїна,Б.А. Управління персоналом. М.:ЮНИТИ, 2009.560 .
4. Економіка підприємства: підручник (за ред. С.Ф. Покропивний – Вид. 3-тє без змін) – К.: КНЕУ, 2009. – 528 с.

Літвінов Ю.І., асистент

(Державний ВНЗ “Національний гірничий університет”, м. Дніпропетровськ, Україна)

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ МАРГАНЦЕВОРУДНОЇ ПРОДУКЦІЇ ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНИХ КОМБІНАТІВ

Умови жорсткої конкуренції на ринку марганцеворудної продукції призводять до змінного попиту на сировину, який утворюють металургійні підприємства. Ця конкуренція між виробниками вимагає пошуку внутрішніх резервів оптимізації якості продукції за умови поліпшення показників господарської діяльності.

Підвищення темпів металургійного виробництва призводить до неминучого зростання промислових відходів. В умовах збільшення обсягів випуску істотно виснажуються запаси мінеральної сировини, а саме, марганцеві руди, які є найбільш необхідною складовою для виготовлення сталі. Незважаючи на збільшення останніми роками обсягів використання техногенних марганцеворудних відходів у процесі металургійного виробництва, досі актуальною є проблема утилізації шламів для їхньої переробки. Тому, питання переробки марганцеворудних шламів та залучення їх у виробничий процес значними обсягами є актуальною науковою задачею.

Загальна маса заскладованих на Орджонікідзевському ГЗК шламів становить близько 156 млн. т. З огляду на вміст марганцю (у середньому близько 12 %) шлами можна порівняти з бідними марганцевими рудами, які потребують збагачення. Однак, на відміну від природних марганцевих руд, за генезисом шлами є природно-техногенними утвореннями і тому мають набір специфічних властивостей, які необхідно детально вивчати, щоб раціонально використовувати цей різновид відходів. Головною причиною, що перешкоджає використанню накопичених марганцевих шламів, є відсутність економічно доцільної технології їхнього збагачення і переробки.

Для різних ринків збуту марганцевого концентрату необхідно дотримуватись різної якості концентрату. Потреби зовнішнього ринку обумовлюються високими вимогами до якості концентрату незважаючи на високу ціну. Для внутрішнього ринку цієї металургійної сировини вимоги до її якості обумовлюються середньою ціною в країні.

Якщо обсяг марганцевого концентрату зростає, то це приводить до зниження його собівартості. Для того, щоб гірничо-збагачувальний комбінат одержав прибуток від виробництва певного обсягу концентрату, він має бути реалізований його споживачам. При реалізації усередині країни відпускна ціна концентрату, найчастіше, буває нижче ціни концентрату, реалізованого за кордоном. Усередині країни може бути реалізований концентрат нижчої якості, але в більшому обсязі, чим за кордоном, де його вимоги до якості концентрату є більш високими. Тому раціональні обсяги і якість концентрату, що поставляється на зовнішній та внутрішній ринок, вимагають детального економічного обґрунтування.

З одного боку, зовнішній ринок дозволяє продати концентрат за високою ціною, але якщо концентрат буде продаватися в невеликому обсязі, то це призведе до його високої собівартості. З іншого боку, якщо концентрат успішно продається на внутрішньому ринку, то додаткова реалізація його на експорт дозволить збільшити обсяг виробництва в цілому по гірничо-збагачувальному комбінату, що сприяє зниженню виробничих витрат на цю продукцію. Виходить, зовнішній ринок продажів марганцевого концентрату буде ефективним й економічно вигідним, якщо він буде з'єднуватися із внутрішнім ринком марганцевої сировини.

Продаж значного обсягу концентрату за кордоном малоімовірний, однак цей продаж підсилює роль внутрішніх продажів, які також мають обмежений обсяг. Внутрішні продажі будуть вигідними тоді, коли хоча б невелика частина обсягу виробленого

концентрату буде постачатися на зовнішній ринок. Щоб компенсувати зазначені витрати за рахунок збільшення обсягу реалізації усередині країни, цей обсяг повинен бути значно більше обсягу продукції, що вдається продати на зовнішньому ринку. Значить, обсяг зовнішніх продажів сильно впливає на обсяг внутрішніх продажів. Це положення є важливим, коли обсяги реалізації як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку сильно обмежені.

Для вирішення задачі забезпечення обсягами концентрату у середині країни, пропонується змішувати концентрат з концентратом, отриманим зі збагачених шламів. Збагачення шламів характеризується високим коефіцієнтом витягу і при низькій собівартості видобутку і збагаченні забезпечать зниження собівартості концентрату, що приведе до збільшення обсягів продажів на внутрішньому ринку. Результати розрахунків співвідношення обсягів змішування марганцевого концентрату з концентратом, який виготовлено з відходів виробництва, відображено на графіку (рис. 1).

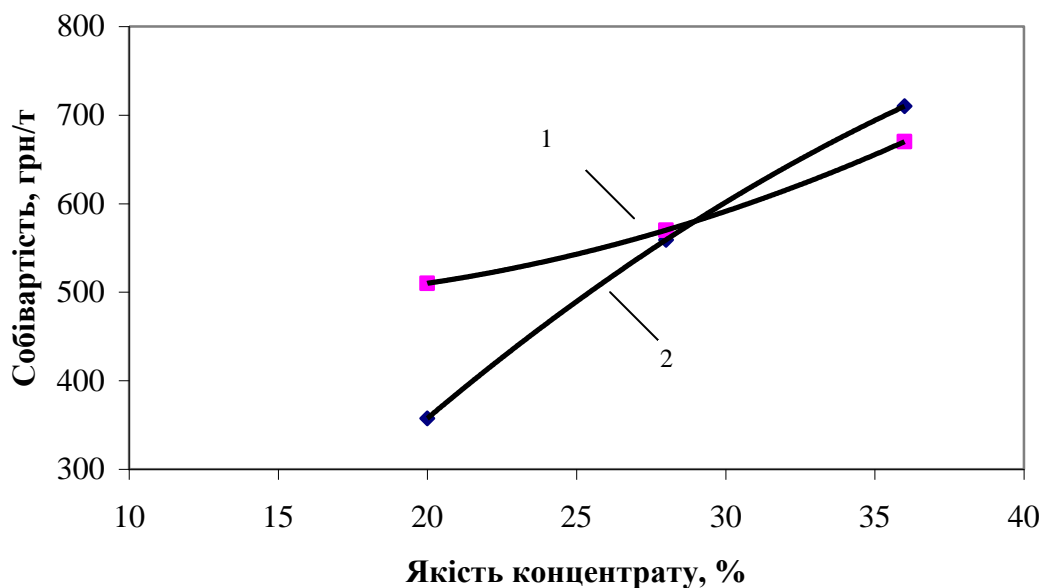

Рис. 1. Залежність собівартості концентрату від його якості: 1 – при природній руді; 2 – при змішуванні.

Визначено, що процес змішування концентрату, отриманого з руди, яка поставляється з кар'єру, та руди з шламосховищ, протікає з обмеженнями. При змішуванні руди та шламу можна отримати концентрат з якістю 20...28,7% Mg, який матиме меншу собівартість, ніж концентрат, виготовлений з руди, видобутої на кар'єрах ОГЗК такої ж якості. Тому збільшити обсяг реалізації концентрату на внутрішньому ринку можна лише шляхом суттєвого зменшення його собівартості.

Досліджені залежності вартісних та якісних показників марганцевого концентрату від обсягів та якості його реалізації, на підставі чого доведено, що виготовлення другосортних концентратів та реалізація їх на внутрішньому ринку є вигідним рішенням. Це відбувається в умовах зниження виробничих потужностей гірничо-збагачувального комбінату та зменшення запасів рудної сировини. Отже, змішування концентратів, отриманих з руди, та шламу приведе до реалізації та використання невичерпного потенціалу шламосховищ Орджонікідзевського ГЗК.

Таким чином, управління якістю марганцеворудної продукції можливе завдяки впровадженню у виготовлення концентрату додаткових обсягів руди техногенного походження, що значно поліпшить економічні показники виробничої діяльності гірничо-збагачувального комбінату.

Медведовська Т.П., к.пед.н., заступник директора Міжгалузевого інституту безперервної освіти
(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

В сучасних умовах основним є розвиток освіти, науки і культури, розширення інтеграційних процесів у духовному житті людини і суспільства. Зараз перед системою вищої освіти України стоїть завдання формування фахівця, здатного успішно функціонувати в умовах постійних життєвих змін. Тобто, мова йде про людину з інноваційним типом мислення [1, 2].

Нові професійні стандарти і нормативи розглядають майбутнього фахівця в двох аспектах, перший з яких, характеризується професіоналізмом, реалізацією цілей, дотриманням загальноприйнятих у суспільстві норм, а другий – «готує» майбутнього студента-економіста до здійснення професійної діяльності, відповідальності за свої дії [1, 2]. Важливим аспектом у професійній підготовці студентів-економістів є формування комунікативної культури майбутнього фахівця, яка включає наступні складові: професійну підготовленість, психологічна підготовленість, організаторські здібності, педагогічні здібності. Для реалізації себе в майбутній професійній діяльності фахівець-економіст повинен володіти знаннями як про національну, так і про корпоративну культури [4].

Сьогодні підходи до теорії і практики економічної освіти помітно змінюються під впливом процесів глобалізації, інтеграції, комп'ютеризації, впровадження та використання мережі Інтернет, медіазасобів, дистанційного, особистісно-орієнтованого навчання та інноваційних інтерактивних та інформаційних технологій.

Під інноваціями в освіті розуміється процес удосконалення педагогічних технологій, сукупності методів, прийомів і засобів навчання. В сучасних умовах, все більше усвідомлюючи суперечності між соціальним запитом на якісну освіту і традиційними методами навчання, педагоги, вчені стали звертатися до пошуку нових освітніх технологій, побудованих на принципах особистісно орієнтованих підходів навчання.

Поширеним напрямом в області економічної освіти є застосування мультимедійних презентацій для подачі навчального матеріалу. Крім цього склалася система інтерактивних технологій, до яких відносяться: методика і технологія дистанційного навчання; кейс-метод; метод портфолію; метод проєктів; електронне тестування тощо.

Впровадження новітніх інформаційних і комунікаційних технологій вимагає поглибленого аналізу переваг та недоліків використання мультимедійних комплексів у навчальному процесі. Особливої актуальності набуває дослідження методичних можливостей, що відкриваються при використанні інформаційних технологій в економічній освіті. В даний час світова тенденція передбачає перехід процесу навчання на новий технологічний рівень з обов'язковим використанням інформаційних технологій. Необхідність їх використання, особливо у викладанні економічних дисциплін, диктується кількома обставинами: фундаментальні цивілізаційні зміни переходу до нової стратегії розвитку суспільства на основі знань і перспективних вискоєфективних технологій; формування вимог нової моделі вищої освіти (поєднання загальноосвітньої підготовки з можливістю вивчення дисциплін на основі інноваційних технологій навчання) [3].

Узагальнюючи досвід розробки комп'ютерних освітніх технологій, можна сказати, що досить високу педагогічну ефективність мають ті, які забезпечують: діалоговий режим в процесі рішень різних пізнавальних завдань; моделювання даних; видачу

індивідуальних завдань. Це дозволяє сформулювати приблизний перелік дидактичних вимог до сучасних технологій навчання. Вони повинні забезпечувати кожному студенту можливість навчатися за оптимальною, індивідуальною програмою, враховуючи в повній мірі його пізнавальні здібності, мотиви, схильності; оптимізувати зміст навчальної дисципліни; оптимізувати співвідношення теоретичної та практичної підготовки майбутніх фахівців. Інформаційні технології є додатковим способом освіти в галузі викладання економічних дисциплін, оскільки вони підвищують якість навчання, а також скорочує час вивчення дисципліни [3].

Економічні дисципліни, як стратегічний менеджмент, інноваційний менеджмент, управління витратами, бухгалтерський облік, економіка підприємства, організація і планування виробництва та інші нерозривно пов'язані з таким поняттям як освітня ефективність, для оцінки якої використовують інноваційні освітні технології, крім традиційних методів.

Таким чином, роль інноваційних інтерактивних та інформаційних технологій стрімко підвищується у всіх сферах суспільної життєдіяльності. Тому виникає потреба в збільшенні найбільш передових і ефективних програмно-технологічних освітніх рішень, особливо в економічній освіті вищих навчальних закладів.

Перелік посилань

1. Кларин, М.В. Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследования [Текст] / М.В. Кларин. – Рига: Эксперимент, 1995. – 176 с.
2. Кремень В.Г. Образование и наука в Украине - инновационные аспекты. Стратегия. Реализация. Результаты [Текст] / В.Г. Кремень – К.: Грамота, 2005. – 448 с.
3. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: Учебное пособие [Текст] / Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина [и др.] – М.: Издательский центр «Академия», 2005. – 219 с.
4. Чайка Г.Л. Культура делового общения менеджера: Учебное пособие [Текст] / Г.Л. Чайка – М.:, 2005. – 442 с.

Овчинникова Е.С. студентка гр. СМ-12-1

(Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара, г.Днепропетровск, Украина)

НАПРАВЛЕНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ГЛОБАЛЬНОГО УПРАВЛЕНИЯ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

Развитие современного мирового хозяйства сосуществует с целым рядом глобальных проблем, которые определены типом современной цивилизации, характером производительных сил, подверженных взаимодействию и взаимопроникновению, их возможное решение зависит от объединения усилий всего человечества. Обязанность по управлению глобальным экономическим и социальным развитием, а также устранению угроз международному миру и безопасности должна разделяться между народами мира и осуществляться на многосторонней основе [1]. Глобальные проблемы объединяет, прежде всего, их универсальный характер, они всё глубже проникают в систему международных экономических отношений, становятся их неотъемлемым элементом.

Необходимость построения глобального управления в мире основана на убеждении, что человечеству после эпохи глобальных войн дается возможность объединиться на основе ценностей, способных объединить людей всех культурных, политических, религиозных и философских воззрений. Управление также должно быть основано на демократических принципах и осуществляться в соответствии с установленными правовыми нормами, обязательными для всех без исключения.

Глобализация, объединяя мир в торговые, финансовые и производственные связи, одновременно и разъединяет его, обнажая и обостряя различия и противоречия. Отсюда исходит ощущение утраты контроля над изменениями и «нового мирового беспорядка» (вместо ожидавшегося с окончанием «холодной войны» нового мирового порядка). Как выразился Збигнев Бжезинский, «мир, как самолет на автопилоте, устремляется с возрастающей скоростью в неизвестном направлении»[2].

Пытаясь выделить ту основу в организации мирового сообщества, которая может придать ему целостность и способность ответить на вызовы времени, исследователи приходят к выводу, что его следует искать в проблематике международного управления. Первый опыт, с Лигой Наций, по известным причинам оказался неудачным, но Организация Объединенных Наций при всех ее недостатках существует вот уже более шести десятилетий и занимает в силу своего универсального характера центральное место в системе современных международных отношений в качестве коллективного инструмента поддержания мира и безопасности на планете.

К настоящему времени сформировалось несколько различных концепций организации глобального регулирования. Одни предлагают создавать более актуальные институты, соответствующие глобальным процессам. Другие высказываются за реформирование уже существующих международных институтов, наделение их более широким кругом полномочий. И существующие и предполагаемые институты могли бы стать блоками новой «архитектуры», которая, не претендуя на решение всех проблем, позволила бы постепенно преодолевать слабости существующей мировой системы. Реализация этих идей возможна только при условии преодоления крайностей глобального неравенства, более справедливого распределения богатства и ресурсов и поддержки со стороны крупнейших государств и их экономик, представляющих большинство населения мира.

Необходимость реагирования на нынешний финансово-экономический кризис и в частности – необходимость реформирования международных финансовых институтов, усиления «режимов регулирования» на глобальном уровне была признана на сам-

мите «группы двадцати» в Вашингтоне (ноябрь 2008 г.). Установки «группы двадцати» нашли поддержку со стороны Всемирного экономического форума в Давосе (январь 2009 г.). Как сказал в своем обращении к участникам форума его председатель и основатель Клаус Шваб, нужно «помочь спроектировать (to help design) системы и институты, в которых мир нуждается для того, чтобы реально сотрудничать и более действенным образом противостоять глобальным вызовам»[3].

Говоря о глобальном управлении, можно подчеркнуть, что это, прежде всего, управление процессами, а не территориями. В целом, можно согласиться с обобщенным определением глобального управления, предложенным Т. Вайссом и Р. Такуром в работе «ООН и глобальное управление: идея и перспективы ее воплощения»: «Глобальное управление – это комплекс формальных и неформальных институтов, механизмов, отношений и процессов, существующих между и распространяющихся на государства, рынки, отдельных граждан и организации, как межправительственные, так и неправительственные, посредством которых на глобальном уровне определяются коллективные интересы, устанавливаются права и обязанности, разрешаются споры» [4]. Глобализация не обрекает на безальтернативность. Задача современности – преодолеть отставание «политической глобализации» от экономической, институционально обеспечить необходимый уровень управляемости тем глобальным миром, в котором все мы сегодня живем.

Перечень ссылок

1. Декларация тысячелетия. Утверждена Генеральной Ассамблеей ООН 8 сентября 2000 г. (Резолюция № A/RES/52/2)
2. Brzezinski, Zb. Out of Control. Global Turmoil on the Eve of the Twenty-First Century. – N. Y.: Collier Books, 1993. – p. XIV.
3. World Economic Forum Annual Meeting 2009. Welcome Address by Klaus Schwab... Wednesday 28 January.
4. Weiss Th., Thakur R. The UN and Global Governance: An Idea and its Prospects. University of Indiana Press, 2003.

Пілова Д.П., к.е.н., доцент, Абдуллаєв М.Н., студент гр. АМмв-07

(Державний ВНЗ "Національний гірничий університет", м. Дніпропетровськ, Україна)

ВСТАНОВЛЕННЯ ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ ГІРНИЧОДОБУВНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Удосконалення системи і методів управління є однією з найбільш важливих умов забезпечення життєдіяльності підприємства і його прибуткового функціонування. Функціонування в умовах ринкової економіки призводить до швидких змін навколишнього середовища підприємства і вимагає якісних змін у системі управління підприємствами, які полягають у визначенні, виборі та формуванні ефективної організаційної структури управління. При вірному виборі організаційної структури управління підприємством, її ефективній побудові, підприємство має можливість забезпечити максимальну прибутковість за рахунок підвищення продуктивності виробництва. Тому питання встановлення чинників формування організаційної структури управління гірничодобувним підприємством є актуальними.

Для гірничої промисловості найхарактернішою є лінійно-функціональна структура – ступінчаста ієрархія. При ній лінійні керівники є єдиноначальниками, а їм надають допомогу функціональні органи. Лінійні керівники нижчих ступенів адміністративно не підпорядковані функціональним керівникам вищих ступенів управління.

Основу лінійно-функціональної структури складає "шахтний" принцип побудови і спеціалізація управлінського персоналу по функціональних підсистемах організації. За кожною підсистемою формується "ієрархія" служб ("шахта"), яка пронизує всю організацію від до низу верху. Результати роботи будь-якої служби апарату управління оцінюються показниками, що характеризують реалізацію ними своїх цілей і завдань.

Багаторічний досвід використання лінійно-функціональних структур управління показав, що вони найбільш ефективні там, де апарату управління доводиться виконувати безліч рутинних процедур і операцій, що часто повторюються, при порівняльній стабільності управлінських завдань і функцій: за допомогою жорсткої системи зв'язків забезпечується чітка робота кожної підсистеми і організації в цілому. В той же час виявилися і істотні недоліки, серед яких насамперед відзначають наступні: неприйнятність до змін, особливо під впливом науково-технічного і технологічного прогресу; закованість системи відносин між ланками і працівниками апарату управління, зобов'язаними строго слідувати правилам і процедурам; повільну передачу і переробку інформації із-за безлічі узгоджень (як по вертикалі, так і по горизонталі); уповільнення прогресу управлінських рішень.

Іноді таку систему називають штабною, оскільки функціональні керівники відповідного рівня складають штаб лінійного керівника.

Розв'язання проблем оптимальності організаційної структури управління підприємства вимагає аналізу і класифікації чинників зовнішнього і внутрішнього середовищ, що впливають на її функціонування. Формування організаційної структури управління - це поступовий пошук найбільш ефективного поєднання організаційних змінних. Чинники, що впливають на цей процес, можна згрупувати наступним чином:

- зовнішнє середовище (суспільно-економічні; державно-правові, міжнародні відносини; середовище постачальників, споживачів, конкурентів; партнерські відносини);
- науково-технічне середовище;
- стратегічний вибір керівництва організації відносно її цілей;
- внутрішні виробничі чинники (технологія процесів виробництва; тип виробництва; організація виробничого процесу);

– внутрішні управлінські чинники (методи управління, технологія процесів управління); виробничий персонал.

Чинники можуть нарізно або в комбінації впливати на рішення щодо формування організаційної структури управління через ті компоненти, які укладено в кожному циклі. Оцінка впливу якісних чинників – одне з найскладніших напрямків аналізу ефективності організаційних структур управління. Комплекс якісних чинників настільки різноманітний, що принципово неможливо визначити усі напрями діагностики. Проте, узагальнюючи, можна назвати такі напрями якісного аналізу ефективності:

- аналіз відповідності мети, стратегії та тактики підприємства;
- аналіз комплексу пов'язаних чинників;
- аналіз системи управління підприємством.

Аналіз стану організаційної структури пропонується проводити на підставі системного аналізу, за допомогою якої можна встановити ефективність управлінської діяльності.

Аналіз ефективності діючої організаційної структури управління здійснюється на підставі аналізу господарської діяльності гірничого підприємства з точки зору визначення факторів його середовища (зовнішнього та внутрішнього) та їх впливу на результати діяльності шляхом проведення техніко-економічного аналізу. У разі наявності значних відхилень результуючих показників діяльності підприємства від нормативних або планових, виходячи за аналізу факторів впливу за значущістю, досліджується відповідність діючої організаційної структури підприємства його цілям. Також встановлюється вплив існуючого рівня соціально-психологічної взаємодії персоналу на результати діяльності підприємства щодо реалізації його цілей и задач. Відповідно до вищезазначеного, визначається стан управлінської діяльності на підприємстві та витрати на неї. У разі невідповідності витрат та результатів управлінської діяльності цілям, що ставить перед собою підприємство, приймається рішення про моделювання майбутньої реструктуризації з метою пошуку оптимальної для підприємства, що аналізується, організаційної структури управління.

Підприємства, які додержуються стратегії виживання в ринкових умовах, активно проводять дослідження в напрямках оптимізації організаційних структур управління. Ефективне функціонування організаційної структури управління визначає ефективну діяльність підприємства. Необхідно привести у відповідність і врівноважити технологію виробництва і структуру управління підприємством.

Важливими вимогами, які повинні бути реалізованими при формуванні системи показників для оцінки ефективності організаційної структури, є забезпечення структурно-ієрархічної відповідності показників системи цілей організації, здатність адекватного відображення, динамічність керованих процесів, рівноваги і несуперечності показників.

Для оцінки ефективності окремих заходів щодо удосконалення системи управління та її організаційної структури допускається використання непов'язаних в єдину систему часткових показників. Основною вимогою до їх вибору є максимальна відповідність кожного показника цільовій орієнтації заходу, що проводиться, і повнота відображення ефекту, що досягається. При діагностуванні стану управлінського потенціалу встановлено, що структура управління характеризується складом і взаємозв'язком його виробничих підрозділів, управлінських ланок і окремих посадових осіб, повністю або частково зайнятих управлінням, розмежуванням їх компетенції, сфер діяльності, прав і відповідальності.

Пілова Д.П., к.е.н., доцент, Новик О.В., студент гр. АМмв-07

(Державний ВНЗ "Національний гірничий університет", м. Дніпропетровськ, Україна)

ОБҐРУНТУВАННЯ ПІДХОДІВ ЩОДО УПРАВЛІННЯ РОБОЧИМ ЧАСОМ ПІДПРИЄМСТВА, ЩО СПЕЦІАЛІЗУЄТЬСЯ НА ВИКОНАННІ ВИБУХОВИХ РОБІТ

Сучасні умови господарювання підприємств на ринку організації та проведення вибухових робіт відзначаються високим рівнем конкуренції та складністю здійснення господарської діяльності внаслідок існування значної кількості викликів середовища та загроз. Для підприємств нагальними є питання їх здатності адаптуватися до умов мінливого середовища і мобілізації внутрішнього потенціалу підприємств для забезпечення довгострокового розвитку. Тому з метою підвищення ефективності управлінської діяльності підприємств з виконання вибухових робіт необхідно обґрунтовувати підходи щодо протидії викликам середовища, в тому числі й з питань управління робочим часом цих підприємств.

В Україні налічується понад десяти підприємств, що спеціалізуються на виконанні масових вибухів на відкритих гірничих роботах, які можна класифікувати відповідно частці, яку вони займають на ринку з надання послуг з виконання вибухів (Рис. 1).

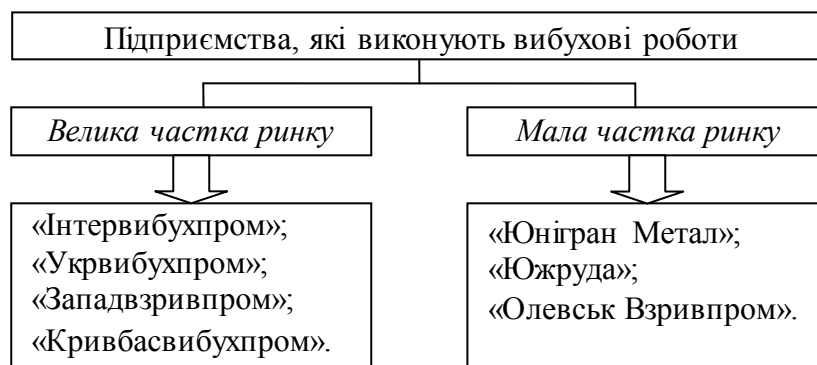

Рис. 1. Класифікація підприємств з організації та проведення вибухових робіт відповідно до частки на ринку

Масштаби діяльності підприємства обумовлюють специфіку його функціонування. Особливості функціонування підприємств з малою виробничою потужністю полягають в наступному: необхідність постійно утримувати свої позиції і прагнути нарощувати обсяги надання послуг, підвищувати якість, пропонувати послуги наукового супроводу в інших видах діяльності. Тоді, як наслідок, будуть нарощуватися і обсяги виробництва, збільшуватися клієнтська база і т.д., що надасть можливості конкурування з більш великими підприємствами.

Основні чинники внутрішнього середовища негативно впливає ефективність господарської діяльності підприємств з організації та проведення вибухових робіт, що займають малу частку на ринку, а також створює передумови до неефективного використання робочого часу, можна віднести фактори, представлені в таблиці 1.

Таблиця 1 – Основні фактори і загрози внутрішнього середовища підприємств з організації та проведення вибухових робіт, що займають малу частку на ринку

Предмети праці	Засоби праці	Організація праці
Фактори		
<ul style="list-style-type: none"> ● відсутність обігових засобів власного виробництва, таких як: <ul style="list-style-type: none"> – емульсійна вибухова речовина; – патрони з вибуховою речовиною та системи їх ініціювання. 	<ul style="list-style-type: none"> ● низька оснащеність: <ul style="list-style-type: none"> – обладнанням; – транспортом; – обчислювальною технікою; – програмним забезпеченням; ● високий ступінь зносу автомобільного транспорту. 	<ul style="list-style-type: none"> ● неефективне управління робочим часом на підприємстві; ● нераціональний розподіл обов'язків між співробітниками; ● висока завантаженість персоналу; ● низька мотивація.
Загрози		
<p>збої постачання сировини; простої техніки та обладнання; простої в роботі; перенесення вибухових робіт; порушення правил безпеки; погіршення якості проведення вибухових робіт; штрафні санкції за:</p> <p style="text-align: center;">несвоєчасне виконання робіт; неякісний вибух; пошкодження небезпечних об'єктів.</p> <p>значна трудомісткість обробці отриманих результатів та підготовки документації.</p>		

Джерелом виникнення більшості загроз, наведених у табл. 1, є недостатньо ефективно управління робочим часом. Процес управління робочим часом на підприємстві повинен здійснюватися з урахуванням функцій менеджменту (мотивації, організації, планування і контролю) на основі стратегічного планування. Виходячи з цілей стратегічного планування, на всіх етапах повинен здійснюватися контроль їх реалізації. Необхідно здійснювати аналіз кожної з функцій управління робочим часом, встановлюючи фактори і причини, що впливають на ефективність використання робочого часу на підприємстві, виходячи зі специфіки його функціонування.

Для підвищення ефективності управління робочим часом на підприємстві пропонується аналізувати показник ймовірності виникнення збоїв в роботі, які будуть характеризувати процеси організації та планування робочого часу на підприємстві. На основі отриманих результатів аналізу рішення приймаються рішення щодо управління робочим часом таким чином, щоб ймовірність виникнення збоїв прагнула до нуля, мінімізуючи їх появу. Аналіз змін ймовірності виникнення збоїв у роботі пропонується здійснювати на основі застосування методу імітаційного моделювання, що дозволить прогнозувати появу збоїв в роботі і завантаженість всього штату співробітників на підприємстві, що виконує вибухові роботи. Вивчаючи зміни ймовірності виникнення збоїв необхідно виробляти факторний аналіз за напрямками та видами діяльності підприємства, керуючи його робочим часом.

Різун М.Д.

(Державний ВНЗ "Національний гірничий університет", м. Дніпропетровськ, Україна)

ОБГРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЕКТУ

За сучасних економічних умов інноваційна діяльність набуває важливого значення, оскільки без цього не є можливим жодне структурне зрушення у країні. Опанування механізму управління інноваційними процесами є передумовою нових радикальних рішень у сфері господарського, політичного і в цілому суспільного життя держави.

Фінансова діяльність будь-якого, особливо інноваційного, підприємства має забезпечувати ефективне функціонування у довгостроковій перспективі та можливість підвищення конкурентоспроможності підприємства. Зміст системи фінансування полягає, перш за все, у тому, щоб забезпечити кожного суб'єкта господарської діяльності необхідними йому фінансовими ресурсами. В якості суб'єктів фінансування можуть виступати самостійні підприємства, власне, інноваційні підприємства, фінансово-промислові структури, органи управління, приватні особи. Усі вони тією чи іншою мірою приймають участь у відтворювальному процесі та формують кінцевий суспільний продукт [2].

Для фінансування інноваційної діяльності, окрім власних коштів, натеper найчастіше використовуються грошові кошти комерційних фінансових структур, а саме – комерційних банків та лізингових компаній. Перевагами використання цих двох видів позикового капіталу є те, що підприємство має змогу отримати необхідну суму грошових засобів у короткий строк і на достатньо вигідних умовах.

В якості прикладу інноваційного підприємства, яке використовує кошти комерційних структур, розглянуто ВАТ "Полтавський гірничо-збагачувальний комбінат", яке планує впровадження інноваційного проекту і приймає управлінські рішення щодо варіантів його фінансування [3]. Як джерела фінансування керівництвом підприємства було вирішено використовувати частково власні засоби, частково – комерційний та лізинговий кредити строком на 5 років. При цьому не вирішеним залишається питання про доцільне співвідношення цих кредитів у загальному обсязі позикового капіталу підприємства та ступінь впливу їх процентних ставок на суми подальших виплат за користування ними.

Для початкових розрахунків розміри процентних ставок кредитів були прийняті рівними 25 та 30, відповідно, а їх частки у позиковому капіталі – 60 та 40, відповідно. За розрахунками виплат за користування обома кредитами протягом зазначеного часу було визначено, що обсяг виплат відсотків по лізинговому кредиту, в середньому, на 73% менший, ніж по комерційному кредиту. Також була визначена доцільність лізингового кредиту при зміні його процентної ставки або у разі збільшення чи зменшення частки цього кредиту у загальній сумі позикового капіталу. Для отримання відповіді на це питання, а також для усунення ризику та невизначеності підприємства у кінцевих результатах, було використано інструменти імітаційного моделювання та регресійного аналізу [4].

Дотримуючись алгоритму імітаційного моделювання, було згенеровано велику кількість значень (сум виплат за користування кредитами). При виконанні розрахунків були отримані дані про те, що витрати підприємства на виплати відсотків по комерційному та лізинговому кредитах можуть варіюватися в межах від 653,753 млн. грн до 691,355 млн. грн; ймовірність того, що витрати перебільшать максимальне значення вибірки, дорівнює 0,1%.

У результаті аналізу рівняння регресії було встановлено, що при збільшенні від-

соткової ставки лізингового кредиту на 1% витрати на виплати за користування ним зростуть на 326,76 тис. грн (ця ставка мінімально впливає на зміну загальної суми виплат), але частка цього кредиту в загальній сумі позикового капіталу має найбільший вплив (при її збільшенні на 1% витрати зменшаться на 1 916,10 тис. грн).

Розрахована функція нормального закону розподілу сум виплат за користування комерційним та лізинговим кредитами, що уможлиблює розрахунок ймовірності зменшення або збільшення цих сум у майбутньому (рис. 1).

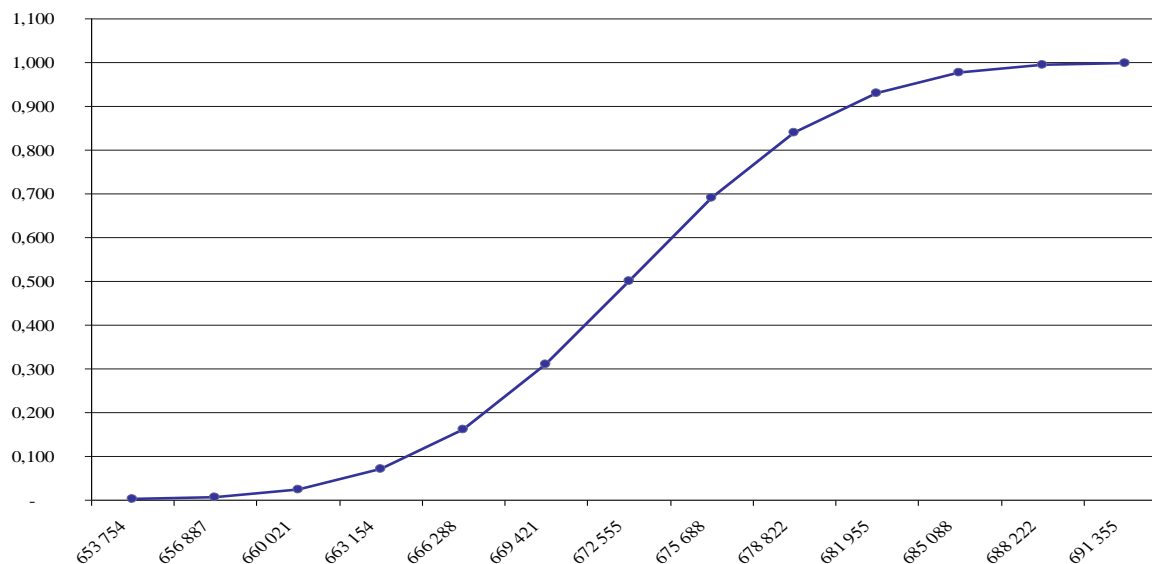

Рис. 1 – Графік функції нормального закону розподілу сум виплат за користування кредитами

За допомогою імігаційної та регресійної моделей підприємство, що використовує позиковий капітал (а, саме, комерційний та лізинговий кредити) для фінансування своєї інноваційної діяльності, має можливість прогнозувати ймовірність зміни сум подальших виплат за користування цими кредитами та ступінь цієї зміни і на підставі цих результатів регулювати свої подальші витрати та можливі надходження.

Перелік посилань

1. Брейли Р. Принципы корпоративных финансов. / Р. Брейли, С. Майерс. – Перевод с англ. М.В. Беловой. – М.: ЗАО "Олимп-Бизнес", 1997. – 1120 с.
2. Микитюк П.П. Інноваційний менеджмент: Навчальний посібник / П.П. Микитюк – Тернопіль: Економічна думка, 2006. – 295 с.
3. Неофициальный сайт ОАО "Полтавский горно-обогатительный комбинат" [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://pgok.poltava.ua>
4. Резниченко С.С. Экономико-математические методы и моделирование в планировании и управлении горным производством. / С.С. Резниченко, М.П. Подольский, А.А. Ашихмин. – М.: Недра, 1991. – 429 с.

Сулова Л.О. студентка гр. АМ – 12м

(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

ПРИНЦИПОВІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Циклічність розвитку підприємства, необхідність ресурсозбереження, економії часу свідчать про реальну загрозу кризи навіть при ефективному управлінні. В практиці діяльності підприємств, які перебувають у кризовому стані, не приділяється достатньої уваги створенню внутрішньої системи антикризового управління, застосуванню реорганізаційних процедур антикризового управління, методів стратегічного і виробничого менеджменту.

Термін «криза» походить від грецького слова «crisis», яке означає «вирок з якого-небудь питання або рішення в сумнівній ситуації». Також може означати «вихід, рішення конфлікту». Лаконічне формулювання дано Козеллеком: криза — це «ледве вимірний переломний момент, при якому рішенням є або смерть, або життя» [1].

Стабільний стан і криза виступають постійними антагонізмами в розвитку будь-якої системи. Криза є неминучим явищем будь-якого сучасного ринку і відображає об'єктивні процеси структурної перебудови економіки. Напрямок розвитку кризи багато в чому залежить від методів управління підприємством. Концепція антикризового управління акумулює в собі наукові знання і практичні методики в сфері аналізу і управління всіма господарськими процесами на підприємстві.

Криза підприємства є переломним моментом в послідовності господарських процесів, подій і дій. Типовою для розвитку кризової ситуації є або ліквідація підприємства, як екстремальна форма, або успішне подолання кризи. Саме напрямок розвитку кризових процесів багато в чому залежить від якості управління підприємством. Антикризове управління є системою управління, що має комплексний характер та спрямована на попередження, запобігання кризових явищ і виявлення причин кризи, виду, стадії та закономірностей її протікання, можливих сценаріїв розвитку, інструментів по виходу з неї, з метою подальшого функціонування підприємства.

Головною метою антикризового управління є забезпечення стабільного розвитку підприємства та стійкого фінансового стану при будь-яких економічних, політичних, соціальних ситуаціях. Дотримання сформульованих основних принципів проведення антикризового управління дозволить здійснювати його якомога ефективніше.

Антикризове управління має певні особливості, до основних з яких слід віднести: специфічність мети здійснення, специфічність управлінського інструментарію; ресурсні обмеження; часові обмеження; орієнтація на розв'язання проблем, а не тільки їх зовнішніх проявів; орієнтація та мінімізація втрат усіх його учасників (власників, кредиторів, персоналу, держави); інноваційний характер. Розкриваючи сутність антикризового управління, прийнято виділяти п'ять функцій антикризового управління (цілевизначення, планування, організація, мотивація, контроль) та два поєднувальних процеси, що об'єднують окремі функції в єдиний процес управління [2].

До числа основних принципів, на яких ґрунтується система антикризового управління відносяться:

- рання діагностика кризових явищ у фінансовій діяльності підприємства. Враховуючи, що виникнення кризи на підприємстві несе загрозу самому існуванню підприємства і пов'язано з відчутними втратами капіталу його власників, можливість виникнення кризи повинна діагностуватися на самих ранніх стадіях з метою своєчасного використання можливостей її нейтралізації;

- терміновість реагування на кризові явища. Кожне кризове явище не тільки має тенденцію до розширення з кожним новим господарським циклом, але й породжує

нові супутні йому явища. Тому чим раніше будуть застосовані антикризові механізми, тим більшими можливостями до відновлення буде розраховувати підприємство.

- адекватність реагування підприємства на ступінь реальної загрози його фінансовій рівновазі. Використовувана система механізмів з нейтралізації загрози банкрутства в переважній своїй частині пов'язана з фінансовими витратами або втратами. При цьому рівень цих витрат і втрат повинен бути адекватний рівню загрози банкрутства підприємства. В іншому разі або не буде досягнутий очікуваний ефект (якщо дія механізмів недостатня), або підприємство буде нести невиправдано високі витрати (якщо дія механізму надлишкова).

- повна реалізація внутрішніх можливостей виходу підприємства з кризового стану. У боротьбі з загрозою банкрутства підприємство має розраховувати виключно на внутрішні фінансові можливості [3].

Існує три напрямки виходу підприємства з кризової ситуації:

1) налагодження стійких зв'язків із ринком як ресурсного забезпечення, так і реалізації продукції; 2) створення матеріальної основи для підвищення конкурентоздатності підприємства (удосконалення технологій, організації управління); 3) розвиток соціальної сфери на основі збільшення доходів і прибутку.

Післякризові зміни в розвитку організації бувають довгостроковими і короткостроковими, якісними і кількісними, оборотними і необоротними. Причому вони можуть носити як позитивний, так і негативний характер як для самої організації, так і для навколишніх. Вихід із кризи не завжди пов'язаний з позитивними наслідками. Кризи можуть виникати як ланцюгова реакція, тоді лавиноподібне наростання кризових причин призводить до такого стану, коли підприємство власними зусиллями неспроможне подолати кризу. Основною причиною цього є низька адаптація підприємства до змін, яку визначає людина, її інтелектуальні, професійні та інші характеристики [4].

Успіх антикризового управління визначається рівнем антикризової готовності підприємства, ефективністю безпосереднього протистояння кризі та рівнем своєчасних профілактичних заходів. Обов'язковою складовою успіху повинно бути виокремлення даної сфери управління в певну, відносно самостійну систему, яка істотно б відрізнялася від простого набору певних планів та процедур, що діють від випадку до випадку.

Найважливішими принципами виходу з кризи є наступні: доброзичливе ставлення до всіх працюючих на підприємстві; відповідальність менеджерів усіх рівнів за успішну діяльність підприємства; комунікації (горизонтальні і вертикальні) як усередині, так і за межами підприємства; створення атмосфери відкритості, чесності, довіри до людей; сприяння реалізації талантів працівників і прагнення до постійного удосконалювання як особистої роботи, так і роботи підприємства.

Перелік посилань

1. Скібіцький О.М. Антикризовий менеджмент: [навч. посібник] / О.М. Скібіцький. - К.: Центр учбової літератури, 2009. - 568 с.
2. Коваленко О.В. Антикризове управління – запорука стабільності роботи підприємства / О.В. Коваленко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. - № 2.- Т.3. – С. 65-68. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchnu_ekon/2011_2_3/065-068.pdf
3. Добровольська Е.В., Лисовська А.Н. Антикризове управління підприємством: сутність, етапи здійснення та основні антикризові заходи / Е.В. Добровольська, А.Н. Лисовська // Економічний форум. – 2012. - №2. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/Portal/soc_gum/ekfor/2012_2/46.pdf
4. Чорновіл І.А. Сутнісна характеристика кризи підприємства та причини її виникнення / І.А. Чорновіл // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. - № 2.- Т.1. – С. 10-13. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchnu_ekon/2011_2_1/010-013.pdf

Терехов Е.В., к.э.н. доцент, Кодрина Ю.Ю., студентка гр. АМмв-12

(Государственное ВУЗ «Национальный горный университет», г. Днепрпетровск, Украина)

ТИМБИЛДИНГ КАК ИНСТРУМЕНТ РАЗВИТИЯ КОЛЛЕКТИВА ОРГАНИЗАЦИИ

Управление персоналом остается главной составляющей в деятельности организации. С каждым годом неэкономические методы менеджмента приобретают все большее значение. Это объясняется тем, что в процессе эволюции управленческой мысли персонал в организации стал рассматриваться как основной объект управления, а не заурядный элемент его общего механизма. Таким образом, целенаправленное управление формированием и развитием персонала организации способствует достижению целей ее деятельности, что актуализует процесс командообразования (тимбилдинг) как направление реализации функций менеджмента. Управление командообразованием является важным в аспекте того, что на сегодняшний день около 80% достижения организаций являются результатом командных усилий. Поэтому важной задачей руководства структурных подразделений предприятий становится не укомплектование коллектива, а формирование слаженной команды.

Необходимость применения тимбилдинга в процессе эффективного развития коллектива организации обусловлена многими факторами и, в первую очередь, это связано с тем, что межличностные отношения в коллективе существенно влияют на уровень эффективности его работы в целом, и, соответственно, на формирование конечного результата деятельности организации.

Таким образом, эффективность работы организации зависит от продуктивности всего коллектива, а не продуктивности работы отдельных сотрудников, что вызывает необходимость разработки методического инструментария управления командообразованием, учитывая особенности регулирования деятельности формальных и неформальных групп. Независимо от желания руководителей, в любой организации формируется сложная схема неформальных отношений, которая включает в себя произвольное количество человек, оказывающих влияние на деятельность всей организации. Каждому руководителю необходимо знать структуру этих взаимоотношений, с целью извлечения выгод для организации от их существования.

Команда, в отличие от коллектива, штата сотрудников, должна быть особой формой организации людей, основанной на общем виденье рабочей ситуации и стратегических целей, а также отработанными процедурами взаимодействия. Таким образом, под командообразованием следует понимать процесс целенаправленного формирования особого способа взаимодействия людей в группе, позволяющего эффективно реализовать их энергетический, интеллектуальный и творческий потенциал согласно стратегическим целям функционирования команды.

Деятельность коллектива, как команды, является достаточно сложным процессом, требующим контроля на каждой стадии его развития. Тимбилдинг – комплексное мероприятие, направленное на рациональное формирование, сплочение команды, а также улучшение взаимоотношений между ее представителями.

В зависимости от особенностей управления командообразованием и содержания решаемых задач, выделяют следующие этапы развития команды:

- 1) формирование - включает в себя подбор сотрудников и их расстановку на рабочих местах;
- 2) становление - выявления личностных качеств каждого члена коллектива;
- 3) нормирование - преодоление возникающих конфликтов, определение сильных и слабых сторон команды;

4) зрелость – эмоциональное сближение членов коллектива, выявление их способностей и одаренностей;

5) самоуправление – создание единой системы ценностей, норм и взаимопринятых методов организации труда.

Однако, при создании команды, немаловажным является, тот факт, что не каждый человек, в силу своих личных качеств, способен эффективно работать в команде. Игнорирование этих особенностей может привести к созданию неэффективной команды.

Неэффективная команда существует в атмосфере равнодушия и негативного отношения членов группы к тому, что происходит в ее пределах. Такая группа, как правило, не заинтересована в выполнении поставленных руководством заданий из-за нечеткого распределения внутривидовых функциональных обязанностей. Официальный руководитель в такой группе может быть как сильным, так и слабым, однако часто доминирование приобретают отдельные неформальные личности. Руководитель не прилагает усилий для того, чтобы группа начала действовать слаженно, стремится избегать конфликтов. При этом решения принимаются по голосованию большинства, что свидетельствует о нежелании руководителя группы брать на себя ответственность по управлению коллективом, в котором доминируют сепаратистские настроения. Исходя из этого, руководителю необходимо уметь выявлять несовместимых людей и определить способы их бесконфликтного взаимодействия, что особенно важно на первой стадии развития коллектива [1].

Эффективная команда должна существовать в атмосфере, которая способствует проявлению активности и заинтересованности со стороны персонала к выполнению поставленных перед ним заданий. Руководитель в такой команде не должен стремиться к доминированию, навязыванию своих интересов и суждений, а напротив - при определенных обстоятельствах должен делегировать часть своих полномочий отдельным членам команды, стремится раскрыть их трудовой потенциал. Отличительной особенностью эффективной команды является критическое отношение к своей деятельности, а также постоянное стремление к приобретению новых знаний, необходимых для совершенствования коллектива и обеспечения развития организации в целом.

В случае удовлетворения этих условий, команда не только успешно выполняет свою миссию, но и удовлетворяет свои личностные и межличностные потребности.

Преобразование персонала в эффективную команду – важнейший аспект развития организации, что позволяет ей приобрести преимущества над конкурентами не только благодаря высокому профессионализму членов коллектива, а и отсутствию дублирования их функций, признанию авторитета руководителя [2].

Таким образом, уровень развития тимбилдинга в организации определяет степень сложности задач, которые в состоянии решить ее сотрудники. При этом эффективной будет являться та команда, в которой тщательно отобран качественный состав ее представителей, создана непринужденная атмосфера, достигнута согласованность деятельности членов группы, практикуется коллегиальность в подготовке принятия управленческих решений, конфликты и разногласия между членами команды сосредотачиваются вокруг идеи, а не личностей.

Перечень ссылок

1. Маковоз Е. У., Сторожилова У. Л. Необходимость тимбилдинга на всех стадиях коллективного развития// Вісник економіки транспорту і промисловости. – 2009. - №25. – с. 124-125.
2. Жуков Ю., Журавлев А., Павлова Е. Технологии командообразования Издательство: Аспект Пресс, 2008. – 320с.

Тимошенко Л.В., к.е.н. доцент, Незнайко А.Г. студент гр. АМ-12м
(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ АУДИТУ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА БУХГАЛТЕРСЬКОГО АУДИТУ

Аудит є обов'язковою частиною цивілізованого функціонування ринкової економіки кожної країни. Аудиторські послуги в нашій державі відносно молодий вид діяльності, але з розвитком господарської діяльності і переходом України до ринкової економіки загалом, виникає необхідність інтенсивного розвитку аудиту. Широке тлумачення ролі й місця аудиту в системі економічних відносин дає Комітет Американської бухгалтерської асоціації по основних концепціях обліку (American Accounting Association - AAA- Committee on Basic Auditing Concepts), утворений в 1971 році, який стверджує, що «аудит - це системний процес одержання й оцінки об'єктивних даних про економічні дії та події, який встановлює рівень їх відповідності певному критерію й представляє результати зацікавленим користувачам».

Найпоширенішим у світі є обов'язковий аудит фінансової звітності щодо підтвердження її вірогідності. Але в умовах сьогодення розвитку та вдосконалення набуває аудит управлінської діяльності. Необхідно здійснити порівняльний аналіз бухгалтерського аудиту та аудиту управлінської діяльності за обраними критеріями з метою конкретизації їх понятійного апарату.

1. Мета аудиту. Аудит управлінської діяльності – це перевірка діяльності управлінця з метою визначення її відповідності управлінському процесу та ефективного функціонування організаційної структури [1], а бухгалтерський аудит – це перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності з метою визначення достовірності їхньої звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам [2]. Аудит як бухгалтерський так і управлінський здійснюється незалежними особами (аудиторами), аудиторськими фірмами, які уповноважені суб'єктами господарювання на його проведення.

2. Зміст перевірки. Проведення управлінського аудиту складається з ряду інтерв'ю на різних організаційних рівнях в залежності від розміру та складності компанії для оцінки поточного стану управління. У свою чергу бухгалтерський аудит здійснює перевірку за такими напрямками як: баланс, звіти про фінансові результати, бухгалтерські реєстри, первинна документація та інше.

3. Рішення щодо проведення. Бухгалтерський аудит має більш законодавчий характер і проводиться обов'язково, в свою чергу управлінський аудит є більш гнучким і проводиться за бажанням.

4. Ступінь відповідальності. При проведенні управлінського аудиту відповідальність є дисциплінарною, тобто можуть бути представлені зауваження, догана, звільнення. У свою чергу якщо виявлені помилки під час проведення бухгалтерського аудиту відповідальність є адміністративною, тобто з підприємства можуть бути стягнені штрафи.

5. Призначення. Управлінський аудит забезпечує збір і обробку інформації для планування, управління і контролю, а призначення бухгалтерського аудиту перевірка складання фінансової звітності для зовнішніх користувачів інформації [3].

6. Спрямованість аудиту. Аудит управлінської діяльності направлений на покращення діяльності підприємства з акцентом на майбутній період, у свою чергу бухгалтерський аудит реєструє факти та господарські операції, які вже відбулись.

7. Професійна компетентність. Аудиторські перевірки як управлінські, так і бух-

галтерські мають виконуватись на високому професійному рівні. Усі працівники служби аудиту повинні мати певний професійний досвід і володіти необхідними знаннями і навичками.

8. Точність інформації для аудиту. Аудит управлінської діяльності має безліч приблизних оцінок. Вимоги до точності в управлінському обліку послаблені вбік прискорення отримання інформації, тоді як бухгалтерський облік базується на достовірності. Тобто фінансові звіти готуються для зовнішніх споживачів і відображають операції, які вже здійснені, піддаються перевірці і оцінці надійності.

9. Стадії аудиту. Управлінський аудит має три основні стадії: підготовка - на кожному рівні, від цеху до залу засідань, група перевіряючих має розглянути робочу середу щодо здійснення управлінських дій; спрямований візит - група аудиторів має можливість безпосередньо вести спостереження у ключових контрольних пунктах управління; аналіз, підрахунок і короткостроковий опис - після відвідин об'єкта команда перевіряючих зустрічається з управлінським колективом для зворотного зв'язку і спостережень [1].

Бухгалтерський аудит має інші стадії проведення: організаційна - знайомство з діяльністю господарюючого суб'єкта, його економічним середовищем; підготовка (стадія планування) - формування аудиторської групи, складання загального плану аудиту; технологічна - здійснюється безпосередньо аудит, тобто вивчення об'єкту аудиту, обстеження, дослідження документів і господарських операцій; результативна - відбувається підготовка і надання письмової інформації замовникові за результатами проведеного аудиту, узгодження результатів аудиту, складання і підписання аудиторського звіту і висновків [2].

10. Заключний етап аудиту. Закінчуючи аудит управлінської діяльності, аудитор залишає об'єкт і пише рапорт, заснований на трьох основних елементах: економічності діяльності згідно з ефективними управлінськими принципами та практикою, а також управлінською стратегією; ефективності використання ресурсів, результативності діяльності. На підставі рапорту готуються рекомендації, щодо подальшого розвитку підприємства в управлінській сфері. На підставі вивчення даних бухгалтерської звітності, зібраних доказів аудитор готує письмовий аудиторський висновок по відхиленнях в існуючому на підприємстві бухгалтерському обліку з рекомендаціями щодо усунення недоліків [4].

Слід зазначити, що впровадження незалежного аудиту в сферу підприємницької діяльності має істотні переваги не тільки для самих господарюючих суб'єктів, але й для держави. Бухгалтерський і управлінський аудити мають багато відмінностей. Але для успішної діяльності організації рівноцінну важливість має проведення, як аудиторської перевірки управлінської діяльності, так і фінансової звітності.

Перелік посилань

1. Пилипко А.Г. Перспективи застосування аудиту управлінської діяльності [Електронний ресурс] / А.Г. Пилипко. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DeBu/2007-1/doc/1/11.pdf>.
2. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік – інформаційна основа бізнесу [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/Portal/natural/nvnu/ekonomika/2010_20/R6/Kindratska.pdf
3. Меліхова Т.О., Алексютіна Т.В. Удосконалення аудиту розрахунків [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ekfor/2013_1/61.pdf
4. Печенюк Н.В., Цебуляк В. Проблеми та перспективи розвитку аудиту в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://intkonf.org/pechenyuk-nv-tsebulyak-v-problemi-ta-perspektivi-rozvitku-audit-u-v-ukrayini/>

Тимошенко Л.В., к.е.н. доцент, Нечаєва О.М. студент гр. М-ЕД-11

(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

ЕКОНОМІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВПЛИВУ ПЕРЕСУВНИХ ДЖЕРЕЛ НА ЗАБРУДНЕННЯ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ У МІСТІ

Сучасний розвиток міських територій призвів до того, що практично всі складові техногенного потенціалу - виробництво, транспорт, енергетика, комунальне господарство - характеризуються високим ступенем негативного впливу на навколишнє середовище. Екологічна криза як результат ігнорування екологічної безпеки суспільства, економічний спад у поєднанні зі збільшенням масштабів і зростанням темпів автомобілізації породжує комплекс серйозних проблем, пов'язаних з шкідливими для навколишнього середовища і суспільства наслідками.

Стан атмосферного повітря є однією з найгостріших проблем міста Дніпропетровська. Ситуація з інтенсивними забрудненнями повітряного басейну обумовлена як промисловою структурою підприємств, так і транспортним навантаженням шляхів міста. Експерти зазначають, що завдяки економічній кризі у більшості населених пунктів шкідливих викидів в атмосферу поменшало [1]. Але мешканці українських міст «ковтають» в десятки разів більше вихлопних газів, ніж жителі європейських мегаполісів. Промислові викиди, затори на дорогах, застарілі моделі авто - все це спричиняє хвороби дихальних шляхів і серцево-судинної системи. За підрахунками експертів, найбільше забруднюють повітря підприємства переробної та видобувної промисловості (це половина всіх викидів). Але в забрудненому повітрі винна не тільки промисловість. 40% забруднення навколишнього середовища це – заслуга транспорту [2].

В даний час визначальні можливості щодо регулювання процесів природокористування має система економіко-екологічних інструментів. Проте слід зазначити, що існуюча система економіко-екологічного регулювання має переважно фіскальну спрямованість. Починаючи з 01.01.2011 р., у зв'язку з набуттям чинності Податкового кодексу, замість загальнодержавного збору за забруднення навколишнього природного середовища справляється екологічний податок. Розміри ставок екоподатку за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин пересувними джерелами забруднення збільшені у порівнянні з нормативами збору за забруднення навколишнього природного середовища. Установлено нові ставки на окремі види пального. Так, до переліку видів палива, яке використовується пересувними джерелами, що здійснюють викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, включено авіаційний бензин, дизельне біопаливо та гас. Крім того, вводяться диференційовані ставки щодо дизельного пального, які залежать від вмісту в ньому сірки [3].

Суми податку, який справляється за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин пересувними джерелами забруднення (*Пен*), обчислюються виходячи з кількості фактично реалізованого (фактично ввезеного на митну територію України), палива та ставок податку за формулою:

$$P_{\text{en}} = \sum_{i=1}^n M_i \cdot H_{ni}$$

де M_i - кількість фактично реалізованого (фактично ввезеного на митну територію України) палива i -того виду, в тоннах (т); H_{ni} - ставки податку в поточному році за тонну i -того виду палива, у гривнях з копійками.

За рахунок збільшення ставок екологічного податку збільшилися надходження коштів до фондів всіх рівнів. Так станом на 01.12.2011 надходження коштів склали 2 млрд. гривень, проти 1,3 млрд. гривень станом на такий же період минулого року, тобто збільшилися на 702,627 млн. гривень (52%). Але зростання антропогенного забруднен-

ня повітряного середовища і його негативні наслідки обумовлюють необхідність вдосконалення існуючих методів охорони навколишнього середовища і формування нової муніципальної організаційно-економічної політики в галузі охорони атмосферного повітря у місті. Серед основних напрямів роботи ми вбачаємо наступні.

Насамперед розробка та впровадження моніторингу атмосферного повітря, як інформаційної системи довгострокового дослідження навколишнього природного середовища, яке проводиться методично, регулярно, комплексно, безперервно і на основі великого масиву даних. Прикладом такої системи може бути система, яка включає в себе датчики, розміщені в різних частинах міста. Це може бути 50, 100 або 1000 датчиків, які будуть контролювати атмосферне повітря. Регулярно — скажімо, 10 разів на день, через певний проміжок часу з цих датчиків зніматимуться показники. Потім всі дані будуть передаватися на сервер та аналізуватися. Дуже позитивним є досвід Голландії, де у кожному місті є кілька сотень місць, де відбираються проби, є кілька базових станцій і є лабораторії, на сайти яких можна зайти та подивитися всі необхідні дані [1]. Більш того, у всіх громадян є вільний доступ до інформації. Людина, яка живе в Амстердамі чи Гаазі, може подивитись он-лайн, що відбувається в її місті. Тобто мешканець міста повинен мати вільний доступ до інформації згідно з нормами міжнародного права та чинного законодавства України. Це покращить поінформованість суспільства про екологічні проблеми у місті.

Наступним напрямом є комплексний підхід до вирішення транспортних питань у місті. Насамперед це ліквідація непродуманих транспортних розв'язків, безладного руху маршрутних таксі через центральну частину міста, будівництво об'їзних шляхів, що дозволить суттєво поліпшити стан повітря. А також економічне обґрунтування на муніципальному рівні заміни старих моделей «маршруток», котрі викидають в повітря вдвічі більше шкідливих речовин, на сучасні автобуси. З огляду на досвід Європи, обмеження руху в окремих частинах міста великих приватних машин, які використовують багато бензину, та пропаганду використання велосипедного транспорту.

Отже екологічні, соціальні, технічні та економічні проблеми розвитку автомобілізації викликані відсутністю дієвої державної і муніципальної економічної політики в цій галузі. Для їх вирішення необхідний комплексний підхід, що припускає систематичний збір, аналіз та узагальнення інформації, вивчення економічних аспектів, що дозволять чітко визначити заходи щодо захисту міст від викидів шкідливих речовин автомобільним транспортом, розробку програм та вибір оптимального рішення за критеріями еколого-економічної ефективності. В даний час аналізом різних напрямків розвитку автотранспорту займаються фахівці в галузі автомобілебудування, технічної експлуатації автомобілів, дорожнього будівництва і транспортного містобудування, організації автомобільних перевезень і дорожнього руху. Це привело до створення ряду незалежних напрямків щодо обмеження негативних наслідків автомобілізації, як правило, роз'єднаних та маючих вузькоспеціалізований характер. Оптимальне рішення проблеми можливо тільки на основі врахування всіх взаємопов'язаних факторів, що визначають ступінь впливу системи автотранспорту на навколишнє середовище у місті.

Перелік посилань

1. Право на чисте повітря потрібно вибороти [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.gorod.dp.ua/news/69080>
2. Екологічний стан українських міст [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/2081472.html>
3. Податковий Кодекс України розділ VIII. Екологічний Податок Із змінами, внесеними згідно із Законами [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://buhgalter911.com/Res/Zakoni/NaCode/tekst_rozdil8.aspx

Тимошенко Л.В., к.е.н., Черніцова Д.О., студентка гр. АМмв-12

(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Формування ринкової системи господарювання пов'язане із зростанням підприємницької активності в сферах економіки. Одним з найперспективніших напрямків створення конкурентного середовища є розвиток малого підприємництва. В умовах ринкової трансформації економіки України проблеми становлення та активізації ролі малого підприємництва досліджено в працях З. Варналій, Л. Воротіна, В. Геєць, М. Козоріз, С. Реверчук, А. Чухно, Т. Черняк та ін. Проблемам державного регулювання малого бізнесу присвячено роботи А. Мельник, І. Михасюк, А. Філіпченко, А. Базилюк, О. Маслак, О. Паламарчук, А. Дадашев, А. Орлов та ін.

Мале підприємництво – це багатогранне соціально-економічне явище, розвиток якого суттєво впливає на загальний стан економіки і є виразним показником становлення демократичного суспільства. Досвід розвинених країн показує, що малий бізнес відіграє велику роль в економічному розвитку держави. Малий бізнес як інституційний сектор економіки давно став домінуючим за чисельністю та обсягами виробництва у провідних країнах світу. Дієздатне населення дедалі більше починає займатися малим підприємництвом. Функціонування малих підприємств впливає на насичення ринку товарами належної якості, на створення нових додаткових робочих місць, тобто вирішує багато економічних, соціальних і інших проблем.

У всіх економічно розвинених країнах держава сприяє розвитку малого бізнесу. Так в країнах з розвинутою ринковою економікою чисельність зайнятих у сфері малого підприємництва, як правило, перевищує 50% населення працездатного віку (країни ЄС), а подекуди, може наблизитись і до 80% (Японія). В Україні і досі розвиток малого підприємництва залишається на низькому рівні. У 2011 р. малим підприємництвом займалось лише 24,9% населення працездатного віку (а питома вага малих підприємств складала 92,9% від загальної кількості зареєстрованих підприємств у країні). Продукція малих підприємств формує понад 50 % ВВП країн «старої» Європи (Німеччина, Франція); понад 30 – 40% ВВП у країнах «нової» Європи (Чехія, Словаччина, Угорщина). Для порівняння – в Україні (за даними 2011 р.) цей показник дорівнює 7%. В Україні, на відміну від ЄС, традиційно зберігається значний розрив у виплатах (офіційної) заробітної плати на великих підприємствах (2909,35 грн.) та малих (1249,88 грн.) (за підсумками 2011 р.).

Понад половину малих підприємств від їхньої загальної кількості в Україні зосереджено у семи регіонах: у м. Києві (20,2%), Донецькій (7,3%), Дніпропетровській (7,0%), Харківській (6,8%), Одеській (5,9%), Львівській (5,8 %) областях та АР Крим (4,8%). За кількістю малих підприємств – юридичних осіб на 10 тис. осіб населення лідером є м. Київ – 250 підприємств; після нього – Харківська (76) та Львівська (70) області. Найгірші показники за цим параметром у Вінницької (35), Сумської (36) та Рівненської (37) областей. Найбільшу чисельність суб'єктів малого підприємництва (включаючи фізичних осіб – підприємців) на 10 тис. населення зареєстровано у м. Києві (699), Миколаївській (583) та Одеській областях (562), найменше – у Тернопільській (358), Донецькій (398) областях та у АР Крим (372) [1].

Сьогодні в Україні залишаються невирішеними чимало проблем розвитку малого підприємництва. Ці проблеми підсилюються тим, що малому бізнесу менш за все пощастило у відношенні державної підтримки як на законодавчому рівні, так і на в сфері державного регулювання. Без підтримки держави і без власної внутрішньогрупо-

вої взаємодії малий бізнес не завжди може протистояти у конкурентній боротьбі великому капіталу, відстоювати свої економічні, політичні і соціальні інтереси. Також характерною проблемою є низький рівень процесів капіталізації, інвестування, інформатизації та інноваційних технологій. Лише кожне 5-те мале підприємство – суб'єкт підприємницької діяльності в цілому по Україні здійснювало валові капітальні інвестиції. З кожних 100 підприємств здійснювали витрати на інформатизацію тільки 8 підприємств. Лише одне з 997 малих підприємств (0,1% до загальної кількості малих підприємств в Україні) здійснювало витрати на технологічні інновації.

На підставі аналізу наукових підходів [2, 3] та сучасного стану малого підприємства в Україні визначено фактори, що стримують його розвиток:

- надмірний розвиток корупції та бюрократизму;
- високий рівень оподаткування, що ставить під сумнів прибутковість діяльності малих підприємств, підвищує вірогідність їх банкрутства;
- відсутність ефективних механізмів кредитування та страхування суб'єктів малого бізнесу, незахищеність банківських установ від різноманітних видів ризику, пов'язаних із кредитуванням малих підприємств;
- недоступність бізнес-освіти для персоналу малих підприємств, відсутність соціальних гарантій;
- політична та економічна нестабільність, а також суперечливість та ускладненість законодавства.

Основними напрямками для вирішення проблем і створення сприятливого підприємницького середовища є впровадження наступних заходів:

- істотне спрощення правил та процедур створення нових підприємств;
- усунення суперечності у законодавчій базі, забезпечення її прозорості та стабільності;
- контроль з боку громадських організацій за діяльністю урядовців;
- створення ефективної системи зворотного зв'язку з метою інформування громадськості, відповідних структур про корупційні вчинки урядовців.

Ефективний розвиток суб'єктів малого підприємництва в країні можливий лише при створенні необхідних умов, що мають бути спрямовані на вдосконалення та зміцнення законодавчого та фінансово-кредитного забезпечення, розбудови ефективної інфраструктури підтримки малого підприємництва, розширення регуляторної реформи, пов'язаної з спрощенням операцій створення, реєстрації, ліцензування та патентування, а також створення системи консультаційно-інформаційних та науково-навчальних послуг для учасників підприємницької діяльності та поширення всієї необхідної інформації серед населення щодо створення нових підприємств [3].

На сьогоднішній день стабільні темпи зростання національної економіки України є запорукою для гарантованого стабільного розвитку малого підприємництва. Для забезпечення функціонування малих підприємств як невід'ємного елемента економіки України, з тими ж позитивними функціями, що виконують вони у розвинених країнах, необхідним стає стимулювання їхнього розвитку та підтримки.

Перелік посилань

1. Щодо ефективності підтримки та перспектив розвитку малого підприємництва у регіонах // Національний інститут стратегічних досліджень – 2012. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/903/>.
2. Соціально-економічні наслідки розвитку малого підприємництва в Україні // Бібліотека українських підручників - 2010-2013. [Електронний ресурс]. URL: http://pidruchniki.ws/17190512/ekonomika/sotsialno-ekonomichni_naslidki_rozvitku_malogo_pidpriyemnistva_ukrayini.
3. Скорик Г.І. Ефективність функціонування та перспективи розвитку малого підприємництва в Україні / Г.І. Скорик, В.В. Барінов, О.І. Тревого // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України – 2008. Випуск 6(74). – С. 12-21.

Череп А.Ю., к.т.н., доцент, Власенко В.В., студент гр. ЕД-11м

(Державний ВНЗ "Національний гірничий університет", м. Дніпропетровськ, Україна)

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Розвиток промисловості в світі та Україні, зокрема машинобудування є одним з основних показників екологічного навантаження на довкілля. Найбільш розвиненими промисловими регіонами України є Донецький та Придніпровський, що негативно відбивається на їх екологічному стані, а також здоров'ї громадян. Таке становище гостро підіймає проблеми екологізації виробництва в цілому й окремих виробничих процесів машинобудівних підприємств. Воно потребує глибокого аналізу та розробки заходів з підвищення рівня еколого-економічної діяльності промислових підприємств й обумовлює актуальність дослідження.

На сучасному етапі машинобудівна галузь об'єднує 11267 підприємств з виробництва різноманітних машин і устаткування, приладів і апаратури, різних видів транспортних засобів, з них – 146 великі, 1834 – середні та 928 – малі підприємства, тобто 40% від кількості підприємств, що перебувають на балансі в промисловості [1]. Машинобудівні підприємства формують досить потужний корпоративний сектор вітчизняної економіки, в якому переважають акціонерні товариства.

Регіональне розподілення підприємств у галузі машинобудування в Україні зображено на рис. 1 [2], з чого зроблено висновки, що найбільша частка підприємств цієї галузі зосереджена у м. Дніпропетровськ, м. Дніпродзержинськ та м. Кривий Ріг.

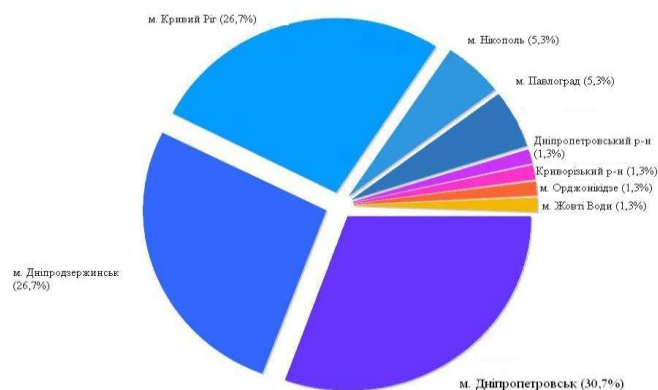

Рисунок 1. Регіональне розподілення у галузі машинобудування по Дніпропетровській області

Аналіз діяльності машинобудівних підприємств за 2005-2008 рр. свідчить про збільшення обсягу реалізованої продукції [3]. Проте його частка у структурі продукції промисловості коливається в межах 12,7-13,7%, що, безперечно, не досягає рівня розвинених країн світу, де частка машинобудування в промисловості, як правило, складає 25-45%. Зростання обсягу виробництва у секторі протягом останніх років відбувається одночасно зі скороченням кількості працюючих та підвищенням заробітної плати, хоча остання залишається нижчою, ніж у середньому в промисловості.

Узагальнюючи вищевикладене, можна сформулювати основні проблеми, що виникають у розвитку вітчизняного машинобудування: значний моральний і фізичний знос матеріально-технічної бази виробництва; нестача кваліфікованих працівників інженерно-технічних і робітничих професій, загострення соціальних проблем; недостатня завантаженість виробничих потужностей, застаріла їх інфраструктура; низький рівень рен-

табельності, зростання частки збиткових підприємств; істотна присутність держави в галузі як власника, у якого нема стратегічного бачення; зростання кредиторської заборгованості, що свідчить про відсутність реальних джерел фінансування інноваційної діяльності; висока залежність від міжнародної торгівлі тощо.

Розвиток економіки зумовлює екологічні проблеми техногенного характеру. Економіки майже усіх країн світу зазнають значних економічних збитків через забруднення навколишнього природного середовища. За розрахунками фахівців щорічні екологічні збитки оцінюють, у розвинених країнах від 0,4% до 2% ВВП, у країнах Східної Європи – 3%-5%, у країнах СНД – 6%-15%, в Україні – 10%-15 % ВВП. Упродовж останніх років в Україні спостерігається тенденція до зменшення рівня техногенного навантаження на навколишнє природне середовище, проте він є досить високим. У розрахунку на 1 км території країни в повітря потрапляє 7,5 т шкідливих речовин через стаціонарні джерела [4], обсяг небезпечних промислових відходів становить близько 3,8 т, а обсяг забруднених вод – 4,5 тис. м³, або у розрахунку на 1 особу становить відповідно 0,16 т, 0,08 т і 0,10 тис. м³.

На сучасному етапі в розвинених країнах відбувається перегляд практики адміністративного контролю за екологією, спрощуються процедури регулювання, проводяться реорганізації органів екологічного контролю. Для підвищення ефективності застосування командних інструментів контролю за екологією вони застосовуються в поєднанні з економічними стимулами.

Особливістю екологічного регулювання розвинених країн є наявність широкої судової системи для вирішення конфліктних ситуацій з питань охорони навколишнього середовища [5]. Порушення законів караються шляхом накладення грошового штрафу, а у разі карної відповідальності – як штрафом, так і в'язничним покаранням.

Використання тільки методів адміністративного впливу на виробників не забезпечує бажаного високого результату. Ефективність заходів щодо екологізації виробничої і інноваційної діяльності підприємств підвищується у випадку, якщо використовуються економічні важелі. Саме тому ефективним елементом системи екологічного регулювання на регіональному рівні, як свідчить зарубіжний досвід, є система квот на викиди шкідливих речовин.

Стан державного регулювання в екологічному аспекті в Україні є незадовільним, з огляду на відсутність заохочення раціонального використання природних ресурсів, недосконалість податкового законодавства та стимулювання суб'єктів підприємницької діяльності до впровадження еколого-інноваційних технологій. А вирішення проблеми забруднення навколишнього середовища полягають у зниженні ресурсоємного виробництва і переходу до маловідходних процесів, що відображає суспільно-виправданий рівень використання природно-ресурсного потенціалу економіки, а також зміни в державному регулюванні, а саме фінансово-економічне заохочення господарюючих суб'єктів, які прагнуть знизити обсяги шкідливих викидів і відходів виробництва.

Перелік посилань

1. Лапин Е. В. Экологические издержки в экономике предприятия / Е. В. Лапин // Вісник Сумського державного університету. – 1998. – № 3 (11). – С. 3-9.
2. Виробництво машин та устаткування для металургії. Аналітичні дані [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bg.ua/enterprises>.
3. Індеси промислової продукції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/pr/ipp/ipp_u/ipp_u.htm.
4. Гурняк. І.Г. Екологічна спрямованість діяльності деревообробних підприємств в Україні. // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – № 5– С.48.
5. Серединська. І.Машинобудівна галузь України та стан управління її підприємствами / І.Серединська // Галицький економічний вісник. – 2011 – №4(33). – С. 74-81.

Череп А.Ю., к.т.н., доцент, Євтушенко Р.В., студент гр. М-АМ-11-1

(Державний ВНЗ "Національний гірничий університет", м. Дніпропетровськ, Україна)

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ТОРГОВЕЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

На сьогоднішній день здійснення товарно-імпортних операцій є складовою частиною зовнішньоторговельної діяльності промислових підприємств України та представляє комерційну діяльність, пов'язану з купівлею і ввезенням іноземних товарів до країни покупця для подальшої їх реалізації на внутрішньому ринку. При цьому товар, що ввозиться може бути як готовою продукцією, призначеною для реалізації, так і сировиною для переробки. Сучасний стан економічних відносин промислових підприємств України потребує побудови та підтримки міжнародних економічних відносин і визначення ефективних шляхів вибору якісних постачальників сировини, що обумовлює актуальність дослідження.

Необхідною умовою імпоротної операції є платоспроможність імпортера. Її основними ознаками є висновок контракту з іноземним контрагентом і перетинання товаром кордону країни-імпортера. Як будь-яка зовнішньоекономічна операція імпортна операція включає в себе три етапи: підготовка, укладення контракту та його виконання [1]. При цьому дані етапи імпоротної операції мають свої особливості. В основі підготовки передбачуваних закупівель повинно лежати систематичне вивчення і прогнозування попиту вітчизняних споживачів у сфері особистого та виробничого споживання, або прогнозування власного виробництва та споживання в зіставленні з реальними експортними і виробничими можливостями фірм-виробників.

Планування зовнішньоторговельної операції, на першому етапі виконання угоди, представляє собою розробку взаємопов'язаних за часом і змістом організаційних і комерційних заходів [2]. Воно включає в себе: розсилку запитів постачальникам, агентам, брокерам, організація міжнародних торгів; розробку технічних вимог на закуповувані товари; узгодження вимог і умов закупівель товарів з споживачами, якщо зовнішньоторговельна організація є посередником, проведення переговорів чи торгів та укладання контрактів; виконання контрактних зобов'язань і контроль за виконанням.

У практиці міжнародних закупівель існує велика кількість причин, які можуть призвести до вибору зарубіжного постачальника в пріоритетним джерела постачання [3]. Іноземний постачальник виготовляє і перевозить вироби на далекі відстані, зберігаючи низький рівень витрат і використовуючи інші сприятливі економічні умови: 1) великі компанії зменшують трудові витрати і переміщують підприємства в країни з меншими ставками оплати праці; 2) за кордоном обмінний курс може бути сприятливим для здійснення закупівель; 3) міжнародні постачальники в якості виробничої бази використовують нові технології, що є більш ефективним; 4) міжнародний постачальник зацікавлений у продажі великого обсягу випущеної продукції за рахунок зміни цінової політики [4].

Проаналізовано торговельну діяльність підприємства ПАТ «Дніпропетровський Агрегатний завод». Для російського напряму у 2009 році імпорт продукції порівняно з 2008 зменшився на 627,7 тис. грн або на 22,7%, у 2010 році якщо порівняти з 2009 імпорт продукції збільшився на 1803,3 тис. грн або 84,3%, у 2011 році ми бачимо зменшення імпорту продукції на 1671,5 тис. грн або на 42,4% порівняно з 2010 р., а у 2012 році імпорт знову збільшився на 1928,0 тис. грн або 84,9 % порівняно з 2011 роком.

У 2009 році імпорт китайської продукції зменшився з 2008 роком на 669,4 тис грн. або на 22,9%, у 2010 році імпорту продукції не було, у 2011 році імпорт збільшився на 108,7 тис. грн, а у 2012 році імпорт зменшився порівняно з 2011 роком на 23,4 тис грн. Або 21,5 %.

Для визначення найбільш очевидних конкурентів ПАТ «Дніпропетровський Агрегат-

ний Завод» застосована та розроблена «Карта стратегічних груп конкурентів. Проаналізовані стратегічні конкуренти по виробництву авіаагрегатів, так як вони складають найбільшу частку в обсязі продажів підприємства й виявлено, що основними конкурентами за цими показниками є ВАТ «Мотор Січ» та ЗАТ «Первомайський механічний завод», м. Первомайськ. Для більш точного визначення кола очевидних конкурентів побудовані карти за параметрами «Ціна/Якість» та «Ціна/Частка ринку», які дозволили встановити основних конкурентів - ВАТ «Мотор Січ», ХГАПП, м. Харків, ЗАТ «Первомайський механічний завод».

Для покращення ефективності управління товарно-імпоротною діяльністю, за рахунок знаходження та аналізу нових постачальників по металорізальному інструменту та оснащенню для машинобудування, до складу яких входить: 1) фрезерний інструмент; 2) токарний інструмент; 3) інструмент для обробки отворів); 4) допоміжний інструмент.

Виконаний аналіз нових постачальників за різними критеріями. Розглянемо трьох постачальників: компанія «ZCC-CT ZhuZhou Cemented Carbide Cutting Tools», Китай; компанія «Pramet Tools s.r.o.», Чехія; компанія «SECO TOOLS», Швеція. Детальне порівняння вище названих постачальників за компонентами «Ціна/Якість» та «Ціна/Умови платежу», визначило кращого постачальника металорізального інструмента та оснащення для ПАТ «Дніпропетровський Агрегатний завод» є постачальник з Китаю, один із найбільших складів якого розміщується на території Німеччині (Дюсельдорф).

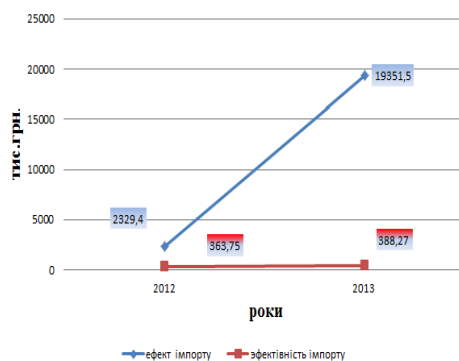

Рисунок - Ефективність товарно-імпортних операцій ПАТ «Дніпропетровський Агрегатний Завод»

Порівняно з 2012 р. прогнозована ефективність імпорту на 2013 рік з новим постачальником, середня імпортна ціна якого дорівнює 4200 тис.грн. порівняно зі старим у якого складала 6007,4 тис.грн. При виборі нового постачальника збільшується ефект та ефективність імпорту, навіть якщо середня ціна на аналогічний товар на внутрішньому ринку впаде. Аналітично доведено, що вибір нового постачальника у 2013 році за вказаними критеріями надасть підприємству ПАТ «Дніпропетровський Агрегатний завод» зниження собівартості виробленої продукції за рахунок використання нового інструменту, підвищення якості продукції, що випускається та відповідне підвищення конкурентоспроможності цієї продукції.

Перелік посилань

1. Герчикова І.Н. Організація і техніка зовнішньоекономічних операцій – М., 1992. – 305 с.
2. Грущинська Н.М. Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств України в умовах становлення процесів митного регулювання України // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 7.
3. Митний Кодекс України, від 13.03.2012 № 4495-VI». (Із змінами та доповненнями). <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
4. Наказ про затвердження Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів), від 06.09.2001 № 201. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0833-01>.

Череп А.Ю., к.т.н., доцент, Колісник В.Ю., студент гр. М-АМ-11-1

(Державний ВНЗ "Національний гірничий університет", м. Дніпропетровськ, Україна)

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Досягнення стратегічних цілей підприємства також значно залежить від ефективності управління джерелами фінансових ресурсів підприємства та їх структурою, тобто визначення загальної потреби в них, формування оптимальної структури, умов їх залучення. Сучасне економічне становище потребує від власників та фінансових менеджерів підприємств ефективного управління, уважного контролю та своєчасного коригування структури джерел фінансових ресурсів підприємства з огляду отримання максимального прибутку, рентабельності та фінансової стійкості, а також платоспроможності. Недостатність теоретичного обґрунтування та практичних рекомендації вищезазначеного обумовлюють актуальність дослідження.

Розвиток економіки України стримується з багатьох причин, у тому числі через недостатність обсягу і нераціональність структури фінансового капіталу як у масштабі економічної системи країни, так і на рівні окремих суб'єктів господарювання, через відсутність надійних джерел його формування і розширеного відтворення. І тому підприємствам досить важко постійно підтримувати необхідний рівень ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості. Потреба у фінансових ресурсах у міру формування ринкової економіки неухильно зростає як на рівні суб'єктів господарювання, так і усієї економічної системи держави.

Брак фінансових ресурсів як у окремих підприємницьких структур, так і в масштабах економічної системи не дає змоги здійснювати нормальний інвестиційний процес, що в умовах відкритої економіки сприяє зростанню конкуренції з боку іноземних фірм, а національні товаровиробники втрачають ринки збуту продукції через їхню низьку конкурентоспроможність, технологічну недосконалість і відносно високу вартість продукції. Втрата ринків збуту, несприятлива ринкова кон'юнктура, значне зношення основних фондів, застарілі технології призводять до того, що більшість підприємств скорочує обсяги виробництва, а в окремих випадках повністю його припиняє, що в кінцевому підсумку веде до зниження прибутку (або до його повної відсутності) і, як наслідок, неможливості формування в достатньому обсязі власного фінансового капіталу.

У сучасних умовах економічної нестабільності велику увагу керівництво підприємства приділяє створенню резервного капіталу. Резервний капітал утворюється за рахунок відрахувань від прибутку.

Фонд відшкодування – це частина сукупного суспільного продукту, що може бути повернена на виробництво для забезпечення безперебійного функціонування. Цей фонд включає як вартість предметів праці, так і вартість засобів праці.

Виробнича і фінансова діяльність підприємств починається з формування фінансових ресурсів. Вони мають створити передумови для стабільного процесу виробництва та його постійного зростання, що визначає конкурентоспроможність підприємства на ринку. Врешті-решт виграє той, хто зуміє залучити більше ресурсів з найменшими затратами залучити найбільші фінансові ресурси.

Однією з важливих проблем дослідження фінансових ресурсів підприємств є оцінка ефективності їх функціонування. Така оцінка необхідна як у процесі формування фінансових ресурсів, так і їх використання, особливо в сучасних умовах господарювання.

Необхідність оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємства виникає лише за тих умов, при яких вона має практичну цінність. Наявність такої умови є, оскільки в зазначеній ефективності акумулюються результати (наслідки) всієї ви-

робничо-господарської діяльності відповідного суб'єкта. Найбільш істотним у розробленій в попередні роки теорії ефективності є питання про вибір критерію ефективності [40].

Проведемо дослідження ефективності оптимізації структури фінансових ресурсів ТОВ «АСПЕКТ». Встановлено, що при фінансуванні за рахунок власного капіталу чистий прибуток ТОВ «АСПЕКТ» збільшується, але рентабельність власного капіталу зменшується, отже підприємство може працювати за рахунок власних коштів, але для підвищення рентабельності підприємству доцільно залучати зовнішні джерела фінансування.

Підприємство, яке перебуває на ранній стадії життєвого циклу і випускає конкурентоспроможну продукцію, може фінансувати свою діяльність переважно позиковим капіталом, на стадії зрілості - більшою мірою власним капіталом.

Кон'юнктура товарного і фінансового ринків. Чим вона стабільніша, тим використання позикового капіталу є безпечнішим. При зворотній ситуації спостерігаємо падіння обсягів реалізації продукції, що зумовлює зменшення залучення позикового капіталу. Високий рівень доходності діяльності дає можливість підприємству за рахунок капіталізації одержаного прибутку скоротити використання позикового капіталу.

Політика структури капіталу зводиться до визначення оптимальної для підприємства пропорції між використанням власного і позикового капіталу. Основними методичними підходами до вирішення завдання оптимізації структури капіталу є: управління величиною ефекту фінансового левериджу; формування політики фінансування активів з урахуванням вартості, ризиків та термінів залучення капіталу; мінімальної вартості залучення капіталу.

При застосуванні методичного підходу фінансового левериджу слід пам'ятати, що використання підприємством позикового капіталу, який впливає на зміну доходності власного капіталу і дає йому можливість одержати додатковий прибуток на власний капітал. Показник, який відображає рівень додаткового прибутку на власний капітал за різних варіантів структури капіталу, називається ефектом фінансового левериджу.

Розрахунки ефекту фінансового левериджу по аналізованому підприємстві ТОВ «АСПЕКТ» свідчать, що залучення позикового капіталу в 2010-2012рр. дозволяє підприємству отримувати додатковий прибуток. У 2012 році порівняно з 2010 та 2011 роками значення ефекту фінансового левериджу підвищилось на 34,2 та на 9,0 відповідно, що є позитивним показником.

За результатами розрахунків ми з'ясували, що підприємству ТОВ «АСПЕКТ» вигідно залучати зовнішні джерела фінансування так як, від цього отримується додатковий прибуток.

В сучасних умовах конкурентного ринку ефективно управління основними економічними процесами: формуванням та використанням оборотних засобів в оперативній діяльності вирішує ряд питань стратегічного розвитку підприємства і забезпечує кінцеві результати господарської діяльності. Більшість вітчизняних підприємств не витримують жорсткої конкуренції, не досягають високого рівня доходності через нестачу обігових коштів, потоків оборотних засобів. Проблема оцінки рівня забезпеченості підприємств оборотними засобами, джерел їх фінансування, визначення ефективності використання та їх якісного нормування дуже складна та актуальна з позиції прийняття стратегічних управлінських рішень на кожному підприємстві.

Перелік посилань

1. Опачанський Д.В. Методи визначення приросту фінансових ресурсів підприємства, напрямків та ефективності їх використання // Економіст. 2006. - №12.
2. Опарін В.М. Фінансові ресурси: проблеми визначення та розміщення // Вісник НБУ. – 2004. - № 5.
3. Проскура К. П. Управління структурою фінансових ресурсів за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків [Текст] / К. П. Проскура // Економічний часопис - XXI. - 2011. - № 3/4.

Череп А.Ю., к.т.н., доцент, Москаленко В.В., студент гр. М-АМ-11-2

(Державний ВНЗ "Національний гірничий університет", м. Дніпропетровськ, Україна)

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Управління персоналом відіграє найважливішу роль у досягненні організацією бажаної мети. Процес виробництва матеріальних благ вимагає формування економічних відносин, які співвідносяться з загальнолюдськими, груповими і особистими інтересами. Тому, для функціонування цієї складної структури потрібно виробити оптимальну систему управління. Удосконалення методів підвищення ефективності управлінської діяльності на промисловому підприємстві є основним завданням кожної компанії. Досвід розвинених світових компаній вказує на величезний вплив управління персоналом та стимулювання його в роботі організації. Недостатність теоретичного обґрунтування та практичних рекомендацій вищезазначених критеріїв на підприємствах України обумовлюють актуальність дослідження.

Підприємство (організація, фірма), будучи цілісною виробничо-господарською системою, тим не менш, може бути представлено як сукупність складових її елементів (підсистем), природно взаємопов'язаних (взаємодіючих) один з одним.

Кількість таких підсистем може бути різним і залежить від закладеної концепції. В управлінні виробництвом (підприємством) виділяють дві частини: управління діяльністю та управління людьми.

Управління діяльністю складається з: планування діяльності, постановки виробничих завдань, створення системи вимірювання виробленої роботи, контролю за виконанням завдань.

Управління людьми включає забезпечення співпраці між усіма членами трудового колективу, кадрову політику, навчання, інформування, мотивацію працівників та інші важливі складові частини роботи керівника як менеджера [3].

Методи управління персоналом поділяються на економічні, організаційно-розпорядчі, соціально-розпорядчі.

Основний економічний метод, застосований при управлінні підрозділів підприємства, - внутрішньовиробничий господарський розрахунок, вихідними положеннями якого є:

- закріплення за структурним підрозділом ресурсів, необхідних для господарської діяльності;
- надання підрозділу оперативно-господарської самостійності шляхом наділення його керівництва відповідними повноваженнями;
- дозвіл використовувати заздалегідь обумовлену частину прибутку на розсуд структурного підрозділу;
- застосування штрафних санкцій при невиконанні підрозділом своїх зобов'язань.

Організаційно-розпорядчі методи управління - це методи прямого впливу, що носять директивний, обов'язковий характер, засновані на дисципліні, відповідальності, владі, примусі [6].

До соціально-психологічних методів управління відносяться:

5. моральне заохочення;
6. соціальне планування;
7. переконання;
8. навіювання;
9. особистий приклад;
10. регулювання міжособистісних і міжгрупових відносин;
11. створення і підтримка морального клімату в колективі.

Таким чином, управління людськими ресурсами підприємства включає комплекс взаємопов'язаних видів діяльності.

Проведено дослідження методів підвищення ефективності управлінської діяльності на підприємстві ПАТ "ДТЕК Павлоградвугілля". Серед пріоритетів роботи компанії - повага до

особистості, створення комфортних умов для роботи співробітників, забезпечення гарантій їх професійного та особистісного розвитку.

У ПАТ «ДТЕК Павлоградвугілля - цінують час, знання і досвід, які співробітники віддають компанії, і інвестують в їх безперервний розвиток і підвищення професіоналізму, що дозволяє об'єднувати співробітників у єдину, злагоджену команду, націлену на досягнення стратегічних цілей компанії.

Співробітники шахт і розрізів, їх знання, навички і досвід, чи не найголовніше джерело підвищення ефективності роботи. Кожен співробітник у системі має певні показники, за які несе персональну відповідальність. Результати виконання цих показників використовуються для розрахунку бонусів і премій. Крім того, заробітна плата співробітників регулярно індексується.

Проаналізувавши існуючу систему мотивації та стимулювання персоналу на шахті «Благодатна» можна зробити наступні висновки. С кожним роком зростає попит на ринку продукцію підприємства, її істотно подорожчання, організація розвивається досить успішно, ставка робиться на ефективне управління персоналом. По всьому різноманітності потреб співробітників здійснюється мотивація праці.

Система управління персоналом на підприємстві працює злагоджено і організовано, але має ряд проблем з мотивацією працівників. Система управління персоналом орієнтована насамперед на людський капітал. Як було виявлено в ході аналізу на підприємстві є наступні проблеми: підприємство практично не приділяє уваги заходам нематеріального стимулювання; психологічний клімат у колективі що негативно позначається на рівні мотивації; слабо функціонує кар'єрне планування.

Як проведене нами, так і інші дослідження показали, що поки такого напрямку, як планування кар'єри в організації приділяється незаслужено мало уваги. А адже це - один з найсильніших стимулів до зростання професіоналізму і мобілізації сил до взаємного інтересу працівника і організації.

Планування кар'єри полягає у визначенні цілей розвитку працівника і шляхів, що ведуть до їх досягнення. Реалізація плану розвитку кар'єри передбачає, з одного боку, професійний розвиток співробітника, а з іншого - послідовне зайняття посад, досвід роботи на яких необхідний для заняття цільової посади.

Найважливішими факторами для підтримки мотивації є наступні: 1) систематична перевірка терміну роботи персоналу на одній посаді і кероване горизонтальне переміщення по службі з інтервалом приблизно в п'ять років. Горизонтальні зрушення потрібно зробити престижними. Також необхідно схвалити і зробити престижним переміщення вниз у службовій ієрархії на якихось етапах службової кар'єри; 2) збагачення змісту роботи і розширення її рамок (надають вплив до 5-річного терміну); 3) активне структурне планування організації і застосування гнучких організаційних форм (проектна, матрична організація); 4) систематичний розвиток організаційної діяльності, цінність навчання і творчого підходу; 5) реалізація нових форм взаємодії, наприклад, бесіди начальника і підлеглого як складова частина ефективного управління, виробнича демократія.

Запропоновано запровадити в діяльності кадрової служби шахти «Благодатна» інформаційну систему роботи з кадрами, за результатами економіко-математичного моделювання, що дозволить забезпечити виключення можливості впливу людського фактора при прийнятті рішення про кадрові перестановки персоналу. Аналітично визначена економічна ефективність запропонованих заходів на рівні 30 тис. грн. у поєднанні з вдосконаленням методів управління дозволить підвищити зацікавленість співробітників в результатах своєї праці і ефективність всієї системи управління вугледобувним підприємством.

Перелік посилань

1. Александров Д. General Electric. Історія двох революцій. // Топ-менеджер. 2002. № 8.
2. Введення в бізнес Курс лекцій. Під ред. д.е.н.Курбатовой М. В. Комарова: Изд. КемГУ, 2005. С. 34.

Шаповал В.А., к.е.н., доцент, Власов М. П. студент гр. АМ-12м

(Державний ВНЗ "Національний гірничий університет", м. Дніпропетровськ, Україна)

ПИТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ В ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Оскільки підприємство являє собою соціально-технічну систему, провідну роль в його розвитку відіграють люди, а саме власники підприємства та найманий персонал з урахуванням змін, які відбуваються з часом. Насамперед, йдеться про зміну цінностей, професійне зростання, удосконалення організації бізнес-процесів тощо. Формування конкурентоспроможності підприємства нерозривно пов'язано з такою категорією як «людський капітал». Концепція людського капіталу була вперше сформульована в другій половині ХХ ст., а в її основу покладено припущення про залежність рівня доходів найманих працівників від рівня їх освіти. В подальшому було визначено головне поняття людський капітал під яким сьогодні розуміють сформований або розвинений у результаті інвестицій і накопичений людьми (людиною) певний запас здоров'я, знань, навичок, здібностей, мотивацій, який цілеспрямовано використовується в тій або іншій сфері суспільного виробництва, сприяє зростанню продуктивності праці й завдяки цьому впливає на зростання доходів його власника (носія). Соціально-економічні процеси, що відбувалися останнім часом в нашій країні, призвели до погіршення якості життя і здоров'я населення і, як результат, склалася кризова демографічна ситуація, з'явилися великі перешкоди на шляху інтенсивного економічного розвитку країни. Тому надзвичайної актуальності набуває питання розвитку якісних характеристик людського капіталу.

Підприємство для потреб господарської діяльності залучає різноманітні фактори виробництва, в тому числі вирішує питання інвестицій в матеріальні активи та трудові ресурси. Вирішення цього завдання пов'язано з оцінкою кількісних та якісних характеристик залучених ресурсів, а також можливостями їх інтенсивного відтворення. Основне наукове припущення полягає в тому, що результативність господарської діяльності та поліпшення показників економічного зростання підприємств залежить від рівня інвестицій в людський капітал. Це може бути професійна підготовка, здоров'я, рівень організації праці на підприємства, системи мотивації персоналу та інші елементи людського капіталу різного рівня. Враховуючи обмежений вплив підприємства на зовнішнє середовище, роботодавець має зосередитись на інвестиціях в людський капітал особистості та підприємства. Звідси, подальші дослідження характеризуватимуть наступні тези:

1. успішність діяльності підприємств залежить від характеристик людських ресурсів, які складають системоутворюючий базис їх внутрішнього середовища;
2. управління людськими ресурсами передбачає, зокрема, інвестиції, спрямовані на формування фізичного та психологічного стану працівника;
3. напрямки та обсяг інвестицій слід пов'язувати з системою цілей підприємства;
4. джерела інвестицій мають бути диверсифіковані, а саме передбачати використання індивідуальних (особистих) збережень носія людського капіталу;
5. потребує розвитку система контролю за станом здоров'я персоналу, а також важелі мотивації, засновані на кореляції з показниками діяльності підприємства;
6. змістовна частина інвестицій в розвиток персоналу має узгоджуватись з його категорією, а саме з виконуваними функціями та характером трудової активності;
7. формування запасу здоров'я на мікрорівні (підприємство) слід розглядати як складову територіальних програм сприяння фізичній активності населення (за віком, статтю, професією тощо).

Шаповал В.А., к.е.н., доцент, Мельниченко Б.І. студент гр. УП-12м
(Державний ВНЗ "Національний гірничий університет", м. Дніпропетровськ, Україна)

УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ АКТУАЛЬНА КОНЦЕПЦІЯ ЕФЕКТИВНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ

Основні засоби є ґрунтовною складовою розвитку суспільства, що обумовлює потребу їх своєчасного оновлення для отримання умов більш продуктивної та ефективної діяльності окремих суб'єктів. Серед проблем, пов'язаних з оновленням основних засобів слід назвати обмежені фінансові можливості суб'єкту господарювання, ризики морального та фізичного зносу, відсутність грошових потоків для відшкодування інвестицій в основні засоби. Остання проблема розглядається як похідна ефективності бізнес-планування та впровадження передбачених заходів на підприємствах. Внаслідок змінювання стану ділового середовища використання основних засобів не завжди формуватиме бажані надходження, які дозволитимуть акумулювати кошти для подальшого оновлення засобів. В якості способу запобігання таким явищам слід розглянути проектно-орієнтований підхід, головна відмінна риса якого – націленість на результат в чітко визначений термін. Тому, актуальним є завдання з розвитку методичних засад управління основними засобами в контексті бізнесових орієнтирів підприємства на підставі концепції проектного менеджменту.

Стратегічні засади оновлення основних засобів на державному рівні подані в Указі Президента України «Про Концепцію амортизаційної політики», де головною метою визначено формування таких методів нарахування амортизації, які стимулюватимуть інвестиційну діяльність в державі. Деталізація принципів, задекларованих в наведеній Концепції відбувається в тексті нормативних документів: Національні стандарти бухгалтерського обліку в Україні, Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств», Податковий кодекс України. Ключовим аспектом є можливість прискореної амортизації, яка дозволяє в більш короткий проміжок часу повернути кошти, інвестовані в основні засоби. Зауважимо, що утворення основних засобів та відшкодування їх вартості не слід розглядати як самостійну мету, яка дозволить автоматично усунути проблеми ефективності господарювання. Наявність основних засобів лише утворює передумови для результативності поточної діяльності та збільшення вартості капіталу інвестору.

Метою утворення основних засобів на рівні суб'єкту господарювання є отримання прибутку, що ставить питання стосовно видів основних засобів, їх кількості та якісних характеристик (рис. 1). Ці питання корелюють з визначенням виду бізнесу, його масштабом, цільовою якістю продукції та ймовірністю її диференціювання, можливістю залучення персоналу необхідної кваліфікації та професійної підготовки. В залежності від обсягів інвестицій, гнучкості організаційних механізмів та інших особливостей господарювання підприємства формується ефективність використання основних засобів, яка оцінюється показниками фондовіддачі, фондоємності продукції, рентабельності основних фондів. Неврахування недосконалості організації виробничих процесів та мотивації персоналу може призвести до погіршення цих показників.

Прийняття рішення про утворення або оновлення основних засобів приймається з урахуванням розуміння потреб споживачів та способів їх задоволення (продукт, ціна, якість). Помилки або вплив непередбачених чинників на споживчий попит унеможливають використання основних засобів за бізнес-проектом, який нових умовах стає економічно недоцільним. Адекватною реакцією менеджерів підприємства є оцінка можливості використання незавантажених виробничих потужностей в нових проектах або реалізація окремих засобів. Звідси, бізнес-планування має враховувати альтернативні варіанти поведінки з основними засобами при недоцільності їх використання згідно з планом.

Рис. 1. Алгоритм визначення доцільності оновлення основних засобів підприємства

Отже, планування основних засобів підприємства слід здійснювати з урахуванням варіативного вибору характеру їх залучення, чинників ефективного використання в процесі виконання проекту, а також альтернативних способів поводження з основними засобами при змінюванні ділового середовища. Оновлення основних фондів є рішенням, яке має враховувати перспективність бізнесових рішень та придатність основних засобів до використання в іншій діяльності підприємства з огляду на їх універсальність або вузьку спеціалізацію.

Шаповал В.А., к.е.н., доцент; Шаматрин А.С., студент гр. АМ-12м
(Державний ВНЗ "Національний гірничий університет", м. Дніпропетровськ, Україна)

ПИТАННЯ АДАПТАЦІЇ СПОРТСМЕНІВ ДО ВИМОГ РИНКУ ПРАЦІ ПІСЛЯ ЗАВЕРШЕННЯ КАР'ЄРИ В ПРОФЕСІЙНОМУ СПОРТІ

В суспільстві існує кілька специфічних сфер людської діяльності та професій, зайняття якими в силу різних причин обмежене раннім віковим рубежем. Для осіб зайнятих в подібних сферах, завершення кар'єри та необхідність кардинальної оновлення особистих цілей, характеру трудової діяльності є надзвичайно складною психологічною проблемою. До таких сфер можна віднести зайняття професійним спортом. Кожен спортсмен, особливо успішний, розуміє неминучість зміни способу життя, однак більшість виявляється неготовою до нових форм та змісту майбутньої соціально-економічної активності. Отже, завдання адаптації спортсмену до вимог ринку праці після завершення кар'єри в професійному спорті є надзвичайно важливими для соціалізації та реалізації особистості в іншій трудовій діяльності.

Реалізація професійного потенціалу спортсмена передбачає участь в змаганнях національного та міжнародного рівня. Адаптація спортсмена до нових вимог ринку праці залежить від умов професійних виступів на змаганнях та отриманих результатів. Наприклад, успішна кар'єра в професійному спорті на теренах США майже автоматично визначає добрі заробітки спортсмена, а для найбільш видатних фінансово забезпечене майбутнє. Однак, частіше наголошується на тому, що більшість спортсменів не можуть вірно використати сформований капітал та невдовзі стають фінансово неспроможними (78 % колишніх американських футболістів банкрути) [1]. Завершення спортивної кар'єри американських атлетів в 28-33 роки ставить питання подальшої зайнятості спортсменів, але в кожній країні по-різному підходять до вирішення цих проблем. В США найбільш поширеними є тренінги, які допомагають формувати майбутні особисті плани, отримувати знання з управління власними фінансами та започатковувати приватний бізнес.

Відповідно до українського законодавства, а саме ст. 38 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» спортсмен набуває статусу спортсмена-професіонала з моменту укладання ним контракту з відповідними суб'єктами сфери фізичної культури і спорту про участь у змаганнях серед спортсменів-професіоналів. Професійний спорт розглядається як комерційний напрям діяльності у спорті, пов'язаний з підготовкою та проведенням видовищних спортивних заходів на високому організаційному рівні з метою отримання прибутку. Названі законодавчі підгрунття комерціалізації спорту визначають можливості спортсмена отримувати дохід, займаючи призові місця в змаганнях. Під час спортивної кар'єри український професійний спортсмен має серйозні проблеми, пов'язані з обмеженістю фінансування власної участі в змаганнях, малим середньомісячним заробітком, травмами та професійними захворюваннями. Частина цих проблем вирішується також після завершення кар'єри в професійному спорті. Тому, соціально-економічне адаптація професійних спортсменів після завершення участі в змаганнях, залежить від своєчасної допомоги різних суспільних інституцій (психологічної, соціальної, матеріальної).

Перелік посилань

1. Чим зайнятися атлетам після «виходу на пенсію» з великого спорту? [Електронний документ]. Сайт інформаційної агенції «Голос Америки». Режим доступу: <http://ukrainian.voanews.com/articleprintview/239546.html>.

Шереметьєва І.В., к.т.н., доцент, Буримська Д.М., студентка гр. АМ-12м
(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА

В наш час металургійний комплекс України функціонує у складній економічній ситуації. Недовикористання потужностей і простоювання великої кількості металургійних підприємств обумовлюється такими факторами як погіршення технічного і технологічного станів виробництва, криза платежів, пасивна інвестиційна й інноваційна діяльність, втрата традиційних ринків збуту, а також повільна структурна перебудова. Все це призводить до зниження конкурентоспроможності більшості металургійних підприємств.

Конкурентоспроможність підприємства є агрегованим показником потенційних можливостей усіх елементів потенціалу підприємства, а також його здатності оперативно реагувати та пристосовуватися до чинників мінливого зовнішнього середовища.

Поняття конкурентоспроможності підприємства містить у собі великий комплекс економічних характеристик, що визначають положення підприємства на галузевому ринку (національному або світовому). Міжнародна конкурентоспроможність підприємства є особливо важливим показником, який характеризує загальну стійкість підприємства на іноземному ринку. Під міжнародною конкурентоспроможністю розуміється здатність підприємства ефективно функціонувати на зовнішньому ринку, а також можливість ведення ефективної фінансово-виробничої, зовнішньоекономічної діяльності та досягнення лідируючих позицій в умовах конкурентного середовища [1].

Необхідною умовою підвищення конкурентоспроможності підприємства є ефективне управління цим показником, що означає діяльність, яка спрямована на формування управлінських рішень, які, у свою чергу, мають бути спрямовані на протидію всьляким зовнішнім впливам та досягнення лідерства відповідно до поставлених стратегічних цілей [2].

ПАТ «Дніпропетровський металургійний завод імені Комінтерна» – єдиний в Україні виробник освинцьованого листа і рулону для виробництва бензобаків. Номенклатура заводу налічує більш ніж 40 типорозмірів профільних труб, освинцьований лист і рулон, лопати та оцинкований посуд в асортименті. Сучасне технічне оснащення, багатолітній досвід, високий рівень кваліфікації спеціалістів дозволяють ПАТ «Комінмет» займати одне з передових місць в СНГ за своїм профілем.

Проведена оцінка конкурентоспроможності ПАТ «Комінмет» на внутрішньому ринку товарів металургійної промисловості за такими функціональними зонами як якість і споживчі переваги товарів, частка ринку, асортимент, ефективність каналів товароруху, ефективність реклами й стимулювання збуту, фінансові ресурси, виробничі потужності, репутація у споживачів, можливості у цінній конкуренції, інновації, маркетингова діяльність свідчить про наявність у підприємства суттєвих конкурентних переваг. Виконаний PEST-аналіз макросередовища та SWOT-аналіз внутрішнього середовища ПАТ «Комінмет» також підтверджують цей висновок.

Нині ринок України характеризується досить низьким рівнем платоспроможного попиту на товари металургійної промисловості. Саме це й зумовило ситуацію, коли підприємству навіть для простого підтримання обсягів збуту на досягнутому рівні, не кажучи вже про їх збільшення, бракує місткості раніше завойованих ринків. Одним із прийнятних варіантів розв'язання цієї проблеми є вихід на зарубіжні ринки збуту.

Підвищити рівень конкурентоспроможності металургійного підприємства можна

шляхом набуття конкурентних переваг на міжнародному ринку, які забезпечуються такими елементами як дослідження ринку на основі збору та аналізу маркетингової інформації, широта розподільчої сеті, техніка особистого продажу, швидкість реакції на потреби. Конкурентні переваги дозволяють правильно виробити стратегію позиціонування товарів і послуг на ринку, вибравши цільові ринкові сегменти і сконцентрувати там фінансові ресурси підприємства. Покращення одного, кількох чи одразу усіх елементів конкурентної переваги означатиме покращення міжнародної конкурентоспроможності підприємства та його продукції. Отже, для розробки стратегії підвищення конкурентоспроможності при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності проведено більш глибокий аналіз експортних можливостей підприємства.

В результаті аналізу було виявлено, що понад 80% продукції ПАТ «Комінмет» постачає на зовнішній ринок. Це такі країни як Німеччина, Англія, Данія, Італія, Іспанія, Австрія, Молдова, Угорщина, Румунія, Росія, Грузія, Азербайджан, Туркменія, країни Балтії, а також країни Азії й Близького Сходу.

Проаналізувавши структуру експорту, можна говорити про те, що найбільший обсяг продукції ПАТ «Комінмет» експортує до країн СНГ. Прибуток від реалізації експортної продукції до країн СНГ у 2011 р. склав 702425 тис. грн., тобто 53,5% від загальних обсягів продажу продукції на експорт. Найбільший обсяг продукції приходить на асортимент сталених квадратних і прямокутних труб, а також освинцьований лист в прокатах і рулонах.

Підприємство має великі обсяги реалізації продукції на зовнішньому ринку, проте не має налагодженого збуту продукції та сучасної рекламної компанії за кордоном. Розширення експортної діяльності можливо за умов організації відокремленого відділу збуту, основним завданням якого буде участь у комплексі металургійних та промислових виставок, а також зустрічі з виробниками, трейдерами та споживачами. Відділ буде займатися рекламною кампанією продукції в регіоні, в тематичних журналах і газетах, проводити маркетингові дослідження ринку, розробляти пропозиції щодо. Першим етапом є створення всієї документації на відкриття відокремленого відділу збуту ПАТ «Комінмет» у Нижньому Новгороді. Розроблено організаційну структуру управління, яка включає менеджерів з продажу експортної продукції та маркетологів, визначені їх функції і обов'язки. Розрахований кошторис витрат на відкриття відокремленого відділу збуту ПАТ «Комінмет» та річні витрати на його утримання.

Економічне обґрунтування прийнятих рішень з управління конкурентоспроможністю ПАТ «Комінмет» шляхом створення відокремленого відділу збуту свідчить про те, що в результаті реалізації цього проекту виручка від реалізації експортної продукції зросте на 4%, а на кожен гривню витрат за проектом підприємство отримає 114,97 грн. прибутку.

1. Выходец Ю.С., Лисунов К.В. Оценка международной конкурентоспособности предприятия // Экономика і управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. 2009 – № 4(8). – С. 36-44.

2. Егорова Л.С., Макарычев А.А. Управление конкурентоспособностью предприятия. – Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского. – 2008, № 6. – С. 316-322.

Gurkova K. , st. gr. 281. Language consultant – Lazurenko L.A., Cand. Philil. Sc., As-soc. Prof.

(SHEE “Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture» Dnipropetrovs'k, Ukraine)

FINANCIAL-CREDIT SYSTEM OF DNIPROPETROVSK REGION. INVESTMENT POLICY.

The budget of the region amounts to 9.7 % in total fund of Ukrainian local budgets. Consolidated budget of Dnipropetrovs'k region consists of 389 local budgets:

- regional budget;
- 13 budgets of cities of regional value;
- 22 district budgets;
- 7 budgets of towns of district value;
- 18 budgets of city districts;
- 40 community budgets;
- 288 rural budgets.

The budget of region has a social orientation. It means that charges for support of cultural and public service institutions and social protection form 80 % of it. In general local budgets of the region support 5307 institutions, including:

- 2 065 educational institutions;
- 1 202 cultural institutions;
- 996 health protection institutions;
- 113 sports institutions.

188.8 thousand people work in budgetary institutions and organizations of the region, that is 5.3 % of total population of the region. Main basis for bringing capital into the economy of the region is a thought-out and well-grounded foreign economic activity. Therefore we will consider the situation in this sphere in Dnepropetrovsk region.

Long ago the Dnipropetrovs'k region became one of the basic exporters of Ukraine and up to this day it retains leading positions in the field of foreign trade, taking second national place by the volumes of export and import.

Essence of the investment policy of the regional administration can be defined as a direction of investment resources to those subjects of the market economy which can be used most effectively.

According to the concept of the regional development investments are directed to those fields which can guarantee high economic, social and budget effectiveness of capital investments. It is realized with the help of the careful selection of projects for investing taking into account not only the effectiveness, but also the term of recoupment of charges. The regional investment program is formed in the region on the basis of the competition of investment projects. The projects included in it become priority and receive national assistance. It is clear that exactly here financial risks tend to zero, and information about requirements for the priority projects becomes of great importance.

Here are two main criteria which will help accurately define reliable object for financing:

1. High rates of effectiveness:

- positive discount net profit;
- total index of profitability and index of profitability of budget resources is higher than one;
- internal norm of profitability, i.e. budget effectiveness, higher than the cost of credit (budget) funds, obtained for realization of the project;
- stable turnover of resources during the whole period of realization.

2. High degree of working:

- definite market for sale of products;
- definite sources of attracting off-budget investments;
  - the confirmed availability of the personal funds not less than 20% of the total cost of project (concerning the projects related to capital investments);
- the agreed terms of investing;
- possibility of negotiating with investors on the level of regional administration;
  - availability of documents concerning the inclusion into an intergovernmental credit line and state guarantees at the expense of budget resources.

The direct influence on the investing management is done through:

- regional order for production of goods;
- preferential tax treatment; preferential crediting and interest-free loans;
- guarantees of administration to credit organizations of returning of the credits given out;
- grants at decreasing the efficiency of investments;
- price compensations;
- the accelerated depreciation of general production funds;
- examining and licensing the activity of investor;
- competition of projects;
- antimonopoly policy;
- expansion of leasing activity;
- restructuring debts and payments;
- preparing and retraining the personnel for the rational use of investment resources. The indirect influencing is reflected through:
  - price limitations on separate types of products;
  - custom tariffs on export-import products;
  - lobbying the interests of the region in the Supreme Council of Ukraine;
  - state budgetary policy.

To be successful on Ukrainian market investor must be well oriented in control levels of investment process.

Kufeld K.D., student of group "APX-12-3". Language consultant – Lazurenko L.A., Cand. Philol. Sc., Assoc. Prof.

(SHEE "Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture", Dnipropetrovsk, Ukraine)

Basic shapes of Gothic arches

Gothic architecture is a style that flourished during the high and late medieval period. It evolved from Romanesque architecture and was succeeded by Renaissance style. Its characteristic features include the pointed arch, the ribbed vault and the flying buttress. And my topic tells exactly about basic shapes of Gothic arches.

To begin with it is necessary to define the term "arch". An arch is a structure that spans a space and supports structure and weight above it. Arches appeared as early as the 2nd millennium BC in Mesopotamian brick architecture. Their systematic use started with the Ancient Romans.

In Gothic period there were invented four basic shapes of arches: lancet arch, equilateral arch, flamboyant arch and depressed arch.

- **Lancet arch**

Lancet arch has the simplest shape and may be very narrow and steeply pointed. It received this name in England. Lancet openings are often grouped, usually as a group of three or five. Lancet arches are typically defined as two-centered arches whose radius are larger than the arch span.

Salisbury Cathedral is famous for the beauty and simplicity of its Lancet Gothic, known in England as the Early English Style. York Minster has a group of lancet windows each fifty feet high and still containing ancient glass. They are known as the Five Sisters. These simple undecorated grouped windows are found at Chartres and Laon Cathedrals and are used extensively in Italy.

- **Equilateral arch**

Many Gothic arches are based upon the equilateral form. In other words, when the arch is designed, the radius is exactly the width of the opening and the centre of each arch coincides with the point from which the opposite arch springs. This makes the arch higher in relation to its width than a semi-circular arch which is exactly half as high as it is wide.

The Equilateral Arch gives a wide opening of satisfying proportion useful for doorways, decorative arcades and large windows. It was employed as a useful tool, not as a Principle of Design. This meant that narrower or wider arches were introduced into a building plan wherever necessity dictated.

The Equilateral Arch lends itself to filling with tracery of simple equilateral, circular and semi-circular forms. The type of tracery that evolved to fill these spaces is known in England as Geometric Decorated Gothic and can be seen to splendid effect at many English and French Cathedrals, notably Lincoln and Notre Dame in Paris.

- **Flamboyant arch**

The Flamboyant Arch is one that is drafted from four points, the upper part of each main arc turning upwards into a smaller arc and meeting at a sharp, flame-like point. These arches create a rich and lively effect when used for window tracery and surface decoration. The form is structurally weak and has very rarely been used for large openings. It is not employed at all for vaulting.

Some of the most beautiful and famous traceried windows of Europe employ this type of tracery. It can be seen at St Stephen's Vienna, Sainte Chapelle in Paris, at the Cathedrals of Limoges and Rouen in France, and at Milan Cathedral in Italy.

Doorways surmounted by Flamboyant mouldings are very common in both church and domestic architecture in France. They are much rarer in England. A notable example is the doorway to the Chapter Room at Rochester Cathedral.

- **Depressed arch**

The Depressed or four-centred arch is much wider than its height. Its structure is achieved by drafting two arcs which rise steeply from each springing point on a small radius and then turn into two arches with a wide radius and much lower springing point.

This type of arch lends itself to very wide spaces, provided it is sufficiently supported by many narrow vertical shafts. These are often further braced by horizontal transoms. The overall effect produces a grid-like appearance of regular, delicate, rectangular forms. It is also employed as a wall decoration in which arcade and window openings form part of the whole decorative surface.

It can be seen notably at the East End of Gloucester Cathedral where the East Window is said to be as large as a tennis court. There are three very famous royal chapels and one chapel-like Abbey which show the style at its most elaborate - King's College Chapel, Cambridge; St George's Chapel, Windsor; Henry VII's Chapel at Westminster Abbey and Bath Abbey.

The beauty and diversity of Gothic arches have always been attractive for all generations of art connoisseurs.

Terehow E. Doz. v. Lehrstuhl für angewandte Ökonomie
(Nationale Bergbauuniversität, Dnipropetrovsk, Ukraine)

ERFAHRUNG DER BODENERSCHLIESSUNG NACH RÜCKZUG DER MONTANINDUSTRIE IM SAARLAND

Der Boden ist eine der wichtigsten Ressourcen, mit der schonend umgegangen werden muss. Besonders ist der Boden eine knappe Ressource im Saarland geworden, einer der am grössten industriell belastenden Regionen Deutschlands. Daher sollen hier effektive Maßnahmen getroffen werden, um die Bodenressourcen nachhaltig zu bewirtschaften und für ganz Region neue Entwicklungsperspektiven zu öffnen. Das Saarland gehörte zu den bedeutendsten Steinkohlerevieren in Europa [1], und Ende der Kohlenförderung deckte viele ökologische Probleme voriger Bergbauaktivitäten auf, besonders die, die mit Bodenbelastung durch Gewinnungsarbeiten verbunden sind. Die Entnahme der Kohle verändert die Landschaft, verursacht ein gewaltiges Massendefizit, versmutzt den Grund usw. Die Aufgabe, die Bergbaufolgelandschaft zu rekultivieren, bedeutet in dem Saarland demzufolge, eine grössflächig gestörte Kulturlandschaft neu zu gestalten und wieder nutzbar zu machen.

Ziel einer effektiven Bodenschutzpolitik im Saarland ist es, nachhaltig die Funktionen des Bodens zu sichern oder wiederherzustellen. Hierzu sind schädliche Bodenveränderungen abzuwehren, den Boden und die Altlasten sowie hierdurch verursachte Gewässerverunreinigungen zu sanieren und Vorsorge gegen nachteilige Einwirkungen auf den Boden, in all seinen natürlichen Funktionen, zu treffen [2]. Darüber hinaus ist dem Vorsorgeprinzip beim Schutz des Bodens besondere Beachtung zu schenken, da sich Veränderungen im Boden relativ langsam vollziehen und oft erst erkennbar sind, wenn Ausgleichs- und Regenerationsfähigkeit des Bodens nachhaltig gestört oder irreversibel geschädigt und andere Schutzgüter in Mitleidenschaft gezogen werden. Aufgrund der existentiellen Bedeutung und zunehmenden Belastung des Bodens im Saarland ist der Bodenschutz zu einem zentralen Bestandteil einer ganzheitlichen und vorsorgeorientierten Natur- und Umweltpolitik geworden.

Die Landesregierung bekennt sich zu ihrer Verpflichtung eine lebenswerte Umwelt zu hinterlassen, orientiert die Bodenbesitzer am Konzept der nachhaltigen Entwicklung [3]. Die Ziele des Bodenschutzes im Saarland werden durch nächste Schritte erreicht:

- Reduzierung der diffusen und direkten Stoffeinträge durch Austragen von Mineralstoffen,
- Verminderung irreversibler mechanischer Veränderungen im Boden nach Abbau,
- Standortgerechte nachhaltige Nutzungen von Böden,
- Verminderung von Bodenverlusten, d.h. des Flächenverbrauchs, der Versiegelung, der Bodenerosion und -zerstörung,
- Sanierung oder Isolation bereits kontaminierter Bodenflächen (Altlasten).

Der Rückgang in der Montanindustrie hat an den ehemaligen Kohle- und Stahlstandorten großflächige Industriebrachen hervorgebracht. Hier eröffnet sich eine Entwicklungschance: Die Industriebrachen bieten großes Potenzial für nachhaltiges, weil ressourcenschonendes Flächenmanagement. Werden Altflächen für Wohnen, Gewerbe und Freizeit wiederbelebt, wird zusätzlicher Verbrauch von intakten Böden und Landschaft vermieden. Aufgrund seiner montanindustriellen Vergangenheit hat das Saarland auch eine beträchtliche Altlastenproblematik zu lösen. Das Saarland trägt globale Verantwortung für Umweltschutz - ob Land oder Kommunen - auf allen Ebenen werden tagtäglich Entscheidungen gefällt, die Konsequenzen für eine gesunde Zukunft haben.

Die öffentlichen Mittel werden zwar knapper. Viele Gemeinden haben bei Förderprogrammen Schwierigkeiten, ihren Eigenanteil zu finanzieren. Andererseits sind EU, Bund

und Land gezwungen, Subventionen gezielt einzusetzen. Nur die Pläne und Projekte von Boden- und Umweltschutz mit der besten Qualität kommen in den Genuss von staatlicher Förderung.

Bergbau- und Eisenindustrie waren bislang die prägenden Kräfte der Region. Als wichtigste Arbeitgeber stifteten sie Identität, mit ihrem Wirken veränderten sie die Landschaft. Nach ihrem Rückzug hinterliessen sie in der Landschaft ein Vakuum, das die Natur längst gefüllt hat. Sie schuf in einem natürlichen Prozess eine Industrienatur von ökologisch und ästhetisch hoher Qualität. Diese Besonderheit ist jedoch noch nicht im Bewusstsein der Menschen angekommen [4]. Die Naturschutzgrossprojekte, die im Saarland gestartet sind, bieten die Chance, das Potenzial von technogenen Flächen in Wert zu setzen.

Das Projektgebiet umfasst die von Bergbau und Industrie geprägte Kulturlandschaft im Norden des Verdichtungsraums Saar. Die Voraussetzungen für die Umsetzung eines Naturschutzgrossvorhabens sind hier hervorragend: Die Bergbaufolgelandschaft weist jetzt schon eine grosse Bandbreite an naturschutzrelevanten Lebensräumen auf sehr naturnahen bis neu geschaffenen Standorten mit zahlreichen, teilweise hochgefährdeten und spezialisierten Arten auf. Mit Siedlungslagen als auch grossen Wald- und Landwirtschaftsflächen repräsentiert das Gebiet exemplarisch die charakteristischen Transformations- und Konversionsprozesse einer Montanregion, die in 200jähriger Bergbaugeschichte eine Vielzahl unterschiedlicher Bergbaurelikte und Standortbedingungen hervorbrachte.

Der Strukturwandel in der Region ist noch lange nicht abgeschlossen; die Zukunftsperspektiven stellen sich genug schwierig dar. Aufgrund der fehlenden Nachfrage nach Wohnbau- und Gewerbeflächen bestehen für viele Brachflächen kaum Nachnutzungsoptionen, gutgemeinte Revitalisierungsabsichten finden keine adäquaten Adressaten. Deshalb weist die Bergbaufolgelandschaft im Saarland immer mehr die Merkmale naturnaher Räume.

Mit dem Rückzug der Montanindustrie verbleibt ein Mosaik aus Bergbauflächen unterschiedlicher Aufschüttungs und Rekultivierungsphasen, rasch gewachsenen Arbeitersiedlungen, naturnahen Waldflächen und kleinparzellierten Landwirtschaftsflächen. Das Arten- und Biotopspektrum auf den ehemaligen Bergbauflächen ist in hohem Masse charakteristisch für Pionierstandorte und Rohböden und an den ständigen Landschafts- und Standortwechsel angepasst. Gleichzeitig blieben aber auch die naturraumtypischen Biozänosen der Wälder, Gewässer und Landwirtschaftsflächen präsent und wurden durch naturnahe Sekundärstandorte wie die Stau- und Schlammweiher bereichert.

Die landwirtschaftlichen Flächen, die nach Abbau entstanden, weisen grosse Anteile artenreicher und magerer Wiesengebiete auf, die zu den am stärksten vom Verschwinden bedrohten Ökosystemen der Bundesrepublik gehören dürften.

Mit der anstehenden Entlassung vieler Bergbauflächen aus dem Bergrecht bietet sich die einmalige Chance, die ausstehenden Sanierungen und Rekultivierungen im Sinne des Naturschutzes und Naturerlebens zu entwickeln. Im Hinblick auf wirtschaftliche, touristische und kulturelle Nutzungen werden hier „Zukunftsorte“ des Saarlandes aufgebaut. Dadurch wird ein neuer Impuls zur Entwicklung von Region und Landschaft in diesem von Bergbau und Schwerindustrie geprägten Raum gesetzt – eine einmalige Chance und Zukunftsperspektive für die Region.

Literaturverzeichnis:

1. Der Bergbau an der Saar / Режим доступу: <http://www.wochenspiegelonline.de/content/nachrichten/bergbau-saarland/>.
2. Bodenschutz im Saarland / Режим доступу: <http://www.saarland.de/6954.htm>.
3. Nachhaltige Politik – Eine Aufgabe für unser Land / Режим доступу: http://www.saarland.de/dokumente/ressort_umwelt/Grundsätze_und_Strategien.pdf.
4. Landschaft der Industriekultur Nord. Integrierter Projektantrag für die 2. Stufe des Bundeswettbewerbs Naturschutzgrossprojekte und ländliche Entwicklung / Режим доступу: http://www.lik-nord.de/fileadmin/liknord/Downloads/Projektantrag_web.pdf.

Мосін О. О., асп.

(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

ОБґРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ КОМПЛЕКСНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ

Управління інноваційним потенціалом, доцільність впровадження інновацій та збільшення їх результативності є актуальним питанням у діяльності промислових підприємств України. Вирішення цього завдання у своїх працях пропонували такі вітчизняні та іноземні вчені: І.В. Федулова, Н.І. Чухрай, М.І. Іванова, І.В. Новікова, Т.О. Соболева, Ж.М. Жигалкевич, М.П. Хмара, Т.С. Медведкін, Й. Шумпетер, Б. Санто, П. Друкер.

У цьому контексті слід зазначити практику країн Європейського Союзу, де з цією метою застосовується «Керівництво Осло» («Oslo Manual»), де вказані рекомендації щодо аналізу та збору даних стосовно інноваційного розвитку. Статистичне врахування інновацій вимагає чіткої стандартизованої класифікації. У третьому виданні «Керівництво Осло» була вдосконалена класифікація інновацій, яка застосовується для статистичного збору даних у країнах Європейського Союзу. Згідно з цією концепцією інновації розподіляються на [3, с.10-11]:

- продуктові;
- процесні;
- організаційні;
- маркетингові.

Продуктові та процесні інновації мають технологічний характер, а організаційні та маркетингові – нетехнологічний. Комісія Eurostat відповідно до програми Європейського інноваційного дослідження CIS (Community Innovation Survey) надає такі статистичні дані щодо інноваційно активних підприємств, проілюстровані на рисунку 1.

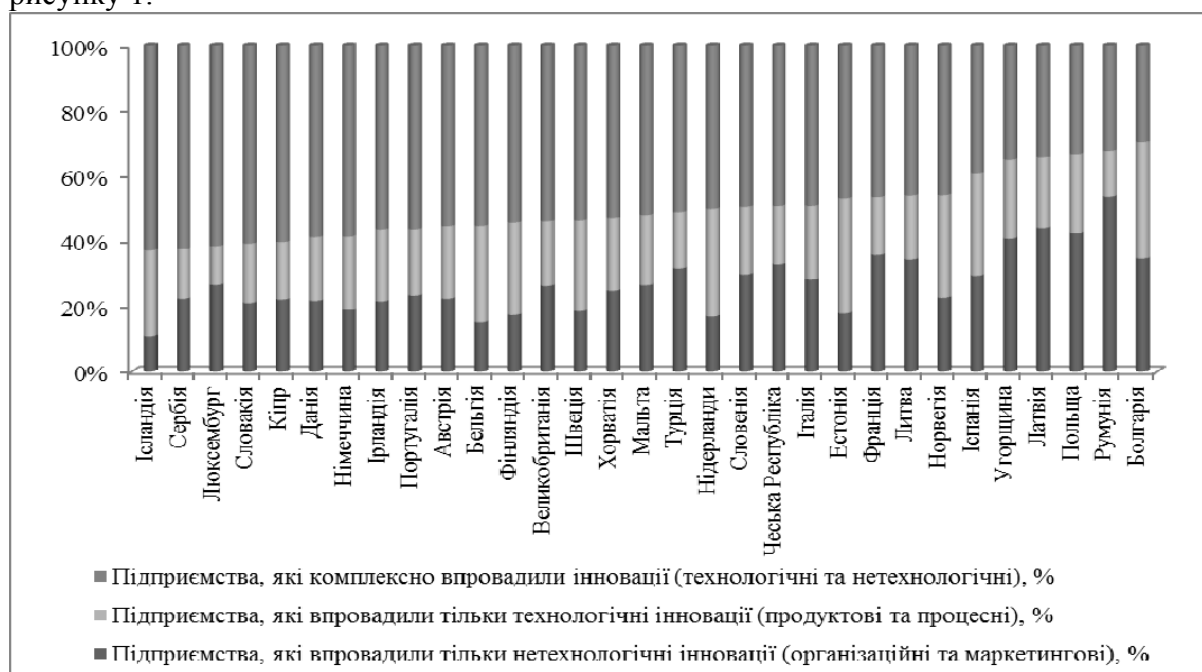

Рисунок 1 – Структура інноваційно активних підприємств країн Європейського Союзу, 2010 р.

Загальною тенденцією для країн ЄС є домінування інноваційно активних підприємств, які комплексно впроваджують технологічні інновації (продуктові і процесні) та нетехнологічні інновації (організаційні та маркетингові). Їх кількість складає 50,8% від загальної сукупності європейських інноваційно активних підприємств. Натомість, кількість підприємств, які впроваджують тільки технологічні або нетехнологічні інновації дорівнює лише 22,5 % та 26,7% відповідно. Винятком з цієї тенденції є Болгарія, Латвія, Угорщина, Польща та Румунія. У цих країнах переважають інноваційно активні підприємства, які впроваджують тільки нетехнологічні інновації.

У доповіді Державної служби статистики «Обстеження інноваційної діяльності в економіці України за період 2008-2010 років (за міжнародною методологією)» міститься інформація стосовно інноваційно активних підприємств України, вказана у таблиці 1.

Таблиця 1

Структура інноваційно активних підприємств України, 2010 р.

Підприємства, які впровадили тільки нетехнологічні інновації (організаційні та маркетингові), %	Підприємства, які впровадили тільки технологічні інновації (продуктові та процесні), %	Підприємства, які комплексно впровадили технологічні та нетехнологічні інновації, %	Питома вага інноваційно активних підприємств, %
53,3	21,4	25,2	21

Порівнюючи статистичну інформацію відносно структури інноваційно активних підприємств Європейського Союзу та України, зауважимо, що серед інноваційно активних підприємств України домінуючу позицію займають підприємства, які впроваджують тільки нетехнологічні інновації (53,3%). Натомість, підприємства, які впроваджують одночасно технологічні та нетехнологічні інновації складають лише 25,2% від загальної кількості інноваційно активних підприємств. Така риса економіки України є схожою на вказані вище держави ЄС, що є винятком із загальної тенденції інноваційного розвитку (Болгарія, Латвія, Угорщина, Польща та Румунія).

Відтак, перспективним напрямком розвитку промислових підприємств України є комплексне впровадження технологічних (продуктових та процесних) та нетехнологічних (організаційних та маркетингових інновацій).

Перелік посилань

1. Про інноваційну діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV. – Режим доступу : URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
2. Іванова М.І., Мосін О.О. Інноваційна кластеризація через організацію економічних об'єднань [Текст] / М.І. Іванова, О.О. Мосін // Інноваційно-інвестиційна політика сталого розвитку регіонів України : від теорії до практики : колективна монографія в двох томах. Т. 2 / під заг. ред. К.Ф. Ковальчука. – Дніпропетровськ: ІМА-прес, 2012. – С. 151-161.
3. Oslo Manual: Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data, 3rd Edition [Текст]. – OECD/EQ, 2005. – 164 p. – ISBN-92-64-01308-3
4. Database – Eurostat [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database. – Назва з екрана.
5. Статистика науки та інновацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://ukrstat.gov.ua/>. – Назва з екрана.